РЕСПУБЛИКАДИН ОБЩЕСТВЕННО–ПОЛИТИЧЕСКИЙ ГАЗЕТ

Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр хуьх!

Праздник “Шарвили” перенесли

Праздничные мероприятия, посвященные героическому эпосу “Шарвили”, перенесены на 1 августа 2015 года

Уважаемые друзья! Уважаемые ценители лезгинского героического эпоса “Шарвили”! Начиная с 2000 года, в высокогорном дагестанском селе Ахты проводится ежегодный республиканский праздник лезгинского героического эпоса “Шарвили”. Сюда стекаются тысячи людей со всех концов России и Зарубежья на поклонение духовному памятнику нашего народа.Республиканский праздник “Шарвили” традиционно проводится в последнюю субботу июня месяца. Так получилось, что предстоящий праздник “Шарвили” совпадает с началом мусульманского поста Рамазан. Одной из основных идей самого эпоса “Шарвили” является почитание народных традиций и обычаев, оргкомитет по подготовке и проведению праздника принял решение перенести праздник “Шарвили” на 1 августа 2015 года.

Приглашаем всех на республиканский праздник лезгинского народного героического эпоса “Шарвили” 1 августа 2015 г. в сел. Ахты Республики Дагестан.

Оргкомитет праздника

1920–йисалай акъатзава **N 26** (10671) **хемис 25–июнь,** 2015–йис **WWW.LEZGIGAZET.RU**

Профсоюзар - зегьметдин базарда

Хейлин теклифар гана

РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагьай заместитель Анатолий Къарибова яшайишдинни зегьметдиз талукь алакъаяр къайдадик кутунин рекьяй РД-дин Пуд терефдин комиссиядин заседание кьиле тухвана. Анал республикадин зегьметдин базарда авай гьалар ва профсоюздин организацийри тухузвай кІвалах веревирдна.

РД-дин зегьметдин ва яшайишдин жигьетдай вилик финин министр **Малик БАГЪЛИЕВА** вичин докладда къейд авурвал, эхиримжи 2-3 йисуз кьабулай серенжемри зегьметдин базарда гьаларин къизгъинвал са кьадар зайифардай мумкинвал гузва. Адан гафаралди, 2014-йисуз санлай къачурла, кІвалахдин 31 агъзур чка кардик кутуна. Абурукайни 12,8 агъзур чка гьамиша кІвалахдай чкаяр я. Арадал гьайи кІвалахдин чкайрин вири кьадардикай 2,2 агъзур чка гзаф бегьерлудаказ кІвалахдай мумкинвал авай чкаяр я. А чкайрал кІвалахзавайбуруз гузвай мажибар республикадин юкьван мажибрилай виниз я.

Хуьрерин чкайра агьалияр кар-кеспидик кутунин дережа хкажунин месэлайриз кьетІен фикир гузва, къейдна министрди. Ада 2014-йисуз малдарвилин 15 ферма, нек гьялдай 11 цех эцигна куьтягьайди, какаяр гьасилдай ва къушарин як гьасилдай 11 цех ишлемишиз вахкайди къейдна. Инвесторриз алава яз куьмек гунин барадай серенжемар кьабулна. Идахъ галаз сад хьиз, кар-кеспидик квачир инвалидар абур патал тешкилнавай ва махсусдаказ тадаракламишнавай кІвалахдин чкайра кеспидик кутунин барадай серенжемар кьабулзава.

Идахъ галаз сад хьиз, Малик Баглиева малумарайвал, санлай Россиядин Федерациядин экономикада четин гьалар арадал атунихъ галаз алакъалу яз, са бязи карханайра ва организацийра эхиримжи вахтара производстводин асул делилар агъуз аватзава. Зегьметдин базарда авай гьалар ахтармишунин делилри къалурзавайвал, 2015-йисан январдилай июндалди Дагъустандин агьалияр каркеспидик кутунин къуллугъдин органриз 2,8 агъзур кас работникар кІвалахдилай алудун мумкин тирдан гьакъиндай делилар агакьарнава.

Кьабулзавай серенжемри санлай къачурла зегьметдин базарда гьалар пайгардик кваз хуьдай мумкинвал гузва. ИкІ, 2015-йисан 1-июндин делилралди, бейкарар яз регистрация авунвай гражданрин кьадар 27,9 агъзур касдив агакьна. Имни алатай йисан талукь тир девирдин делилрихъ галаз кьазвай рекъем я, лагьанва докладда. Бейкаррин арада 1,3 процент жегьилрал гьалтзава, къейдна зегьметдин ва яшайишдин жигьетдай вилик финин министрди. Адан гафаралди, жегьилар кар-кеспидик кутун таъминарунихъ рекье тунвай серенжемар кьилиз акъудунин мурадралди, РД-дин Минтруддин патав “Агалкьун” тІвар алаз республикадин жегьилар кар-кеспидик кутадай центр тешкилнава.

РД-дин профсоюзрин организацийрин объединенидин председатель **Абдулла МЕГЬАМЕДОВА** 2014-2016-йисар патал кутІуннавай республикадин Пуд терефдин икьрардин подпунктар - сифтегьан профсоюздин организацийрин кІвалахдиз куьмек гунин, гьахьтин цІийи организацияр тешкилунин гьакъиндай подпунктар - кьилиз акъудзавай гьалдин гьакъиндай хабардар авуна.

Къейд авурвал, профсоюздин организацийрин кьадар артухарунин ва профсоюздин членар хьуниз майилвал авунин дережа хкажунин барадай профсоюзри ва яшайишдин жигьетдай абурун амадагри чалишмишвилер ийизватІани, и месэла хциди яз ама. Санлай уьлкведа хьиз, республикадани профсоюзрин членрин кьадар къвердавай тІимил жезва. Докладчидин фикирдалди, им сифте нубатда производствода хсусиятдин жуьреяр дегиш хьунихъ, виликдай профорганизацияр аваз хьайи карханаяр гъвечІи, кьилдин ксарин ихтиярда авай производствойриз элкъуьрунихъ галаз алакъалу я. Промышленностда гьасилзавай продукциядин кьадар тІимил хьуни зегьметчи хейлин коллективар чукІуни - и ва са жерге маса себебри профсоюзрин гьерекатдин бине тир республикадин хилерин профсоюзрин организацияр терг хьунал гьана.

И месэладай М.Баглиев ва Дагъустандин промышленникринни карчийрин союздин президент **А.КЬАДИЕВНИ** рахана.

▸ 3

Акьуллубурун къугъун

Хийир ЭМИРОВ

“Дагъустандин жегьилар” газетдин редакцияда кьиле фейи пресс-конференциядал РД-дин жегьилрин крарин рекьяй министрдин заместитель Анна Безруковади Россиядин жегьилрин югъ тир 27-июндиз Махачкъалада и сувариз талукьарна тухузвай акьуллубурун къугъуникай малуматар гана.

Малум хьайивал, меркезда сад лагьай сеферда жегьилрин зигьин, чирвилер, алакьунар, дикъетлувал, командадик квез яратмишдай тегьерда кІвалахдай бажарагъ ахтармишдай къугъун тешкилзава. И кардик кьил кутунвайбур РД-дин жегьилрин крарин рекьяй министерство, компания “Квест05”, жуьреба-жуьре шейэр маса гузвай “Астория”, “Crocs” туьквенар я.

А.Безруковади лагьайвал, къугъуна республикадин вири шегьеррин ва районрин жегьилривай иштирак ийиз жеда. Гьеле 300 кас регистрация авунва. Къугъуна иштиракиз хуш авайбурувай Й. Казакан куьчедавай (31б нумра) “Квест05” компанияда, РД-дин жегьилрин крарин рекьяй министерствода регистрация ийиз жеда, 26-июндин йикъан сятдин 12-далди.

Регистрация авур виридаз алукІун патал футболка, бейсболка ва браслет гуда.

Акьуллубурун къугъуна иштиракдайбуруз вад тема теклифзава: ЧІехи Гъалибвилин 70 йис, Дербентдин 2000 йис, Россиядин жегьилрин югъ, Махачкъала шегьер ва литература. Идалайни гьейри суалрик Дагъларин уьлкведин машгьур ва баркаллу рухвайриз, рушариз талукь суаларни жеда. Литературадикай рахайтІа, къугъунин иштиракчийриз Дагъустандин, Россиядин, Советрин ва къецепатан писателрин эсеррикай чирвилер аваз хьана кІанда. И темайрай вилик эцигзавай суалриз жавабар жагъурун патал къугъунчияр меркездин музейриз, библиотекайриз, вузриз ва талукь маса карханайриз, идарайриз фин герек къведа.

Регистрация авунвай ксари гьарда чпиз хуш акур кьуд касдикай ибарат команда хкяда. Акьуллубурун женгерни командайрин арада кьиле фида. Гъалиб хьайибуруз къугъунин спонсорар “Астория” туьквенди планшетар, кьвед лагьай чка кьурбуруз кІвачин къапар маса къачудай сертификатар ва пуд лагьай чка кьурбуруз “Квест05” компаниядин вичин сертификатар гуда.

И жуьредин акьуллубурун къугъун меркезда сифте яз тухузвайди я. Гьавиляй тешкилатчийри жегьилривай пара дикъетлу хьун истемишзава. 27-июндин экуьнахъ регистрация авунвай вири ксар Махачкъаладин “Дуствилин кІвалин” вилик кІватІ хьун лазим я. Алава малуматар чириз кІанзавайбурувай телефондин и нумрадиз зенг ийиз жеда: **91-96-05.**

ЭКОНОМИКА

Чеперин хуьруьн кавха Алим Ризаева кьил кутуналди ва Махачкъалада карчивилел машгьул стхаяр Сахраб, Алфред, Алик ва Ширин Шириноврин патай пулдин куьмекдалди чепивийрин эрзиман мурад тир и месэла са куьруь вахтунда кьилиз акъатдай хьтинди я.

▸ 7

ХАБАРАР

Розади “Бахтлу хьурай” программадин бинедаллаз милли ва урус чІаларалди манияр тамамарна. Вири манияр чи баркаллу руша РД-дин Халкьдин артист Навруз Шахбазова дирижироватзавай Дагъустандин халкьдин госаркестрдин алатрихъ галаз язавай.

▸ 18

Лев Кузнецовани Рамазан Абдулатипова Дагъустан вилик тухунин месэлаяр веревирдна

22-июндиз, Москвада мугьманвиле авай чIавуз, Дагъустан Республикадин Кьил Рамазан Абдулатипов Кеферпатан Кавказдин крарай Россиядин Федерациядин министр Лев Кузнецовахъ галаз гуьруьшмиш хьана.

Гуьруьшдал "2015-2025-йисара Дагъустан Республика яшайишдинни экономикадин жигьетдай вилик тухун" тIвар ганвай подпрограмма Кеферпатан Кавказдин Федеральный округ 2025-йисан девирдалди вилик тухунин рекьяй РФ-дин Государстводин программадик кутунин месэлаяр веревирдна.

РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъди ва информациядин управлениди хабар гузвайвал, гуьруьш кьиле фидай чIавуз кIвалахдин кар алай цIуд тереф тайинарна. Абурун арада, кьилди къачуртIа, промышленность, электроэнергетика, транспортдин къурулуш, аграрный комплекс, образованидин, здравоохраненидин система вилик тухунин месэлаярни ава.

Къейд авурвал, промышленный проектар уьмуьрдиз кечирмишунин сергьятра аваз финансламишунин асул пар и месэладиз итиж ийизвай бизнесдин векилри чпин хивез къачуда. "Программа гьам бизнесдин, гьам федеральный бюджетдин такьатрин гьисабдай финансламишда. Программадин сергьятра аваз лазим тир къурулушар тешкилун, школаяр ва маса имаратар эцигун фикирдиз къачунва", - малумарна Лев Кузнецова.

Рамазан Абдулатипова вичин нубатдай яз и программадин важиблувал къейдна: "Экономикадин чкадин кьетIенвилер, инфраструктура авай гьал ва кар алай месэлаяр фикирда кьазвай подпрограмма кьабулун - им регионрин экономика вилик финик рум кутунин карда цIийи кам къачун я. Чна и кардин тереф тамамвилелди хуьзва".

Дагъустандин Кьилин гафаралди, пландик кутазвай серенжемар уьмуьрдиз кечирмишуни экономика хъсан ериш аваз ва дурумлудаказ вилик тухудай, 2025-йисалди алава яз кIвалахдин 76 агъзур чка тешкилдай, талукь тирвал, республикадин агьалийрин агьваллувал хкаждай мумкинвал гуда.

Рамазан Абдулатипова РФ-дин Гьукуматдин Председатель Дмитрий Медведевахъ галаз гуьруьшмиш хьуниз гьазурвал аквазвайдан патахъай, а гуьруьшдин сергьятра аваз, кьилди къачуртIа, "Тюбе" индустриальный паркунин мулкунал кьетIен экономический зона арадал гъунин, Храх-Уба ва Урьян-Уба хуьрерин агьалийриз яшайишдин шартIар таъминарунин, Новолак райондин агьалияр масаниз куьчарунин ва са жерге маса месэлаяр гьялун фикирдиз къачунвайдан патахъайни малумарна.

РД-дин Халкьдин Собранидин Президиумда

Бюджетдинни дарманралди таъминарунин месэлаяр веревирдна

23-июндиз РД-дин Халкьдин Собранидин Президиумди парламентдин спикер Хизри Шихсаидован регьбервилик квез 25-июндиз кьиле фидай 52-сессиядал гъизвай месэлаяр веревирдна. Сессиядал къадалай гзаф месэлайриз килигзава.

"Дагъустан Республикада индустриальный (промышленный) паркарин гьакъиндай" РД-дин закондин проект теклифай РД-дин Халкьдин Собранидин промышленностдин, транспортдин ва алакъадин рекьяй Комитетдин председатель Михаил Гьашимова рикIел хкайвал, закондин проект РД-дин Халкьдин Собранидин 47-сессиядал сад лагьай сеферда кIелнавайди яз кьабулайди я. И закондин проектда Дагъустандин территорияда инвестиционный проектар кьилиз акъудунин сергьятра аваз индустриальный паркар тешкилунихъ ва вилик тухунихъ галаз алакъалу месэлаяр правовой жигьетдай къайдадик кутунин лазимвал ава. Технопаркар тешкилун республика яшайишдин ва экономикадин жигьетдай пайгардаказ ва комплекснидаказ вилик тухун, региондин территорияда гъвечIи ва юкьван бизнес вилик тухун, промышленностдин чIехи карханаяр ва абурун къурулушар кIвачел ахкьалдарун таъминарунихъ рекье тунва.

М.Гьашимова малумарайвал, закондин проект кьабулай чIавуз республикада налогар вегьезвай база артух хьун, карханаяр цIийикIа туькIуьр хъувун, абурун менфятлувал, абурувай конкуренциядин хура акъвазиз хьунин дережа хкаж хьун гуьзлемишзава. Кьвед лагьай сеферда кIелун патал закондин проект гьазурдай чIавуз агакьай туькIуьр хъувунар веревирд авурдалай гуьгъуьниз Комитетди ам июндин сессиядал гьялдай месэлайрин жергедик кутун кьетIна.

Бюджетдиз талукь месэла, гьа виликдай хьиз чIехибурун жергеда амукьзава. Республикадин бюджетдик кутун теклифзавай дегишвилерихъ галаз кIватI хьанвайбур РД-дин финансрин министр Али Исламова танишарна.

Адан гафаралди, дегишвилер налогрихъ галаз алакъалу тушир доходриз килиг хъувунихъ галаз алакъалу яз кутазвайди я. Налогрин ва налогар тушир доходрин кьадар 26 миллион манатдин артух хьанва. Федеральный бюджетдай ахъайзавай вахчун тийидай пулдин такьатар 58 миллион манатдилай алатнава. Доходрин чпиз килиг хъувунвай кьадар 84405068,6 агъзур манатдив агакьзава. Республикадин бюджетдин харжияр 86334903,3 агъзур манатдин кьадарда аваз тайинарнава. Экономика пайгардик кутунихъ элкъуьрнавай, кризисдиз акси серенжемрихъ галаз алакъалу яз, республикадин государстводин идарайрин сеть пайгардик кутунин рекьяй серенжемар тухунал машгъул ведомствойрин уртах комиссиядин заседанийрин протоколрин бинедаллаз ва бюджетдин организацийрин штатда авай работникрин кьадар тIимиларунин гьакъиндай Дагъустандин Кьилин Указдал асаслу яз РД-дин финансрин министерстводи винидихъ тIвар кьунвай серенжемар кьиле тухунин нетижада азад жедай пулдин такьатрин кьадарар тайинарнава, - къейдна финансрин министрди.

Идалайни гъейри, 14 министерствода ва ведомствода ийидай харжияр тIимил жеда. Абурни работникрин кьадар пайгардик кутунихъ ва работникар хуьн патал ийидай харжияр, талукь тирвал, тIимиларунихъ галаз алакъалу я. Умуми образованидин асул программаяр кьилиз акъудун патал, гьакIни поселенийриз дотацияр чара авун патал федеральный бюджетдай ахъайдай субвенцийрин кьадар тIимиларнава. Гьа са вахтунда чкадин метлеб авай месэлайрай чкадин самоуправленидин органрин векилвилер кьилиз акъуддай чIавуз харжийрин жигьетдай арадал къвезвай мажбурнамаяр финансламишуник пай кутун яз муниципальный тешкилатрин бюджетриз ахъайдай субсидийрин кьадар артухарнава. Идахъ галаз сад хьиз, "2015-2020-йисара РД-да здравоохранение вилик тухун" тIвар ганвай РД-дин госпрограммадин "Медицинадин рекьяй мажбуридаказ страховатунин территориальный программа кьилиз акъудун" подпрограмма финансламишун патал бюджетдай чара ийизвай такьатрин кьадар 541,6 миллион манатдин артухарнава. Идахъ галаз сад хьиз, государстводин корпорациядин - яшайишдин кIвалеринни коммунальный майишатдин реформа кьиле тухуниз куьмек гудай Фондунин патай гражданар чкIидай гьалда авай ва лап куьгьне хьанвай яшайишдин кIвалерай ахкъудун патал чара ийидай такьатар артух хьун гуьзлемишзава.

РД-дин Халкьдин Собранидин Президиумдал республикадин здравоохраненидин идараяр дарманралди таъминарунин месэлани гурлудаказ веревирдна. РД-дин здравоохраненидин министр Танка Ибрагьимова, и жигьетдай гьихьтин гьалар арадал атанватIа, гьадан патахъай малумат гана. Ада, кьилди къачуртIа, къейд авурвал, РД-дин республиканский бюджетдин такьатрин гьисабдай кьезил шартIаралди, дарманралди таъминарунин барадай агьалийрин кьилди-кьилди дестейриз ва азаррин категорийриз талукь яз туькIуьрнавай региональный регистрда авай ксарин кьадар, 2015-йисан 1-майдин делилралди, 520 агъзур касдилай алатнава. Абурукай 28 агъзур касдив социальный пакет агакьзава. Абур финансламишун патал федеральный бюджетдай 340 миллион манатдилай виниз такьатар чара авунва. "Яни гьар са касдал вацра 707 манат гьалтзава", - алава хъувуна министрди. Чпиз кьезилвилер авун лазим тир, соцпакет къачуник хев кутун тавур ксар республикадин бюджетдин гьисабдай финансламишзава. РД-дин республиканский бюджетдай 2015-йисуз кьезилвилер авай категорийрин агьалияр дарманралди гьакъисуздаказ таъминарун патал 210,5 миллион манатдин такьатар чара ийидайди къалурнава. 2015-йисан 1-июндин делилралди, республикадин бюджетдин такьатрин гьисабдай дарманралди гьакъисуздаказ таъминарун финансламишун патал 83,7 миллион манатдин такьатар чара авунва. И пул алатай йисара хьайи кредиторвилин буржар вахкун патал серфна.

Т.Ибрагьимова дарманралди таъминарунин месэла хци хьун медицинадин хел республикадин бюджетдин такьатрин гьисабдай разивал ийиз тежедай гьалда финансламишунихъ галаз алакъалу ийизва. ИкI, стационарра азарлуяр сагъар хъувун патал суткада 75 манатдин такьатар харж авун къалурнава. Къиметар хкаж жезватIани, и рекъем дегиш тежез са шумуд йис я.

Министрди къейд авурвал, 2015-йис патал РД-дин республиканский бюджет "Здравоохранение" хилез талукь яз еке кьитвал аваз кьабулнава. Им тайинарнавай федеральный нормативрихъ галаз кьазвай кар туш. Кредиторвилин буржар са йисалай маса йисал хтун хъувуни хел финансрин жигьетдай авай гьал мадни четинарзава. Пулдин такьатар чара тавунихъ галаз алакъалу яз гьам региональный, гьам федеральный дережайра аваз къалурнавайвал дарманар гьакъисуздаказ чара авунихъ галаз алакъалу месэлаяр арадал къвезва.

Медицинадин рекьяй ийизвай къуллугърин ери агъуз аватуниз рехъ тагунин мурадралди РД-дин здравоохраненидин министерстводи хел вахтунда тамамвилелди финансламишун таъминарунин карда ва 2015-йис патал РД-дин республиканский бюджетдик туькIуьр хъувунар кухтадай чIавуз кредиторвилин буржар алудун патал алава яз пулдин такьатар чара авунин месэла гьялунин карда куьмекар гун тIалабна.

И месэладай здравоохраненидин ва яшайишдин, политикадин рекьяй РД-дин Халкьдин Собранидин Комитетдин председатель Мурзадин Авезовни рахана. Ада къейд авурвал, дарманралди таъминарунин жигьетдай арадал атанвай гьалдай кьил акъудун патал РД-дин Халкьдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидован тапшуругъдалди махсус комиссия тешкилнава. Адан членар республикадин шегьерринни районрин медицинадин са жерге идарайриз фена ва абур дарманралди таъминарунин месэла, дугъриданни, хцидаказ вилик акъвазнавайдахъ инанмиш хьана. 80 процентдив агакьна дарманар республикадиз къецепатан уьлквейрай агакьарзава. Чи уьлкведин талукь тир къурулушри Дагъустан дарманралди анжах 3 процентдин таъминарзава, къейдна депутатди. Ада мадни малумарайвал, комиссиядин асул везифа РД-дин Халкьдин Собранидин къарардин проект - республика дарманралди таъминарунин жигьетдай авай гьалар хъсанариз куьмек гудай закондин проект - гьазурун патал делилар кIватIуникай ва абур веревирд авуникай ибарат я.

Сергей Поляковахъ галаз гуьруьш

Дагъустандиз бес кьадар фикир гузвачир

РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информациядин управленидин хабар гузвайвал, 23-июндиз РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагьай заместитель Анатолий Къарибов илимдинни технический хиле гъвечIи жуьрейрин карханаяр вилик тухуниз куьмек гудай Фондунин генеральный директор Сергей Поляковахъ галаз гуьруьшмиш хьана.

Дагъустандиз атунай мугьмандиз сагърай лугьуналди, **Анатолий КЪАРИБОВА** республикада алай аямдин технологийрин ва инновацийрин рекьяй карчивилин кIвалах активламишунин мумкинвилин патахъай вичин фикир раижна.

“И месэлаяр Дагъустандин Кьили тухузвай совещанийрал са шумудра веревирд авурди я, къе Халкьдин Собранидин Президиумдин заседанидални къарагъарна. Республикадин руководителдин тапшуругъдалди промышленный чIехи производствойра, министерствойринни ведомствойрин патарив кафедраяр тешкилзава. ГьикI лагьайтIа, пешекарар гьазурунин барадай тайин тир месэлаяр вилик акъвазнава”, - къейдна Анатолий Къарибова. Гьа са вахтунда ам регион инновацийрин барадай вилик тухунин важиблувиликайни рахана.

Вичин нубатдай яз организациядин генеральный директорди вич ДГТУ-дин ректор **Тагьир ИСМАИЛОВНИ** галаз и вузда хьайидакай ва вичиз вуздин территорияда бинеламиш хьанвай бизнес - инкубатордин кIвалахдиз къимет гудай мумкинвал хьайидакай хабар гана. “Заз чна Дагъустан Республика жуван патай гьахъсуздаказ фикир тагана амукьайди акуна. Къе зун бизнес-инкубатордин резидентрихъ галазни рахана, абурун гзаф кьадар проектрихъ галаз таниш хьана. Зун куьь шадарна лагьайтIа, гзафбурухъ гьазур тир лап вижевай стартапар ава”, - къейдна **Сергей ПОЛЯКОВА**.

Адан гафаралди, Фондуни карханайрихъ авай интеллектуальный хсусиятдин бинедаллаз илимдикай дериндай менфят къачузвай продукциядин ва технологийрин цIийи жуьреяр туькIуьрунин ва кардик кутунин проектар кьилиз акъудзавай гъвечIи инновационный карханайриз куьмек гузвайди я. Гьа са вахтунда бюджетдилай къецяй тир инвестицияр желбзава, жегьил пешекарар гьазурунин кIвалах тухузва.

ИкI, фондуни гьар йисуз 500-700 кампания кардик кутуниз куьмек гузва. Идалай гъейри, ада асул кьуд программа кьилиз акъудзава, а программайрин сергьятра аваз жегьил алимривай финансрин жигьетдай лазим тир куьмек къачуз жеда.

Гуьруьшдин сергьятра аваз Дагъустан Республикадини федеральный Фондуни санал кIвалахунин мумкинвилер веревирдна, жегьил алимриз инновационный фикирар ва проектар кьилиз акъудунин карда, хсуси бизнес арадал гъунин карда куьмек гунин месэлайризни килигна.

РикIел хкин, илимдинни технический хиле гъвечIи жуьрейрин карханаяр вилик тухуниз куьмек гудай Фонд - им 1994-йисуз тешкилнавай ва РФ-дин образованидин министерстводихъ, РФ-дин экономика вилик тухунин министерстводихъ, Федеральный антимонопольный къуллугъдихъ ва государстводин эменни идара авунин рекьяй Федеральный агентстводихъ галаз алакъаяр хуьзвай, коммерциядинди тушир, государстводин организация я.

Месэлаяр веревирд авунин карда ДГТУ-дин ректор Тагьир Исмаилова, РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин социальный жигьетдай вилик финин управленидин начальник **Рашия АЛИЕВАДИ** иштиракна.

Хейлин теклифар гана

1 ◂

Заседанидин иштиракчийри дарихвилелди къейд авурвал, профсоюзрин организацийрин объединенидин са бязи руководителар зегьметда профсоюзрин роль аннамишунив жавабдарвилелди эгечIзавач. Абуру РФ-дин Зегьметдин кодексдин положенийрал амалзавач. Алай вахтунда РД-дин Минюстда, ветеринариядин рекьяй Комитетда, республикадин Счетный палатада, Верховный ва Арбитражный судра, Федеральный казначействодин РД-да авай управленида, РФ-дин юстициядин министерстводин РД-да авай управленида, “Даггаз” ООО-да, Дагъустандин таможняда, Россельхозбанкда профсоюзрин организацияр тешкилнавач. Малум тирвал, винидихъ тIвар кьур идарайрикай хейлин-бур государстводин, гьукуматдин къурулушар я. Республикадин къуватда авай Пуд терефдин икьрар абурузни талукь жезвайди я. РД-дин прокуратурадани профсоюздин организация авач. Гьа са вахтунда ада профсоюзрин тешкилатдихъ галаз кутIуннавай макьсус икьрардал асаслу яз сихдаказ санал кIвалахзавайди я.

Докладчийри гъайи делилар фикирда кьуна, вилик акъвазнавай са бязи месэлаяр гьялунин барадай министерствойризни ведомствойриз са жерге теклифар гана.

Кьилин редактордин гаф

Мажибар - конвертрай

Советрин Союз тергайла халкьдин девлетар гъиле гьатай гьарамзадайри яргъи пулар къазанмишун патал акъуд тавур жуьредин кьуьруькар амукьначир. Гьелбетда, и кар себеб яз уьлкведа кесибар мадни кесиб, девлетлуяр мадни девлетлуни хьана, и кар гилани давам жезва.

Фабрикаяр, заводар, жуьреба-жуьре маса карханаяр чпин хсусиятдиз элкъуьрайбуру сифте нубатда анра кIвалахзавайбурун чIехи пай чукурна, ахпа, амайбурни, са куьнихъайни кичIе тахьана, тагькимарна: “Инлай кьулухъ куь мажибар кьве паюникай ибарат жеда. Къул чIугуна куьне уьлкведа тайинарнавай агъа кIанин мажиб къачуда, амайдини чна квев конвертра аваз агакьарда. Наразибур аватIа, арзаяр кхьена, кIвалахдивай къерех хьухь”.

Хизанар хвена кIанзавай фагъирриз маса чара амукьнач, разивал гуниз мажбур хьана. Зегьметчияр са къатда кIвалахдивай къерехзавай вядеда, гъиле авайди ахъайна, цава авайдахъ галтугиз низ кIан жеда кьван?! А чIавуз къулар чIугуна агъа кIанин мажибар къачунал рази хьайибурукай гила пенсионерар хьанва. Гъилиз агъа кIанин пенсия атай гьар сефердани абурун пIузарриз, гьайиф жез, куркурар акъатзава.

Садра куьне аннамиша, и гьахъсузвилер башламишайдалай инихъ гьикьван йисар алатнаватIа. Вири и вахтунда абурун вилик пад садани кьунач. Гьатта Гьукуматни, Государстводин Думани, Федерациядин Советни кисна ацукьна, вучиз лагьайтIа нафтни газ багьа къиметрай маса гуналди къазанмишай девлетри са жуьреда уьлкве идара ийидай мумкинвал гузвай.

Ингье, гила, Евросоюзди, Америкади санкцияр малумарайла, нафтIадин къиметар къвердавай агъуз аватзавайла, яваш-явашдиз бязибур ахварай аватзава. Гьатта регионрин депутатрини кваз чпин ван хкажзава. Месела, Липецкий областдин депутатрин Советди конвертрай мажибар гузвай карханайрин руководителар уголовный жавабдарвилиз чIугун, пуд йисал къведалди кар гана, дустагъра ацукьарун теклифзава. Областдин законар акъуддай Собраниди и теклиф гьатта уьлкведин Государстводин Думадиз ракъурун кьетIнава.

Гьакъикъатдани, чпин нефсерин къанихвилерал эхир эциг тийизвай гьарамзадайри конвертрай мажибар гун алай вахтунда адетдин кардиз элкъуьрнава. Пешекарри тестикьарзавайвал, уьлкведин зегьметчийриз конвертрай гузвай мажибрин кьадар 50 процентдилай артух хьанва. И кар себеб яз бюджетдиз къвезвай налогрин кьадар аквадайвал агъуз аватнава, пенсийрикай, пособийрикай магьрум жезвай зегьметчийрин кьадарни къвердавай артух жезва.

“Конвертрай мажибар гузвай руководителар,- къейднава Липецкий областдин депутатри гьазурнавай теклифда, - 100 агъзур манатдилай 500 агъзур манатдал кьван жерме авуна, я туштIа, конвертрай мажибар гун себеб яз дустагъайбур чпи пуд йисан вахтунда къазанмишай доходрикай магьрумарна кIанда”.

Ингье гила кIвалерай катиз, куьчебанар хьанвай аялрин месэладални Государстводин Думади вичин фикир желбнава. И жигьетдай къайдаяр хуьнин административный Кодексда тун патал гьазурнавай законопроектдиз 17-июндиз депутатар гьатта сад лагьай сеферда килигни хъувунва. Гьа и законопроект Забайкальский крайдин законар акъуддай Собраниди теклифнавайди я. “Чи уьлкведа,- къейднава и законопроектдихъ галай запискада,- неинки кIвалерай катиз куьчебанриз элкъвезвай аялрин кьадар артух жезва, гьакI акьул-балугъ хьанвай, кар-кеспидин гуьгъуьна хьун лазим тир гзаф гражданарни куьчебанриз элкъвезва. Асул себебрикни диде-бубайри ичкибазвилиз, наркоманвилиз кьил ягъун, аялрив инсафсузвилелди эгечIун, абур чIуру рекье тун, гишила амукьун, кIваликай-къакай магьрум хьун акатзава. И чIуру гьалар себеб яз аялри ийизвай тахсиркарвилерин кьадарни къвердавай артух жезва”.

Премьер-министр Дмитрий Медведева и мукьвра кьиле тухвай селекторный совещанидал алай йисан сифте кьуд вацра кьейи инсанрин кьадар, алатай йисан гьа и варцарив гекъигайла, 3,7 процентдин артух хьунин себебрай кьил акъудун талукь тир идарайрал тапшурмишна.

Исятда Россиядин Федерацияда кIвалахдик квачир зегьметдиз къабил ксарин кьадар са миллиондилай виниз алатнава. Алай йисан анжах сифтегьан кьуд вацра 127 агъзур кас кIвалахрикай магьрум хьанва. Йисан эхирдалди абурун кьадар мадни 400 агъзурдалай артух жеда лугьузва.

Гьар йисуз уьлкведин больницайра сагъар хъувун патал къаткурзавай агьалийрин кьадар 2 миллиондилай тIимил туш. Нахуш хьайи 3 миллиондилай гзафбур кIвалахрал экъечIзавач, 20 миллионди кIвачин кьилел чпи чеб сагъар хъийизва. Анжах са инфекциядин азарар себеб яз уьлкведиз гьар йисуз 50 миллиард манатдин зиян жезва. Мектебра кIелзавай 65 процент аялар сагъсуз я. Армиядиз физвай 80 процент жегьилривай спортдин адетдин нормативар тамамариз жезвач. Вири ида чи здравоохраненидин менфятлувал къвердавай агъуз аватзавайвилин гьакъиндай шагьидвалзава.

Ихьтин гьалар арадал атанватIани, халкьдин девлетар чпин хсусибуруз элкъуьрайбурун вилик пад кьазвач. Экспертри къейдзавайвал, конвертрай мажибар къачузвайбурун кьадар 20 миллиондилай артух хьанва. Зегьметдин законар чIурай дуьшуьшрани конвертрай мажибар къачузвайбурун патахъай къайгъу чIугвадай са касни авач. Юристри тестикьарзавайвал, чи уьлкведа исятда кардик квай законрал амал авуна, конвертрай мажибар гузвайди тестикьарун лап четин месэлайрикай садаз элкъвенва. Гьатта судар-дуванар къаришмиш хьайилани, конвертрай мажибар гузвайбурулай чпик тахсир квачирди тестикьариз алакьзава. КIвалахзавай зегьметчийри къулар чIугунвай контрактар, договорар гъана суддин вилик эцигзава.

Аквар гьалда, яргъалди ихьтин гьалар туниз рехъ гудач. Гьавиляй депутатарни, Гьукуматдин кьилевайбурни жуьреба-жуьре чараяр акваз алахъна-ва. Куьчебанрин вилик пад кьадай рекьерихъ къекъвезва, договорар кутIун тавуна кIвалахзавайбур дуьздал акъудзава. КIвалах тийизвайбурални налогар вегьеда, аялар авачир хизанрални налогар вегьеда лугьузва. Килигин кесибар мадни кесиб, девлетлуяр мадни девлетлу хьунин вилик пад ни ва мус кьадатIа?..

Хуьрер экономикадин дестекар я

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Россиядин Федерацияда ва гьакI Дагъустандани политический партияр, абурун региональный отделенияр цIудралди ава. Гьар йисуз цIийибурни арадал гъизва. Ингье кьве йис идалай вилик Россияда "Хуьрер кIвачел ахкьалдар хъувунин партия" арадал атана. Адан отделение Дагъустан Республикадани тешкилнава. Ада алатай йисуз ва цIи цIийи тешкилатдикай дагъустанвияр хабардар авун, адан жергейриз жезмай кьван гзаф инсанар гъун, шегьерра ва районра партиядин отделенияр ачухун патал хейлин алахъунар авуна ва ийизва. Гьелбетда, рикIиз кIанивал кар вилик тухун регьят акъваззавач, чка-чкада четинвилерни ацалтзава. "Хуьрер кIвачел ахкьалдар хъувунин партиядин" мурадрикай, къастарикай, везифайрикай региональный отделенидин председатель Мугьамед РАШИДОВА суьгьбетна.

- Россиядин ва гьакI Дагъустандин кьисмет, гележег багьа гьар са лежбердин, малдардин, багьманчидин, механизатордин ва агьалидин партияни я чи тешкилат, - лугьузва М.Рашидова. - Гьар сада кьатIун лазим я, лап вилик фенвай хуьруьн майишат галачиз Россиядихъ ва адан халкьдихъ гележег жедач. Чара уьлквейрай гъизвай суьрсетдал вил алаз акъвазайтIа, чи са карни вилик фидач. И карни чаз РагъакIидай патан уьлквейри ва США-ди санкцияр илитIайла акуна. Анжах гила уьлкведин кьиле авайбуру, демократиядин пайдах гвай, капитализмдин уьлквейрин тарифзавай депутатри, политикри хсуси хуьруьн майишат, промышленность ва амай хилерни вилик тухун, садалайни аслу тахьун герек тирди аннамишнава.

Россиядин Федерация хьтин зурба уьлкве садалайни аслу хьун лазим туш эхир. Чи уьлкведихъ дуьньядин чIулав чилерин вири девлетрин 52 процент, 10 процент техил цадай никIер, дуьньяда кьел квачир ятарин ва гьакI тамарин виридалайни чIехи запасар ава. Ихьтин уьлкве хуьруьн майишатдин суьрсетдин патахъай маса уьлквейриз муьгьтеж хьун герек туш. Гена РагъакIидай патан вири уьлквеяр чна багъларин, саларин, никIерин няметралди таъминарна кIанзавайди я. Амма гьайиф хьи, эхиримжи йисара уьлкведа кьиле тухвай са бязи реформаяр себеб яз Россиядин хуьруьн майишат дагьардиз аватна. Дагъустандикайни гьа икI лугьуз жеда.

- **Гьакьван чIуру гьалда авани?**

- Кьуру гафар тахьун патал делилар, рекъемар гъайитIа хъсан я. Россиядин малдарри гьар са каликай йиса юкьван гьисабдалди 4,3 агъзур литр, Европадин дояркайри -10 агъзур литр нек ацазва. Дагъустанда 2000 литр кьванни ацазвач. ТIебиатдин сад хьтин шартIар авай Канададе гьар са гектардай кIватIзавай техилдин кьадар кьве сеферда гзаф жезва. Россиядин чилел зегьметдиз къабил агьалийрин 9,8 процентди кIвалахзава, гьа са вахтунда АПК-ди ВВП-дик кутазвай пай 4,8 процентдиз барабар я. РагъакIидай патан уьлквеяр гьа и рекьяйни вилик ква. Канададин агропромышленный комплексда зегьметдиз къабил 2 процент агьалийри зегьмет чIугвазва ва абуру уьлкведин ВВП-дик 2 процентдин пайни кутазва. Австралияда 3,6 процент зегьметчийри ВВП-дин 4 процент, Даниядин 2,6 процент лежберри, багьманчийри, саларбанри 4,5 процент гузва. Куьрелди, чина хуьруьн майишатдин зегьметдин бегьерлувал лап агъузди я. Идахъ галаз сад хьиз хуьрерин агьалийрин яшайишни усал хьанва. Саки 40 процент агьалияр кесибвиле гьатнава.

- **Заз ван хьайивал, реформайрин йисара Россиядин Федерацияда муьжуьд агъзурдалай виниз хуьрер пуч хьаналда…**

- Гьахъ я, 8500 хуьр тахьай мисална. ЧкIидай, квахьдай гьалда авай хуьрер мадни ава. Хуьруьн майишатдин кIвалахривай ирид миллиондив агакьна инсанар къакъудна. Чилел зегьмет чIугваз ашкъи авай инсанрин кьадарни тIимил жезва. Эхиримжи кьуд йисуз хуьруьн майишатдин 20 агъзур организация кIватнавайди яз гьисабна. Хуьруьн майишатдин суьрсет арадал гъизвай майишатрин пудан са паюни чпин кар акъвазарна. Реформайрин йисара тешкилай лежбервилинни фермервилин 280 агъзур майишатдикай амайди 126 агъзур я. Уьлкведа маларин кьадар 35 миллиондин, лапагрин - 28 миллиондин тIимил хьана, вучиз лагьайтIа, ВТО-дик экечIнавай Россиядиз хуьруьн майишатдин 50 процент суьрсет къецепатан уьлквейрай гъизвай. Чкадин багьманчийри, малдарри, саларбанри, лежберри гьасилзавай суьрсет чи алишверишдин, базаррин идарайрин кьилера авайбуруз герек авачир. Им лап чIуру сиясат тир. Чи партия гьа ихьтин гьаларал эхир эцигун патал тешкилни авунвайди тир. И карда чаз Украинада арадал атанвай вакъиаяр, "инкъилаб" себеб яз Евросоюздин уьлквеяр Россиядиз акси экъечIуни, абуру санкцияр малумаруни куьмекзава. Гила чи уьлкведин вири регионар, гьа гьисабдай яз чи республикани, хсуси суьрсет артухардай, жува жув хуьруьн майишатдин продукциядалди таъминардай рекьерихъ къекъвезва. Гьукуматди и кар патал субсидияр ахъайзава. Амма абур гьикI ишлемишзаватIа ахтармишдайбур авач. Вири и месэлаяр фикирда аваз чна къе серенжемар кьабулун ва чи халкь бес кьадарда суьрсетдалди таъминардайвал кIвалахни тешкилун, хуьрерални чан хкун, вири чилерни кардик кутун чарасуз я. Чи партиядин кьилин макьсадни гьа им я.

Лугьун лазим я хьи, цIийи партиядин кьиле акъвазнавай ва абурун патарив кIватI хьанвайбур яргъал йисара чпин чирвилер, алакьунар хуьруьн майишатдиз ганвай халис ватанпересар я.

- **Вилик фенвай уьлквейрив агакьарун патал гьукуматди, регионрин сагьибри, хуьруьн майишатда зегьмет чIугвазвайбуру вуч авун лазим я?**

- "2020-йисалди Россиядин АПК вилик тухун" госпрограмма кьабулдайла, ам финансрин такьатралдини таъминардай бюджет тайинарун лазим тир. И кар авун халис женгиниз элкъвена. Нетижада 8 йисуз хуьруьн майишат патал 1,5 трлн. манат чара ийидайвал хьана. Юкьван гьисабдалди, гьар йисуз 187 млрд. манат. Ибур еке пулар я. Эгер исятда хуьруьн майишатда зегьмет чIугвазвайдав юкьван гьисабдалди 12 агъзур манат агакьзаватIа, 8 йисалай ам 45 агъзурдаз барабар хьун лазим я. Пешекаррин делилралди, и йисара гьасилзавай якIун кьадар 14 млн. тонндив, нек - 38,2 млн. тонндив, техил - 115 млн. тонндив агакьда. Эгер и пулар дуьзгуьндаказ ишлемишайтIа, хуьруьн майишатдиз бегьерлувилелди регьбервал гайитIа, алай аямдин техника гайитIа, кудай шейэрикай кьитвал тахьайтIа, Россияди масадан куьмек галачиз вич тамамвилелди техилдалди, некIедалди, шекердалди, картуфралди, набататрин чIемедал-ди таъминарда.

- **Дагъустандин хуьруьн майишатда хъсанвилихъ дегишвилер жедани?**

- Са рахунни алачиз. ГьикI лагьайтIа, республикадин 60 процентдилай виниз агьалир хуьрера яшамиш жезва. Бейкарарни гьа хуьрера гзаф я. Гьавиляй РД-дин Кьилини агропромышленный комплекс вилик тухун сад лагьай чкадал эцигнава ва ада гьукумдин исполнительный органривай хуьруьн майишатдин производствода кIвалахар хъсанарун истемишни ийизва. Гьуьжет алачир месэла я, чилер кардик кутун, хуьруьн майишатдин суьрсет артухарун къенин йикъан игьтияж я. Чи партиядин фикирдалди, республикадин хуьруьн майишат йигин еришралди вилик тухун патал ихьтин крар авуна кIанда: хуьрера кооперация чкадал хкун, чилер дигидай системаяр, къаналар гзафарун, майишатар герек кьадар техникадалди таъминарун, чилерихъ галаз алакъалу гьуьжетар арадал гъизвай месэлаяр гьялун, виринра экологиядин гьалар хъсанарун, хуьруьн майишат патал бес кьадарда пулар бюджетдик кутун, чкадин продукт артухарунин кардал инвесторар желбун ва виридалайни кьилинди - жегьилар хуьрерай катунал лазим вири шартIар тешкилна эхир эцигун, абуруз кIвалахдай чкаяр тешкилун. Къенин юкъуз чи агьалийри якIун ва некIедин продуктар тайинарнавай кьадардилай 20 процендин, балугърин продукция 45 процентдин тIимил незва. Эгер республикадин гьукуматдилай, муниципалитетрилай, хуьруьн майишатдин пешекаррилай и крар алакьайтIа, Дагъларин уьлкведин экономикани хкаж жеда, хуьрерни мублагь, агьалиярни агьваллу жеда, халкь чкадин няметралдини таъминарда. Гьелбетда, партияди РД-дин Кьилиз, Гьукуматдиз, хуьрерин администрацийриз алакьдай вири куьмекар гуда.

Къейд ийиз кIанзава хьи, чи партиядик халкьдин вири къатариз ва хуьруьн майишат, чи хуьрер кIвачел ахкьалдариз кIанзавай гьар са касдиз экечIдай ихтияр ава. Чи партиядин членар яз абурувай муниципалитетрин сечкийра иштиракиз, чеб депутатарвиле кандидатар яз къалуриз жеда.

Эгер алатай девир рикIел хкайтIа, чи бубайри кардик квай вири чилер ишлемишиз, чеб ризкьидалди ва маса суьрсетдалди таъминарзавай. Къе чи суфрайрал алай ичерни, картуфарни, саларин, техилдин няметарни, некни, нисини... масанрай гъанвайбур я. ИкI давам хьун - им чна чун пака кIеве тун жеда. Гьавиляй кар алакьдай ва мумкинвилер авай гьар са дагъустанвиди вири къуватар хуьруьн майишат кIвачел ахкьалдарун патал серфна кIанда. Чи партиядикайни менфят къачуна.

Ветеранрин гуьгьуьл къачуна

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

ЧIехи Гъалибвилин 70 йисан юбилейдин серенжемрин сергьятра аваз Ахцегьа ватанпересвилин са жерге мярекатар тешкилна. Абурукай сад Венгриядин вакъиайрин иштиракчийрихъ галаз кьиле фейи гуьруьш я.

Къейдин, Венгриядин вакъиайра (абур 1956-йисан 23- октябрдилай 9-ноябрдалди давам хьана) санлай 240 агъзур касди иштиракна. Гьа дяведин иштиракчияр хьайи 3600 дагъустанвидикай 60 кас телеф, 105-дал хирер хьана. Талукь тир себебрикди са артух раиж тавур и дяведа иштирак авур агъзурралди викIегь аскерарни офицерар Ватандин чIехи наградайрикай магьрум хьана. Ахьтинбурун арада ахцегьвиярни ава.

» Ветеранди ялварзава: "6 вацра Буддапештда хьана, вири крар-вакъиаяр жуван вилералди акуна. Я Аллагь, дяве тахьуй, дуьнья саламат хьуй!"

Ветеранар Ахцегь райондин дявединни зегьметдин ва къайдаяр хуьдай органрин ветеранрин советдин председатель **Хайируллагь ВЕЛИЕВА**, агъсакъалрин советдин председатель Къеземет Къеземетова, Ахцегь, Докъузпара ва Рутул районрин уртах РВК-дин работник **Диана ИСМАИЛОВАДИ** ва Хуьруьгринни Цуругърин хуьрерин кьилер тир **Марат РАМАЗАНОВА**, **Шемсидин МЕРДАНОВА** агъмишна.

- Пара кьадар сагърай куьн, чун рикIел алай,- лагьана 83 йисан яшда авай хуьруьгви **Хайирбегов СЕЛИМБЕГА**. - Чи армиядин жергейра за 1955-1958-йисара къуллугъна, Венгриядин гъвечIи дяведа зун радиотелефонист тир. Чибур подвалрайни чардахрикай чинеба ягъиз рекьизвайтIани, сифте вахтунда чаз яракь ишлемишун къадагъа авунай. Анжах ахпа, пара хкатиз акурла (тахминан 100 кас авай чи подразделенида 15 кас кьена, хейлинбурал хирер хьана), ихтияр гана.

Армиядай хтайла, ада 24 йисуз "Хрюгский" совхозда багьманчивилин бригададин бригадирвал авуна, зегьметдин умуми стаж 45 йис я. Исятда хайи хуьре чIехи хцин хизандихъ галаз яшамиш жезва. Хуьре агъсакъалрин ва ветеранрин Советдин председатель я.

- Ахцегь райондин 28 кас Венгриядин дяведин ветеранрикай 5 кас анжах са чи хуьряй тир. Вири, Аллагьдиз шукур хьуй, сагъ-саламатдиз хтана. Гила Сулейманов Гьабибуллагь, Агъасиев Къадимали, Мегьамедан хва Рамазанов Рамазан чахъ галамач, рагьметдиз фена, - лугьузва хуьруьгви агъсакъал **МЕГЬАРАМОВ Саида**.

Армиядилай кьулухъ ада 25 йисуз Украинадин Донецк, Луганск шегьерра шахтёрвиле, гуьгъуьнай Хинерин хуьре геолого-разведкада фялевиле зегьмет чIугуна.

- Цуругърин хуьряй Венгриядин вакъиайра кьве касди иштиракна. Рамазанов Хидирильяс 15 йис вилик рагьметдиз фена, зун ама, уьмуьрдин юлддаш Гуьльдестедихъ галаз кьил хуьзва. Хуьре кIвалах авач кьван, пуд велед чпин хизанарни галаз патарихъ алатнава, - суьгьбетзава цуругъви **ГЬУЬСЕЙНОВ Абдулкерим** бубади. - 1956-йисуз чун 6 вацра Будапештда хьана, вири крар-вакъиаяр жуван вилералди акуна. Я Аллагь, дяве тахьуй, дуьнья саламат хьуй! - ялварзава ветеранди.

Гьамиша дамах авуниз лайихлубур

Хийир ЭМИРОВ

Алатай гьафтеда Махачкъалада, Дуствилин кІвале РД-дин милли политикадин рекьяй министрдин сад лагьай заместитель Зикрула Ильясован "Дагъустандин Игитар: Ватан патал яшамишни хьана, чанарни гана" тІвар алай цІийи ктабдихъ галаз танишарзавай мярекат кьиле фена. Ана РД-дин министерствойрин, ведомствойрин, илимдин, яратмишдай идарайрин, общественный, ветеранрин, жегьилрин организацийрин векилри ва маса ксари иштиракна.

Мярекат ачухунихъ галаз сад хьиз, РД-дин милли политикадин рекьяй министр Татьяна Гамалея лагьана: - И важиблу ктаб ЧІехи Гъалибвилин 70 йисан юбилейдал гьалтдайвал акъудайди я. Вучиз лагьайтІа ктабда Ватандин ЧІехи дяведа иштиракай, фашистрин Германиядал Гъалибвал къазанмишуник еке пай кутур, зурба кьегьалвилералди Советрин Союздин Игитвилин тІвар къачур чи ватанэгьлийрикайни кхьенва. Идахъ галаз сад хьиз, ктабда женгера ва зегьметда зурба агалкьунар къазанмишай, лайихлу крарин иесияр хьайи Советрин Союздин, Социалистический Зегьметдин ва Россиядин Игитрикай, Баркалладин ордендин пуд дережани авай сагьибрикай итижлу малуматар ганва.

1941-1945-йисарин дяведа душмандихъ галаз викІегьвилелди женгер чІугур, Ватан патал чанар къурбанд авур ва Гъалибвал гваз чи хуьрериз хтай кьегьалар ва абурун игитвилер дамахдивди рикІел хкизва. Им пара важиблу кар я. Чаз чи игитар вири чир хьун ва абуруз чна гьуьрмет авун герек я. Зикрула Ильясова вичин ктаб акъудуналди и кардик еке пай кутуна. Чна и ктаб республикадин вири муниципалитетриз пайда. ГьикІ лагьайтІа, ктабда къалурнавай Игитрин къагьриманвал акьалтзавай несилдиз ватанпересвилин тербия гунин карда хъсан чешме я.

Заз разивилелди а кар къейд ийиз кІанзава хьи, - давамарна вичин рахунар министрди, - республикадин вири районрин муниципалитетрай Гъалибвилин 70 йисан сувар гьич садрани тахьай жуьреда, ватанпересвилин руьгь хкаж хьанвай гьалара кьиле фейидакай гилани хабарар къвезва. Эхь, Россиядин халкьар сих жезва ва гьакІ чи уьлкведин къудратлувални хкаж жезва. И кардиз эхиримжи йисара арадал атанвай сиясатдин гьалари таъсирзава. Гьа са вахтунда ихьтин ктабрини жаванар, жегьилар ватанпересвилин руьгьдаллаз тербиялагьатІа ихтилатна. Гьа са вахтунда ада лагьана: "Гьайиф къведай кар ам я хьи, чи гзаф ватанэгьлийриз чпин тарих, игитар, лайихлу ва баркаллу рухваяр, рушар чизвач. Дагъларин уьлкведин Игитрикай ихтилат кватай чкадал ва я кхьидайла дуьзгуьн рекъемар гъидач, вучиз лагьайтІа, чахъ гьикьван игитар аватІа чизвач. Вири уьлкведа тІвар акъатнавай, Ватан патал чанар къурбанд авур, зегьметар чІугур инсанрикай рахадайла гъалатІар ахъаюн багъишиз жедай кар туш. Виридаз чир хьун лазим я, Дагъустандихъ Социалистический Зегьметдин - 102, Советрин Союздин - 75 ва Россиядин Федерациядин 40 Игит ава. Икьван кьадар игитар авачир краяр, областар, республикаяр гзаф я. ГьакІ хьайила чна абур датІана рикІел хуьн, къвезмай несилриз абурукай малуматар тун герек я".

Ктабда гьатнавай дагъустанвийрин игитвилерикай гьевесдивди суьгьбет авунихъ галаз З.Ильясова хъсан теклифни гана: "Россиядин хейлин регионра, шегьерра Игитрин, лайихлу инсанрин аллеяр туькІуьрнава. Тарихда гел тунвай инсанар рикІел хуьзва. Чунни абурулай кьулухъ галамукьна виже къведач. Дагъларин уьлкведихъ неинки Игитар, гьакІ зурба ва машгьур алимар, военачальникар, писателар, композиторар, художникар, зегьметкешарни ава. Чна абурун бюстар кІватІнавай аллея туькІуьрун лазим я".

- Аквазва, Зикрула Ильясова еке кІвалах авунва, - лагьана РД-дин Хатасузвилин Советдин секретарь, Россиядин Игит Мегьамед Баачилова. - Ктабда Дагъустанда хайи ва ахпа масанриз акъатай, уьлкведин маса чкайра хайи ва ахпа дагъустанвияр хьайи ксарикайни кваз итижлу малуматар ганва. Са рахунни алач, абурни Дагъустандин Игитар я. Абуру чеб гьина хьанатІани, хайи маканни, санлай Ватанни рикІеваз зегьмет, женгер чІугуна, Ватан патал игитвилер къалурна. Абурал гьар садал чна дамахзава. Зун инанмиш я, къенин несилдизни абур чпин крара, къуллугъда чешне жеда.

Авторди кІватІ хьанвайбуруз къени ва чими гафарай сагърай лагьана ва цІийи ктаб багъишна.

ЧІехи гъалибвилик пай кутурбур

А.АЙДЕМИРОВА

Дяведин цІай галукь тавур са хизанни амач.Гьа ихьтинбурукай сад Гилийрин хуьре яшамиш жезвай **АГЪАБЕГОВРИН** хизанни я. 1916-йисуз дидедиз хьайи Мирзабега Дербентдин хуьруьн майишатдин техникум агалкьунралди акьалтІарна. 1939-йисалай 1946-йисалди ада Советрин Армияда къуллугъ авуна. 1942-1945-йисара Ватандин ЧІехи дяведа иштиракна.

Халис дагъвидин хизанда чІехи хьайи Мирзабег уьтквемвилелди женг чІугунай Баркалладин ордендиз, "Ленинград оборона авунай" ва "Германиядин винел гъалиб хьунай" медалриз лайихлу хьана.

Хайи хуьруьз хтай аскер хуьруьнвийрихъ галаз зегьмет чІугваз ислягь уьмуьр гуьнгуьна хтунал машгъул хьана. Ада райондин хуьруьн майишатдин отделдин участковый агрономвиле ва 1951-йисалай КПССдин райкомдин пропагандиствиле кІвалахна. 1950-йисуз ам Гилийрин хуьруьн Советдин депутатвиле хкяна. Зегьмет чІугунихъ галаз ада чирвилерни хкажна. 1951-йисуз Махачкъалада партийный руководителар гьазурзавай кІуьд вацран курсар акьалтІарна.Гуьгъуьнлай пропагандистар гьазурзавай ВПШдин курсарни кІел хъувуна.Вичел тапшурмишай гьи кар хьайитІани намуслувилелди тамамарай Мирзабег Агъабегович гьуьрметдин грамотайриз лайихлу хьанай. 1952-йисуз ам рагьметдиз фена. КІвал-югъ,-пуд велед Санжа дидедин хиве гьатна.

Санжа дидеди са кІусни бушвал авунач. Ам зегьметдивай са юкъузни къерех хьанач, балаярни зегьметдал рикІ алаз, гъвечІи-чІехи чидай намуслу инсанар яз уьмуьрдин шегьредал акъудна. Игитвилелди женг чІугур бубайриз, стхайриз, рухвайриз, хизандин залан пар хивез къачуна зегьмет чІугур дидейриз, рушариз,сусариз аферин ва чухсагъул. Абурун крар чи рикІелай садрани са чІавузни алатдач.

Мирзабег ва Санжа Агъабеговар

РикІелай ракъурнавай Игит

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Гьайиф чІугунивди къейд авуниз мажбур жезва, алай вахтундани гзаф кьадар дагъустанвияр Республикадилай къерехра ава. Советрин девирда и делилди рикІ дарихарзавачир, гьикІ лагьайтІа уьлкве - Советрин Союз сад тир. Миллетчивилин месэла куддайбурни, ваз патахъ-патахъ килигдайбурни са артух авачир. Союз чкІайла, лезгияр виликдай чеб яшамиш жезваз хьайи республикайра - гила аслу тушир кьилдин государствойра - амукьна. Абуру анра зегьмет чІугвазва, халкьдин майишатдин гьар са хиле агалкьунар къазанмишзава, игитвилин тІварцІиз лайихлу жедай хьтин кьегьалвилер къалурзава. Вучиз ятІани чна абур рикІелай ракъурзава. Азербайжан Республикадин Игит, гъетегъвидин хва **ЭСКЕНДАРОВ Фамил** хьиз.

Гъалибвилин 70 йисан юбилейдиз талукь мярекатар кьиле тухудайла, зи рикІел жуван хуьруьнви, адан чІехи бубаяр хтана.

Эскендаров Ибрагьим Ватандин ЧІехи дяведа фашистрихъ галаз кьиле фейи къизгъин женгера иштиракай аскер тир. Яру Армиядин 875-полкуна къуллугъзавай сержантди 1943-йисан 18-апрелдалди гьунарар къалурна. Краснодар патал кьиле фейи женгера ам игитвилелди телефни хьана.

Ибрагьиман уьмуьрдин юлдаш Имината дяведин йисара неинки колхозда, гьакІ зегьметдин фронтдани чешнелудаказ кІвалахна. Вичел тапшурмишай гьар са кар гьакъисагъвилелди кьилиз акъудна. Ада хва Эскендарни кІвачел акьулдна, адаз кеспи къачудай, хизан кутадай мумкинвал гана.

Баку шегьер лезгияр патал яшамиш жедай, зегьмет чІугвадай макан тир, гьа ина Эскендарани бине кутуна. Ада вичин уьмуьрдин юлдаш Маралахъ галаз Бакудин заводра кІвалахна, веледар кІвачел акъулдна, абуруз дуьзгуьн тербия гана. 1995-йисуз Бакуда дяведин гьерекатар, къизгъинвилер арадал атайла, МВД-дин органра къуллугъзавай Эскендаров Фамила Гьукуматдин итижар хуьн патал викІегьвал къалурна. Телеф хьайидалай гуьгъуьниз адаз Азербайжан Республикадин Игитвилин тІварни гана.

Ихьтин хабар агакьайла неинки Гъетегърин хуьруьн, гьакІ вири Сулейман-Стальский райондин агьалийрик дамах акатнай. 1996-йисуз райондин администрациядин делегация (аник и цІарарин авторни квай) Бакудиз Эскендаровар яшамиш хьайи шегьердин Бинекъади райондиз фенай. Ина Дагъустандай атай мугьманар гьа и райондин администрациядин кьил Инкъилаб Надирова, адан заместитель Аладин Гьасанова, Фамил Эскендарова кІелай 157-нумрадин юкьван школадин директор Элдар Жафарова, школьникри къаршиламишнай. Чаз школада Азербайжандин Игит Ф.Эскендароваз, адан уьмуьрдин, къуллугъдин рекьиз талукь яз туькІуьрнавай музейдин пІипІ къалурнай. Чаз малум хьайивал, 157-нумрадин школани Ф.Эскендарован тІварунихъ янавай.

Идалай гуьгъуьниз, 1997-йисан майдиз, Фамил Эскендаров хайи юкъуз, Азербайжандин делегация Кьасумхуьрел ва Гъетегъиз атанай. Чна фикирнай хьи, Азербайжандин Игит, чи кьегьал хва Фамил себеб яз ихьтин алакъаяр мадни мягькем жеда. Гьайиф хьи, икІ хьанач, чна, районди Игит рикІелай ракъурнава. Им, заз чиз, дуьз месэла туш.

Дербентдин 2000 йис

Дербентдин 2000 йисаз талукьарнавай илимдин Международный конференция

Цивилизацийрин гирведал

ФЛНКА-дин пресс-къуллугъ

Москвадин "Президент - отелда" и мукьвара "Дербент-2000: цивилизацийрин гирведал лишандик кваз илимдин Международный конференция кьиле фена. Лезгийрин федеральный милли культурный автономияди, гьакIни РАН-дин Шаркь патан месэлайрал машгъул институтдини Дагъустан Республикадин культурадин министерстводи тешкилай и мярекат ЮНЕСКО-дин къаюмвилик кваз кьиле фена. Конференциядин иштиракчийрин арада федеральный дережадин парламентарияр, къецепатан уьлквейрин посольствойрин, общественный организацийрин векилар, илимдин деятелар, тарихчияр, машгъур общественный деятелар авай.

Конференция сифте гаф рахуналди, Лезгийрин федеральный милли культурадин автономиядин президент **Ариф КЕРИМОВА** ачухна. Вичин рахунра ФЛНКА-дин кьили конференциядин иштиракчияр тебрикна, анал веревирддай темадин важиблувал къейдна. Ахпа А.Керимова гаф РФ-дин Федеральный Собранидин Федерациядин Советдин Председателдин заместитель **Ильяс УМАХАНОВАЗ** гана. Вичин рахунра сенаторди Россиядин мулкарал алай шегьердин жуьредин цивилизациядин лап къадимлу маканрикай сад яз Дербентдин метлеблувал, зурбавал къейдна.

Мярекатдал РФ-дин Президентдин патав гвай Дагъустан Республикадин Гьамишалугъ векил **Изумруд МУЬГЬУЬТДИНОВА**, ЮНЕСКО-дин крарай Россиядин Федерациядин Комиссиядин председателдин заместитель **Александр ДЗАСОХОВ**, Россияда авай Ирандин посольстводин культурадин рекьяй атташе **Сейид Хоссейн ТАБАТАБАЙИ**, Россияда Туьркиядин Республикадин Чрезвычайный ва Полномочный посолдин советникдин векил **Гекхан ТУРАН**, Россияда Азербайжан Республикадин Чрезвычайный ва Полномочный посолдин сад лагьай секретарь **Эльдар БАЙРАМОВ**, Государстводин Думадин депутат **Мамед АБАСОВ**, Дагъустан Республикадин культурадин министрдин заместитель **Мурад ГЬАЖИЕВ,** Дербент шегьердин администрациядин кьилин заместитель **Сави ХАНУКАЕВ** рахана.

Чпин рахунра абуру веревирдзавай темадин важиблувал къейдна, лап дегь девиррин культурадин надир памятник, гьакI цивилизацийрин жанлу мескен яз Дербент шегьердин гьуьндуьрвилин дережа гилани тамамвилелди ачухар тавунвайдакай, Дербентдин тарихдин дерин къатар ахтармишунин кIвалах гележегдани пайгардаказ тухун чарасуз тирдакай лагьана.

Гуьгъуьнлай рахай РАН-дин Шаркь патан месэлайрал машгъул жезвай Институтдин директор, РАН-дин член-корреспондент **Виталий НАУМКИНА** къейд авурвал, шегьердин яшариз талукь гьуьжетар са акьван важиблу туш. ГьикI лагьайтIа, шегьер Евразиядин зурба са шумуд культура чеб-чпихъ галаз сих алакъада хьунин надир лишан тирди рикIелай ракъурна виже къведач, шегьердин зурбавал адан къеледин цларин къадимлувилелди сергьятламиш жезвач.

РАН-дин академик, РАН-дин философиядин Институтдин директор **Абдусалам ГЬУЬСЕЙНОВА** вичин рахунра Дербентдин къадим тарих рикIел хуьн чарасуз тирди, адахъ алай несил патални акьалтIай еке метлеб авайди къейдна.

Конференциядал Дербентдин 2000 йисаз ва албанрин полимпсестар сифте яз ачухай профессор Заза Алексидзедин (ада Кавказдин Албаниядин тарих, чIал ва культура чирунин карда цIийи девир ачухдай мумкинвал гана) 80 йисаз талукьарнавай **Albania Caucazica ктабдин** (I-том) презентацияни кьиле фена. Ктабдихъ галаз РАН-дин Шаркь патан месэлайрал машгъул Институтдин Центральный Азиядин, Кавказдин ва Уралдинни Поволжьедин месэлаяр ахтармишдай Центрадин руководитель, тарихдин илимрин кандидат, винидихъ къейднавай и ктабдин авторрикай сад тир **Аликбер АЛИКБЕРОВА** танишарна.

Ктаб ФЛНКА-ди гайи финансрин куьмекдалди акъудайди я.

Ктабдин презентациядилай гуьгъуьниз конференциядин иштиракчияр, мугьманар илимдин сессиядиз кIватI хьана.

Сессия са шумуд секциядиз пайна. Абурукай сад лагьайди **Дербентдин лап къадим ва юкьван асиррин сифте кьилерин тарихдиз** талукьарнавайди тир. И секциядал "Чи эрадин сад лагьай агъзур йисан сифтегьан паюнин -юкьварин Дербентдин поселенидиз талукь "лап цIийи ахтармишунар" темадай РАН-дин ДНЦ-дин тарихдин, археологиядин ва этнографиядин Институтдин археологиядин отделдин заведующий **Муртазали ГЬАЖИЕВА** доклад авуна.

Вичин рахунра алим Дербентда археологиядин жигьетдай вичин регьбервилик кваз тухузвай кIвалахрал акъвазна.

РАН-дин Шаркь патан гьилин кхьинрин Институтдин илимдин чIехи къуллугъчи, тарихдин илимрин доктор **Алий КОЛЕСНИКОВА** "I Хосров Ануширванан крар жуьреба-жуьре чешмейра ачухарнавай тегьердикай" темадай доклад авуна.

Тегерандин университетдин профессор доктор **Мортез РЕЗВАНФАРАН** доклад "Дербентда пехливийрин ва дарийский кхьинар" темадиз талукьарнавай.

Ахпа Азербайжандин Илимрин академиядин археологиядин ва этнологиядин институтдин отделдин заведующий, тарихдин илимрин доктор **Гошгар ГОШГАРЛЫДИ** "Дегь девиррин ва юкьван асиррин Азербайжандин тарихда Дербентдин роль" темадай доклад авуна. Адан гуьгъуьналлаз **Муртазали ГЬАЖИЕВ** "Даг-бары-Кавказдин чIехи цал - фортификациядин зурба памятник" темадай доклад гваз экъечIна.

Са тIимил вахт арадай фейила, конференциядин **юкьван асирриз** талукьарнавай секцияди вичин кIвалах башламишна, анал РАН-дин Шаркь патан месэлайрал машгъул институтдин Центральный Азиядин, Кавказдин ва Уралдинни Поволжьедин месэлаяр ахтармишдай Центрадин руководитель, тарихдин илимрин кандидат Аликбер Аликберова "Баб ал-абваб Дарбанд Кавказда исламдин руьгьдин культурадин мескен яз (VII-XIII асирдин сифте кьилер)" темадай доклад авуна. Россияда авай Ирандин посольстводин культурадин рекьяй атташе, "Караван" журналдин (Иран) кьилин редактор, доктор **Сейид Хосейн ТАБАТАБАЙИДИ**. Вичин доклад юкьван асирра Дербентди Ирандихъ ва Хорасандихъ галаз руьгьдин жигьетдай хвейи алакъайриз талукьарна.

Ахпа сессиядал ДГОМ-дин илимдин секретарь, тарихдин илимрин кандидат **Зураб ГЬАЖИЕВА** Дербентдин яшариз талукь месэладай доклад авуна. Конференциядин **цIийи ва лап цIийи девирдиз** талукьарнавай пуд лагьай секциядал РАН-дин ДНЦ-дин тарихдин археологиядин ва этнографиядин Институтдин, къадим ва юкьван асиррин тарихдин отделдин заведующий **Назим МЕГЬАМЕДОВ**. "РагъэкъечIдай патан Кавказдин тарихда Дербентдин ханлухдин метлеб ва роль" темадай доклад гваз экъечIна. РАН-дин РагъэкъечIдай патан месэлайрал машгъул институтдин илимдин чIехи къуллугъчи, тарихдин илимрин кандидат **Геннадий ЗЛОБИНА** ва адан юлдашри "Дербентда пул акъудунин кIвалах" темадай доклад теклифна. Ахпа Украинадай тир пешекар **Константин ХРОМОВ** "Дербент Къизилдин Ордадин кьиблепатан сергьят яз (нумизматикадин делилрай)" доклад гваз экъечIна. РАН-дин ИА-дин илимдин къуллугъчи, тарихдин илимрин кандидат **Алексей СЕЛЕЗНЕВА**, РАН-дин Миклухо Маклаян тIварунихъ галай ИЭА-дин илимдин къуллугъчи, тарихдин илимрин кандидат **Сергей ФРИЗЕНА** теклифай доклад "Агъада авай корпусдин Дербентдин гарнизондин некрополь (1722-1735-йисар)" темадиз талукьарнавайди тир. РАН-дин Шаркь патан месэлайрал машгъул Институтдин Кавказдин сектордин заведующий, тарихдин илимрин кандидат **Владимир БОБРОВНИКОВ** Дербентдин сурарин XVIII-XX-асиррин стеллайрал алай суьретриз баянар гунин месэладай куьрелди рахана. РАН-дин Шаркь патан месэлайрал машгъул жезвай Институтдин илимдин чIехи къуллугъчи, политический илимрин кандидат **Руслан КЪУРБАНОВА** вичин доклад "Дербентда алай вахтунда авай этнополитический ва конфессиональный гьаларин гьакъиндай" темадиз талукьарна.

Илимдин сессиядин кьуд лагьай секция **Дербентдин алай аямдин къаматриз** бахшнавайди тир. Секциядал Хоккайдодин университетдин славянрин ва евразийский ахтармишунрин Центрадин векил **Мицуэ ОНОДИ** "Куьруь гаф: Японияда Дагъустан чирунин тренд" темадай доклад авуна.

Конференциядин нетижаяр тарихчияр тир Аликбер Аликберова ва Муртазали Гьажиева кьуна.

КIвалахар йигинарзава

Къагьриман ИБРАГЬИМОВ

Дербент шегьер юбилейдиз гьазурунин кIвалахар йигин жезва.

ЦIийи кьилелай туькIуьр хъийизвай куьчейрикай кьуд - Мамедбегован, Буйнакский, Къурбанован ва Ленинан, саки туькIуьр хъувунва.

И йикъара "Нарт" ООО-дин эцигунардайбур III-Интернационалдин тIварунихъ галай куьчеда селлерин канализация тухунал машгъул я. Икьван гагьда и куьчеда бордюрар ва экверин тарар дегишарнава, тротуарра плитка тунва, тарар цанва, кIвалерин къецел патарин акунар дуьзмишнава. КIвалахар куьчедиз къир цуналди акьалтIарда.

Гь.Алиеван куьчени реконструкция ийиз гатIумнава. И куьчеда кIвалахар фадлай башламишна кIанзавайди тир. Са бязи себебриз килигна, хьанач. Гила кIвалахрин еришар йигинарзава. ИкI, инженерный коммуникацияр, экверин система ва бордюрар дегишарзава. Лугьун лазим я, цIийи кьилелай туькIуьр хъувунин нетижада куьче 18 метрдин гьяркьуь хьанва. И куьчеда авай "Кырхляр" сурарин парудин чиниз къванцин плита янава.

Гагаринан куьчени цIийи кьилелай туькIуьр хъийиз гатIумнава. Вири куьчейра хьиз, инани бордюрар дегишарнава, тротуарда плитка тун патал лазим тир материал гьанва. Эцигунардайбуру лугьузвайвал, вири кIвалахар августдин вацран юкьвариз акьалтIардайвал я.

Малум тирвал, юбилейдиз гьазурвал акунин программадик куьчеяр цIийи кьилелай туьхкIуьр хъувунилай гъейри, кьуд паркни ква. Анра кIвалахар гьикI физва?

Чун шагьид хьайивал, ЧIехи Гъалибвилин 70 йисан суварин вилик Советрин Союздин Игит Шамсулла Алиеван тIварунихъ галай Женгинин Баркаллувилин паркуни шегьерэгьлийрин ва суварин мугьманрин вилик вичин ракIар ахъайна. Инаг алай вахтунда гуьрчегвилелди ва ял ягъун патал къулай шартIар тешкилуналди шегьердин сад лагьай паркуниз элкъвенва. Иниз шегьерэгьлияр аяларни галаз ял ягъиз къвезва.

Нажмудин Самурскийдин тIварунихъ галай паркунани кIвалахар йигиндиз кьиле физва. Ина тротуардин плитка эцигзава, спортдин ва аялар патал майданар туькIуьрдай чкаяр гьазурзава, цанвай цуьквериз ва тарариз яд гудай ёмкость эцигнава. Планди квайвал, паркунин юкьва фонтан жеда, ял ядай чкайра куьсрияр эцигда, суьгьбетар ийиз ацукьдай чкаярни туькIуьрда.

СтIал Сулейманан тIварунихъ галай паркуна алай вахтунда шахматрал къугъвайдай кIвал эцигзава. Фонтан эцигдай чкадал кIвалахар кьиле физва. Инсанар къекъведай рекьер туькIуьрунин къайгъуйрик ква. Куьгьне тарар акъудна, цIийибур цадай чкаяр тайинарнава, накьвар гьанва.

Инкьилабдин баркаллувилин паркунани тIимил кIвалахар авунвач. Ина авай газораспределительный станция облицовка ийизва. Къекъведай рекьера къван твазва. Парк элкъвена гуьрчег жугъунда твада. Ина авай революционеррин памятникдин чкадал ам чкIидай гьалда авайвиляй цIийиди эцигунин месэладиз килигзава.

Къейд авун лазим я, вири паркара кIвалахар "Энергопрогресс" ОАО-ди кьиле тухузва. Пудратчийрин гафаралди, абуру вири паркара кIвалахар 15-августдалди акьалтIардайвал я.

"Кырхляр" насосный станцияни эцигна акьалтIарзава. Иниз Самурдинни Къайтагьдин водоводрин ятар къведа. Ида шегьердин магьалдин икьван гагьда яд кьитдаказ агакьзавай паюна ва къвалав гвай районра яшамиш жезвай агьалийрин игьтияжар ери авай целди таъминарда. Эцигунардайбурун гафаралди, и объектдал кIвалахар сентябрдиз акьалтIардайвал я.

ЦIуд йисара эцигиз гъилевай шегьердин 15-нумрадин юкьван школадини цIийи кIелунин йисан вилик вичин ракIарар ахъайдайвал я.

Сад лагьай корпусда саки вири кIвалахар акьалтIарнава. Иниз партаяр, шкафар, столар , стулар гьанва. Спортзал, актовый зал ва столовой авай школадин кьвед лагьай корпусдин 1-мертеба хкажнава.

Школа вахтунда вахкун патал педколлективдин ва дидебубайрин куьмекни герек къвезва. Иниз килигна, 15-нумрадин школадин директор Летиф Летифоваз классар эцигунрин зирзибилдикай михьи авун тешкилунин тапшуругъ ганва.

Гьелбетда, кIвалахар неинки са школада ва гьакIни вири объектра гзаф ама. Кудай ракъинин кIаник гьакъисагъвилелди зегьмет чIугвазвайбуруз баркалла! Амай куьруь вахтунда, абурулай чешне къачуна, шегьер юбилейдиз гьазуриз зегьмет чIугвазвай вири коллективри кIвалахар йигинарун лазим я.

Инсан ва адан кар

Нариман КЪАРИБОВ

БУБАДИН тапшуругъриз вафалу яз саки яхцIурни цIуд йисуз массовый информациядин такьатра кIвалахай вахтунда, гзаф журналистриз хьиз, зазни чпи хкянавай пешейриз вафалу, тапшурмишнавай гьар гьи кар хьайитIани намусдалди кьилиз акъуддай ва зегьметда зирек инсанрикай макъалаяр, очеркар гьатта ширарни кхьин кьисмет хьана. Жуван яшлувилизни килиг тавуна и кар за гилани давамарзава. Гьевесдалди, рикIин буйругъдалди. Вучиз лагьайтIа, тарифдиз лайихлу инсанрикай виридаз чир хьун, абур хайи элдин арада машгьур авун за жуван журналиствилин буржи, везифа ва гьа са вахтунда бахтлувални яз гьисабзава.

За къе чи багъри "Лезги газетда" вичикай суьгьбетзавай **Рамидин Багъишевич АЙДАЕВНИ** лезги чилин эдеблу векилрикай сад я. Вичин экуь къамат чи рикIера эбеди яз амай ва сагъ тир лезги халкьдин машгьур хва Багъиш Мустафаевич Айдаеван велед тир ада бубади вичиз гайи тапшуругъар, адан весиярни насигьатар кIусни ян тагана, намуслувилелди кьилиз акъудзава.

Рагьметлу Багъиш стха чIехи несилдин вири къурушвийриз хьиз, зазни фадлай ва мукьувай чидай, гьам ЦIийи Къурушдал, гьамни Дербентда яшамиш жедайла ва кIвалахдайла.

Рамидинахъ галаз лагьайтIа, къадим шегьерда таниш хьана. Дербент шегьердин "Коммунизмдин пайдах" газетда кIвалахдайла Рамидин мукьвал-мукьвал зи патав вичин кIвалахдин юлдашрикай, танишрикай кхьенвай макъалаяр гваз къведай. Зани абур чIехи гьевесдалди газетдиз гун патал гьазурдай. Гьа икI чи дуствал, алакъаяр гегьенш хьана, хайи халудинни хтулдин хьиз.

Рамидин Айдаев 1958-йисан 7-ноябрдиз Дербент шегьерда дидедиз хьана. Шегьердин 11-нумрадин юкьван мектеб акьалтIарайдалай гуьгъуьниз ада са йисуз коньякрин комбинатда жергедин фялевиле кIвалахна. 1982-йисуз Р.Айдаева яру дипломдалди Дагъустандин госуниверситетдин тарихдин факультет куьтягьна ва гьа йисалай эгечIна Дербент шегьердин 16-нумрадин СПТУ-да сифтедай тарихдин тарсар гудай муаллимвиле, ахпа и училищедин директордин заместителвиле кIвалахна.

- Рагьметлу бубади заз гьамиша "Чан хва, жувал тапшурмишнавай гьар са кар намуслувилелди, халис лезгиди хьиз кьилиз акъуда, коллективдин, ярар-дустарин, танишрин патай гьамиша разивални гьуьрмет къазанмиша" лугьудай, - рикIел хкизва Рамидин Багъишевича. Бубадин нурлу руьгь секин я. Хва адан тапшуругъриз, весийриз вафалу тирвиляй. Профтехучилищеда кIвалахай 20 йисалайни гзаф вахтунда вичин гьакъисагъ зегьметдиз къимет яз Р.Айдаев гзаф кьадар гьуьрметдин грамотайриз, дипломриз, пулдин премийриз ва "Дагъустан Республикадин образованидин отличник" лагьай тIварцIиз лайихлу хьана.

Уьмуьр, яшайиш акI я хьи, чакай гзафбуру са гьихьтин ятIани себебар аваз кIвалахдин чка, гьатта пешени дегишарда, къуллугъдин рекьяй гурарай виниз экъечIда. Гьелбетда, ахьтин дережадиз лайихлу хьайила, ихьтин уьстуьнвал, артуханвал Рамидин Багъишевичазни кьисмет хьунал гьам вич хьиз, зунни гзаф шад я. 2004-йисан эхиррай бажарагълу жегьил "Россетти" ОАО-дин Дагъустандин энергосбытдин кампаниядин Дербентдин энергосбытдин отделенидин начальниквиле тайинарна. Шад жедай кар ам я хьи, и жавабдар везифани Р.Айдаева намуслувилелди тамамариз цIуд йисалай гзаф вахт я. Ингье, тек кьве мисал. 2013-йисан кIвалахдин нетижайриз килигна Рамидин Багъишевич "Россетти" ОАО-дин генеральный директор О.Бударгинан патай чухсагъулдиз лайихлу хьана. Адаз гьакI "ДЭСК" ОАО-дин руководствадин патай гьуьрметдин грамотаярни ганва.

2013-йисалай инихъ Рамидин Айдаев "Дербент шегьер" округдин депутатрин Собранидин депутатни я. Вичиз сечкичийри авунвай чIехи ихтибар намусдалди кьилиз акъудуниз ва шегьердин общественный уьмуьрда активдаказ иштиракуниз килигна Р.Айдаев депутатрин Собранидин Гьуьрметдин грамотадизни лайихлу хьана.

Чи арада кьиле фейи суьгьбетдин вахтунда за Рамидин Багъишевичавай вичи регьбервал гузвай энергосбытдин коллективдин кIвалахдикай ихтилатун тIалабна. Малум хьайивал, отделениди Дербент районда ва Дагъустандин Огни шегьерда 36 агъзур абонентдиз къуллугъзава.

Ишлемишнавай электроэнергиядин пулар (гьакъикъи) вахт-вахтунда гун патал отделенидин агьалияр ва тешкилатар патал къулай шартIар яратмишнава. И барадай Дагъустандин Огни шегьерда, Белиждa, Мамедкъалада ва Дербент райондин са жерге маса чIехи поселокрани хуьрера махсус стационарный кассаяр кардик кутунва. Къуллугъзавай зонадин вири агьалийрихъ ва бюджетдал алай карханайрихъни тешкилатрихъ галаз икьрарар кутIуннава.

- Энергосбытдин чи отделенида, - давамарзава вичин суьгьбет Р.Айдаева, - агьалийрихъ галаз тешкил ийидай кIвалах тухун патал 16 кас операторри зегьмет чIугвазва. Абурун жергедай: Гьажи Мегьамедова (Куллар ва ДаркIуш хуьрер), Балабег Уружбегова (Дагъустандин Огни ва Ильичан совхоздин поселок), ишлемишнавай электроэнергиядин гьакъикъи пулар гунал гуьзчивал тухузвай инспекторар тир: Сиражудин Рабаданова (Чинар, Зидьян хуьрер), Зиявудин Мегьамедова (Сабнава, Аваин-1), нетижаяр, рекъемар гьисабриз къачудай операторар Севда Мелеевади ва Нинеханум Яралиевади чпин хиве авай везифаяр иллаки намуслувилелди кьилиз акъудзава. Отделенида фадлай инихъ кIвалахзавай диспетчер Женнет Шейдаевадин зегьметни тарифуниз лайихлу я.

- Виликдай са бязи "гъил михьи тушир" ксари электросчетчикар чIурзавай, абурал алай контролдин пломбар алудиз электроэнергия чуьнуьхзавай дуьшуьшар гзаф жезвай. Гила и барадай гьалар гьикI я, чуьнуьхгумбатIар, угърияр амани? - суал гана за.

- Ваъ, Нариман халу, - амач. Алай вахтунда виринра электрикдин куьгьне счетчикар цIийибуралди, электронный приборралди дегишнава. Абур садавайни кягъиз, вичиз кIандайвал элкъуьриз жедайбур туш. ГьакI хьайила и барадай чун архайин я.

Эхирдайни къейд хъийин, Рамидинахъ туькIвей хизан ава. Адан уьмуьрдин юлдаш Гуьльнаради Дербент шегьерда кардик квай политехнический лицейдин директордин заместителвиле кIвалахзава. Руш Аэлита Москва шегьердин больницайрикай санин кьилин духтурдин заместитель, хва Багъиш РД-дин юстициядин министерстводин кьилин пешекар я.

Стхаяр тир Шириноври хайи хуьр газламишзава!

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Гьукуматдин программадай гьеле Ахцегьар газламишна бегьем тежезвай шартIара, гьелбетда, чепивийриз чпин дагълух гъвечIи хуьр газишлемишун гьатта фикирдиз гъунни четин тир. Амма тарихда кьилди ксарин таъсиб, лайихлувал инкарнавач кьван, Чеперин хуьруьн кавха ("Чеперин хуьр" СП-дин кьил) **Алим РИЗАЕВА** кьил кутуналди ва Махачкъалада карчивилел машгъул стхаяр **Сахраб, Алфред, Алик** ва **ШиринШИРИНОВРИН** патай пулдин куьмекдалди чепивийрин эрзиман мурад тир и месэла са куьруь вахтунда кьилиз акъатдай хьтинди я, машаллагь.

рехъ са шумудра гуьнгуьниз хкана. Кьве сеферда хуьруьн гьар са хизандиз 3 агъзур манат садакьадин пул гана ва мергьяматлувилин маса куьмекарна. Хайи хуьруьн, жемятдин хийирлу гьар гьи карда хьайитIани гъил кьаз гьазур абурун гьуьрметар-девлетар Аллагьди къуй мадни артухар авурай!

- Къейд ийин, халкьдихъ рикI кузвай хуьруьнвияр хьун себеб яз Чеперин хуьр газламишунин месэла асантди я. Четиндин вич финансрин, техникадин ва алатрин еке харжийрихъ галаз алакъалу "Ахты-Хрюг" газопроводдин рехъ туькIуьрун я. Гьич тахьайтIа 700 тоннадилай артух гьар жуьредин-кьадардин турбаяр кIанзава. ЯтIани, чун чи фикиррилай элячIнавач. Райондин руководстводин куьмекдалди

- 2015-йисан 10-июнь чепивийрин тарихда лап лишанлу вакъиадинди яз гьатда, вучиз лагьайтIа и юкъуз кьилди хкатна алай и дагълух хуьр газламишунив эгечIнава. Мубаракрай! Лазим тир вири чарарцIарар гьазурна экспертизадай акъудзава, хуьруьз гьелелиг 25 тонн турбаяр, САК, генератор, герек вири техника гьанва. Чкадал проектировщикрин кIвалах бегьем хьанмазни и йикъара 5 километрдин "Ахты-Джаба" газопровод хуьруьз чIугунив эгечIда. И трассадиз, хуьруьн къенепатан разводкани кваз санал 76 диаметрдин 65 тонн турбаяр герек я. Зулухъ кIвалера цIаяр хъийир вахт алукьдалди хуьр газламишиз патав гвай Калукрин хуьр (ана жемятди пулни кIватIнава) ва Луткунрин хуьруьн сад-кьве магьле газламишунин кIвалахривни и йикъара эгечIзава. Ахцегь райондин кьил **Осман АБДУЛКЕРИМОВАХЪ** галаз меслят хьанвайвал, Аллагьдин куьмекдалди цIи зулухъ анра парабурувай чпин кIвалер тIебии газдалди чимиз жеда. Самур дередин хуьрер газламишунин месэла, шаксуз, жемятрилай аслу я. За жуван патай алакьдай вири жуьредин куьмекар хиве кьазва,- лугьузва Ахцегь район альтернативный къайдада газламишунин проектдин регьбер, хъсан тешкилатчи ва карчи **Абдуселим АБДУСЕЛИМОВА**.

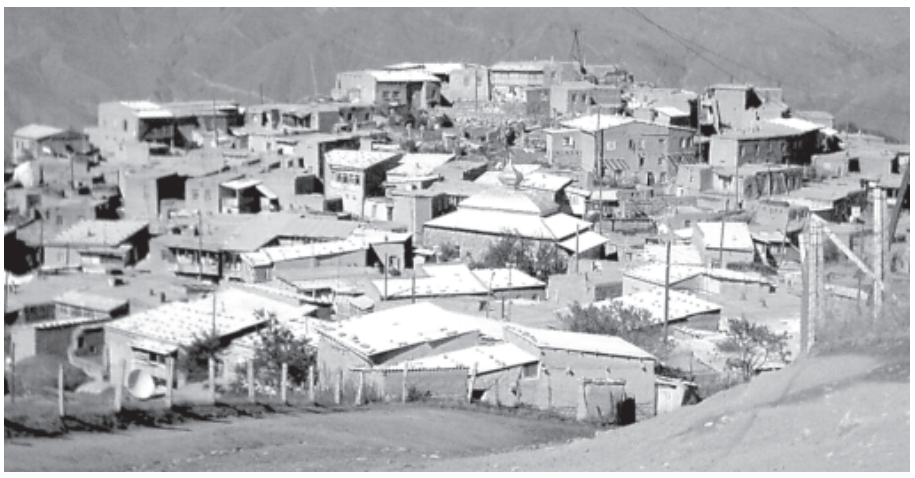

агакьун патал чна гьакI "Югсервис" ООО-дин (адан генеральный директор **МЕГЬАРАМОВ Сефибег** я) тежрибалу бригадани желбнава. Турбайриз шир ягъун хьтин бязи кьезил кIвалахра хуьруьн жемятдини куьмекдайвал я. Кьилинди, и проекттдиз пул ахъаюнин карда са энгелвални авач,- лугьузва эцигунрин подрядчик "Гринвил" ООО-дин генеральный директор **Семед АБДУСЕЛИМОВА.**

- Заз жуван ва чи вири хуьруьнвийрин патай стхаяр тир Шириновриз, халис ватанперес ва жумарт кьегьалриз чухсагъул малумариз кIанзава, - къейдзава "Чеперин хуьр" СП-дин кьил **Алим РИЗАЕВА**. - Гьеле 2003-йисуз абуру хуьруьн XVIII асирдин мискIин капитальнидаказ ремонтна ана чIехи мавлид къурмишнай. Хуьруьн

Ахцегь район газламишунин карда, лугьудайвал, мурк юзана. Базардин экономикадин ва кризисдин гьалара гьукуматдин къуватрал вил алаз акъваз тавуна, хайи хуьр-къул газламишунин кар дагъвийрин къастуниз элкъвезва. Жемятдин къажгъан муркIадалди ргада лугьуда кьван, бубайрин мел-бигердин къайдада ва, Чепени дуьшуьшди хьиз, ватанперес, жумарт спонсоррин куьмекдалди Ахцегь райондин вири хуьрер газламишиз жедайдак умуд ква. ТIебии газдихъ галаз санал чи дагъви хуьрериз яшайишдин маса къулайвилерни къвезвайди аннамишайтIа, якъин, им жегьилар дагъдин хуьруьн цIийи шартIара амукьдай, ина малдарвални хипехъанвал, багъманчивални саларбанвал артмишдай хъсан делил жедай.

Къурушви - хъсан тешкилатчи

Агьмед АГЬМЕДАГЪАЕВ

Европадин виридалайни кьакьан Къурушрин хуьре яшамиш жезвай Мегьредин Къубатов Ватандин ЧIехи дяведин сифте йисара дагъдин хуьре яшамиш хьун четин яз акурла, вичин чIехи хизанни галаз Азербайжан Республикадин Хачмазрайондин Еленовка хуьруьз куьч хьана. Ина Мегьрединан хизанда 1952-йисуз **Багъиш** дидедиз хьана. 1964-йисуз Багъиша Еленовка хуьруьн юкьван школадин 4-класс куьтягьна.

Къурушвияр 1951-йисуз Хасавюрт райондиз куьч хьанай. Ина къурушвийри, 1960-йисалди СССР-да тIвар-ван авай колхозрикай сад тир Карл Марксан тIварунихъ галай колхоз тешкилна. И девлетлу майишатдикай хабар хьайи къурушвияр маса регионрай ЦIийи Къурушдал куьч хъжез башламишна.

1965-йисуз Багъишан буба Мегьредин вичин хизанни галаз ЦIийи Къурушдал куьч хъхьана. Ина 1971-йисуз Багъиша хуьруьн юкьван школа куьтягьна Дагъустандин хуьруьн майишатдин институтдин агрономвилин факультетдиз гьахьна.

1976-йисуз институт акьалтIарай жегьил Брянский областдин "Трестскотопромдиз" кьилин агрономвиле рекье туна. Гьа и йисан ноябрдиз Багъиш армиядин жергейриз къуллугъиз фена. 1977-йисуз адакай Республикадин агрохимлабораториядин къуллугъчи хьана.

1980-йисан мартдилай илимдал къаних хьанвай Багъиша Дагъустандин хуьруьн майишатдин илимдинни-ахтармишунрин институтдин накьвар ахтармишдай отделда къуллугъчивиле кIвалахзава. Институтда кIвалахдай вахтунда адан гъиликай илимдинни-ахтармишунрин са шумуд кIвалах хкатна. Ада республикада тIвар-ван авай алим Э.Мирзаеван гъилик кваз кьел квай накьвар хуьруьн майишатда ишлемишдай цIийи кIвалахар арадал гъана. И рекьяй ада Бакуда ва СССР-дин маса шегьерра кьиле фейи илимдин конференцийра иштиракна.

1997-йисан ноябрдиз Багъиш Мегьрединовичаз Махачкъала шегьердин хуьруьн майишатдин управленидин кьилин агрономвилиз теклифна. И идарада Багъиша республикадин агропромышленный комплекс вилик тухун патал еке кIвалах тухвана. Ихьтин агалкьунриз килигна адакай хуьруьн майишатдин управленидин начальникдин заместитель хьана. Алай вахтундани ина кIвалахзавай Багъиша республикадин агропромышленный цIийи программаяр кьилиз акъудуник, багъларин, уьзуьмлухрин, техилар цадай никIерин кьадарар артухаруник вичин чIехи пай кутазва.

Республикадин хуьруьн майишатда къазанмишай агалкьунриз килигна Багъиш Къубатов РФ-дин хуьруьн майишатдин, РД-дин хуьруьн майишатдин министерствойрин, хуьруьн майишатдин илимринни-ахтармишунрин институтдин гьуьрметдин грамотайриз ва чухсагъулдин чарариз лайихлу хьана.

Багъиш Къубатов кар алакьдай, вилик эцигай гьар са кIвалах тамамвилелди кьилиз акъуддай тешкилатчи хьуниз килигна, адаз кьведра тIвар кхьенвай сятер пишкешна.

Багъиш Къубатовани адан уьмуьрдин юлдаш Къизбеса чпин хизандал дамахзава. Абуруз пуд велед ава. Кьве хва ДГТУ-дин транспортный ва экономический факультетар куьтягьна бизнесдал машгъул я. Руша ДГУ-дин экономический факультет куьтягьнава. Къизбесани хуьруьн майишатдин институт куьтягьнава. Алай вахтунда ада республикадин статуправленида кьилин къуллугъчи яз кIвалахзава.

Чешнелу хизандин кьил Багъиш Къубатоваз заз лугьуз кIанзава: къуй вахъ мягькем сагъламвал, хизанда хушбахтвал, кIвалахда мадни еке агалкьунар хьурай!

Техилни жеда, алафни

Хазран КЬАСУМОВ

М.Бабаев Курхуьруьн паласада магьсулрин никIе

Вахтуниз акъвазун хас туш, са куьнизни килиг тавуна, ада гьамиша виликди еримишда. Гьар са вахтунихъни вичиз хас лишанар, вичин кьетIенвилер ава.

- Гад алукьнава, ида хуьруьн майишатдин карханайрин, лежбервилинни фермервилин майишатрин, ЛПХ-рин, арендаторрин къайгъуярни артухарнава, - лагьана чаз "Сулейман-Стальский район" муниципальный райондин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин отделдин начальник Мегьамедзагьид Бабаева. - Багъларани уьзуьмлухра, никIерани салара агротехникадин серенжемар тухунихъ галаз санал, райондин зегьметчийри и йикъара векьер язава, абур мал-къаради кьуьд акъудзавай чкайрал хутахзава. Бубайрин мисалда лугьузвайвал, гатун са йикъа кьуьд тухарда.

Мегьамедзагьид Бабаевахъ галаз чун чуьлдин кIвалахар тухузвай са шумуд карханадиз, арендадин участокриз фена. Ингье, чун Курхуьруьн кьилихъ галай паласада техилар цанвай никIера ава. Кьезил шагьвардал лепе гузвай, хъсан гьалда авай магьсулрин никIер акурла гуьгьуьл шад жезва.

Эминхуьряй тир маргъухъан М.Мегьамедова векьер язава

- Алатай йисуз райондин карханайри, арендаторри, санлай къачурла, 4224 тонн техил кIватI хъувунай, - лугьузва М.Бабаева. - НикIера техилдин тарифдин бегьер дигмиш жезва, гьавиляй алай йисуз 5000 тонндилай тIимил тушиз магьсулрин бегьер кIватI хъувун гуьзлемишзава.

Лагьана кIанда, Курхуьруьн майданра гьар йисуз гзаф техилар цазва. Кьилди къачуртIа, алай йисан бегьер патал ина кардик квай "Простор" СПК-да 60, арендаторар тир Нарим Саругъланова 25, Велимет Саругъланова 25, Сефербег Шайдаева 50 гектарда техилар цанва.

Аквазва хьи, никIер тарифдай гьалда ава.

Чун Вини СтIалрин хуьруьн мулкуна кардик квай "Паласа" ООО-дизни фена. Ана 90 гектарда техилар цанва.

Арендаторри "Ашагастальский" ЗАО-да 210 гектарда, Герейханован хуьре (2 касди) 57 гектарда техилар цанва, анрихъ иесивилелди гелкъуьн тешкилнава.

Гзаф майданра техилар цанвай ва никIер хъсан гьалда авай карханайрик гьакIни "Горец" ООО (270 гектар), "Зардиян" ООО (60), "Арсен" КФХ (30), "Сайтар" ООО ("Кьелякьал" участокда 102 гектар), "Ашага-Араг" СПК (60) акатзава.

Малум хьайивал, санлай къачурла, райондин хуьруьн майишатдин карханайри, КФХ-ри, арендаторри 1700 гектарда къуьл ва мух цанва.

Идалайни гъейри, алай йисан гатфарихъай районда 250 гектарда нехв, къуьл ва мух цана, анрихъни лежберри чешнелу гелкъуьн тешкилнава.

Чна винидихъ лагьайвал, карханайра, хуьрера векьин участокрай, багъларай, чIурухъан чкайрай общественный ва хсуси мал-къара патал векьер ягъунин кIвалахарни хъсан тешкиллувал аваз кьиле физва.

- Шадвал кутадай кар я хьи, райондин руководстводи эхиримжи вахтара малдарвал кIвачел ахкьалдаруниз ва вилик тухуниз екез фикир гузва, - давамарзава Мегьамедзагьид Бабаева. - Кьилди къачуртIа, инвесторри малдарвилин лежбервилинни фермервилин майишатар тешкилзава, маларин кьадар артухарзава. Ида гадарнавай куьгьне хуьрерин мулкар ишлемиш хъувунин кардизни куьмек гузва.

Санлай къачурла, алай йисуз районда 24000 тонн векъи алаф гьазурун лазим я. Икьван чIавалди 8000 тонн гьазурнава. ЦIийи Макьарал, Эминхуьре, ДаркIуш-Къазмайрал, Герейханован хуьре, Чуьхверхуьрел, КIварчагъа багъларай, уьруьшрай, чIурухъан чкайрай векьер яна акьалтIарнава. Гуьгъуьналлаз кьуранвай векьер туькра твазва, и кардал пресс-подборщикар галай 12 трактор машгъул я.

Магьсулдарвилел хьиз, "Горец" ООО малдарвилелни машгъул жезва, ина 30 гектарда гзаф йисарин векьни ава. Векь гьазурунихъ галаз инал кьве фура гзаф кфетлу ем тир силосни кутунва.

- Марф-кьеж хьуникди цIи уьруьшра, чIурухъан чкайра, багъларе къалин ва кьакьан векь ава, гьавиляй инанмишвилелди лугьуз жеда хьи, хъуьтIуьн варцара малкъарадиз алафдикай дарвал жедач, - лагьана чаз "Горец" ООО-дай хуькведай рекье М.Бабаева.

Са рахунни алачиз, алай йисуз районда алафдин мягькем базани яратмишда, техилдин бул бегьерни кIватI хъийида.

"РУСГИДРО" ОАО-да

Пакагьан йикъан замин

Жасмина САИДОВА

"РусГидро" ОАО-дин Дагъустандин филиал "Чарасуз тир пенсионный страхованидин рекьяй 2014-йисан виридалайни хъсан страхователь" лагьай тIварцIиз лайихлу хьанва. Талукь тир диплом гидроэнергетикрив и йикъара Россиядин Пенсионный фондунин Дагъустан Республикада авай отделенида (ОПРФ по РД) вахкана.

- РД-да авай ОПРФ-дин руководстводи республикадин пенсионный къурулуш виликди тухунин кардик РусГидроди кутазвай пай екеди яз гьисабзава. Коллективда 700 касдилай артух пешекарар авай РусГидродин Дагъустандин филиалди пенсийрин пулар вахт-вахтунда гунин карда еке роль къугъвазва, - къейдна РД-да ОПРФ-дин Управляющийдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Нурмегьамед Нурмегьамедова. - Бизнесди обществодин вилик жавабдарвал гьиссун - им и компаниядин кIвалахдин тегьер я.

Виридалайни хъсан страхователь хкягъунин конкурсдин нетижаяр кьадайла агъадихъ галай терефриз иллаки кьетIен фикир гузвай: чарасуз тир пенсионный страхованидин пулар вахт-вахтунда ва тамамдаказ гун, къуллугъчийрин гьисаб дуьздаказ тухун патал гъалатIар квачиз малуматар агакьарун ва ПФР-дин органрив малуматар электронный къайдада аваз агакьарун.

- РусГидродин руководстводи компаниядин хиве вичин къуллугъчийрин неинки къенин, гьакIни пакагьан йикъан патахъай жавабдарвал авайди аннамишзава. Вахт-вахтунда гузвай пенсионный взносар - ибур чи ветеранрин пакагьан югъ лайихлуди хьунин замин я, - къейдна "РусГидро" ОАО-дин Дагъустандин филиалдин директордин заместитель **Сиядат МУСАЛАЕВАДИ**.

2014-йисуз Дагъустандин Пенсионный фондунин бюджетдиз компанияди 101,2 миллион манат рекье туна.

РикIел хкин, "РусГидро" ОАО-дин Дагъустандин филиалди санлай къачурла 1785,5 МВт-дин гужлувал авай 15 гидроэлектростанциядин кIвалах идара ийизва. Абурун жергедай яз Кеферпатан Кавказда виридалайни зурбади тир Чиркейдин ГЭС-дин (1000 МВт), Ирганайдин ГЭС-дин (400 МВт), Миатлидидин ГЭС-дин (220 МВт), Чирюртдин ГЭС-1-дин (72 МВт), Гельбахдин ГЭС-дин (44 МВт) тIварар кьаз жеда.

РусГидро цIийиз арадал хкведай чешмейрин бинедаллаз энергия гьасилунин кардани кIвенкIвечи чкадал ала.

Чи ерияр

Такабурлу дагълар, чи къадим бинеяр - маканар хуьн

Ш.ШИХМУРАДОВ

Им Ахцегь туш, риваят я
Гьар са къван са аламат тир.
РикIиз чими вилаят я
Зи зигьиндин аламат тир, -
гьавайда кхьеначир **И.ГЬУЬСЕЙНОВА.**

Гьа икI лугьуз жеда и райондин саки гьар са хуьруькайни. Абурукай сад тир, гьуьлуьн дережадилай саки кьве агъзур метрдин кьакьан дагълара авай Фиярин хуьрни гьеле Къафкъаздин Албаниядин (чи девирдал - эрадал къведалди сад лагьай виш йис) девирдилай инихъ машгьур я. Им кьетIен дуьнья я лугьуз жеда. Лекьеринни, живеринни уьтквем рикIерин!.. Хайи чилер - лезги чилер, квез килигдай кIанда вилер.

Сир туш, Лезгистандин картадилай гзаф хуьрер квахьзава. И акьалтIай чIуру кар са къатда давамни жезва. ЦIийи несилрин гзаф векилриз я чпин хуьрер алай чкаяр-бинеяр, я анрай акъатай къагьриман, баркаллу рухвайрикай чизвач. ГьакI хьайила, гьам куьч хьанвай, гьам чкайрал аламай багъри ерийрикай кьил-кьилеллаз кхьена, ктабар майдандиз акъудун - им пара адалатлу кар жезва. ИкI, ингье Фиярин хуьруькайни вижевай, пар квай ктаб акъатун адал зегьмет чIугур касдин къанажагълувилин, жумартлувилин, ватанпересвилин дережа къалурзавай баркаллу кар хьанва. Вуж я ам? Ингье адакай куьруь делилар.

1957-йисан 29-сентябрдиз Ахцегь райондин Фиярин хуьре библиотекардин хизанда дидедиз хьана. 1981-йисуз Костромада высший военный командный училище, 1994-йисуз Москвада Советрин Союздин Маршал С.К.Тимошенкодин тIварунихъ галай РХБЗ-дин (радиационно-химбиологическая защита) Военный академия акьалтIарна. Туркестандин, Юкьван Азиядин, Москвадин, Забайкальедин, Одессадин, Киевдин военный округра къуллугъна. Взводдин, ротадин командир, Монголияда советрин кьушунрин дестеда кьилдин разведбатальондин РХБЗ-дин къуллугъдин начальник, ОдВО-да Бендеры шегьерда РХР-дин кьилдин частунин командир, Московский военный округда Нарофоминск шегьерда Ю.Андропован тIварунихъ галай гвардиядин 4 лагьай танкарин дивизиядин 13-полкунин РХБЗ-дин рекьяй къуллугъдин начальник, Молкино поселокда РХБЗ-дин кьушунрин яракьарни техника хуьдай базадин командирдин 1-заместитель, СКВО-да (Владикавказ) РХБЗ-дин отделдин, Данковда, Липецкда ГО ва ЧС-дин рекьяй крарин Управленидин начальник яз хьана.

Икьван жавабдар кIвалахар халис дагъви хциз хас тирвал, намуслудаказ кьилиз акъудай женгерин гьерекатрин, Чернобылдин аварийдин чIуру нетижаяр арадай акъудунин, Россиядин МЧС-дин РХБЗ-дин кьушунрин баркаллу ветеран, лезги писателрин Союздин член "Ватандиз СССР-дин Яракьлу Къуватра къуллугъ авунай" III лагьай дережадин ордендиз, "Военный къуллугъда тафаватлу хьунай" 1-дережадин, "Гьакъисагъвилелди къуллугъ авунай" 2-3-дережайрин, "Россиядин МЧС-да лайихлувилерай" ва гзаф кьадар маса медалар гуниз лайихлу хьанва - вични гьуьрметлу полковник я **ИСМАИЛОВ Нисрет Сейфуллагьович**!

Авторди ктаб чпин жемятдиз, рагьметлу бубайрин руьгьериз бахшзава. Ам гьам жилдерал алай, гьамни къенепата авай гзаф кьадар шикилрини гуьрчегарзава.

"Фий: дагълара ихьтин хуьр ава" ктаб вад паюникай, яни вад кьиликай ибарат я: "Фий: портретдиз талукь къейдер", "Фиярин хуьруькай ода", "Зи рикI дагълара ава", "Фийивийри лугьузва", "Азербайжанда гуьруьшар".

Сифте кьиле хуьруьн гуьзел тIебиатдикай, тухумрикай, къадим къванерал алай кхьинрин сиреникай, тарихдикай, Фияр асул гьисабдай хипехъанвилелди машгьур тирдакай, гьа са вахтунда тик этегрик мухан ва харарин хъсан бегьерарни битмишариз хьайидакай кхьенва. 1-кьиле хуьруьн

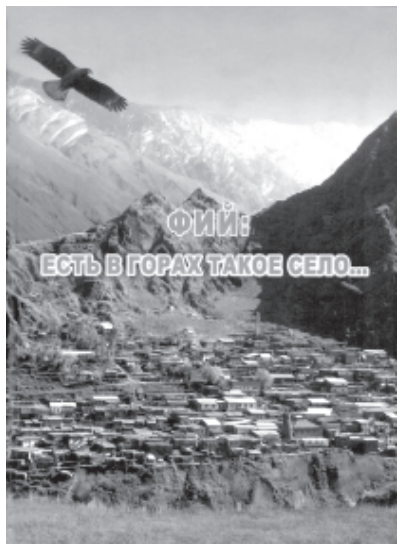

агъсакъалрикай, Ватандин ЧIехи дяведин ветеранрикай, гьуьрметлу гражданрикайни суьгьбетзава.

Кьвед лагьай кьиляй чаз фийивийрин яшайишдикай, автордин военный къуллугъдикай, адан мукьва-кьилийрикай, са классда кIелайбурукай, дустарикай - чернобылвийрикай чир жезва.

Пуд лагьай кьиле хуьруьн майишатдин пешекар Идаят Насиров, Махачкъала шегьердин Кировский райондин федеральный судья Къудрат Исмаилов, карчияр Велихан Велиханов, Рагьман Агьмедханов, Ф.Энгельсан тIварунихъ галай колхоздин кIвенкIвечи малдарар ва гзаф масабур рахазва, машгьур Тарлан Мамедовакай, ашукь Ширинакайни адан кар давамарзавай рухвайрикай, манидаррикай, чемпионрикай делилар жагьида. "РикI тIарзава... Чи гуьзел дагълар ичIи жезва лугьудай фикирдихъ галаз сакIани рази жез кIанзавач" - къейдзава И.Насирова.

Кьуд лагьай паюна никай ва квекай раханватIа, агъадихъ галай кьилерин материалар кIелайла, чир жеда: "Элиш Аллагьяров", "Сергьят Магьарамов, хуьруьн имам", "Хуьр пак чкайралди машгьур я", "Ибад Гьашумов, агъсакъал", "Абдулкеримов Къурбан", "Ильман Агъаширинов", "Зейнал Жамиев", "Алик Сурхаев", "Девлетхан Набиев", "Къурбанов Мезагир", "Фиярин муаллимар", "Буллух Умудалиев", "Къиличхан Атлуев", "Рамазанов Ханлар", "Сейфуллагь Исмаилов", "Хъсандаз къимет, сабурлу хьухь", "Чигни Рашидов", "Шариф Исмаилов", "Хуьр уьлкведин ва дуьньядин чемпионралди машгьур я", "Агъаширинов Артур", "Фиярин гележег - бубайринни ата-бубайрин адетар давамардайбур".

Пара хъсан кар ам хьанва хьи, ктаб гьазурдайла, автор, полковник Н.Исмаилов ватандашрихъ галаз мукьувай гуьруьшмиш хьунин мураддалди Азербайжандин са жерге районриз, хуьрериз фена. И сиягьатдин нетижайрикай 5-паюна суьгьбетзава. ГьакIни Къуба пата - Варташен (Огуз), Исмаилли, Къуба, Хачмаз, Къусар, Къуткъашен районра авай лезги хуьрерин список, анра фийивийрихъ галаз хьайи гуьруьшрикай, Бакуда ва Огъуз райондин Филфилида, Суьгьута, Къебеледин Зергерлида, КцIара, Агъдаш райондин Пирегилда авай мукьва-кьилийрин, фийивийрин шикилар, РД-дин центральный госархивдай къачуна, 1886-йисан делилралди а чIаван фийивийрин хизанрин список ганва. Анай и хуьруьнвийриз чпин дувулрикай, ата-бубаяр вужар ятIа чир жезва. Идалай гуьгъуьниз лезги халкьдин хуьруьн майишатдин календарь аквазва.

Авторди къейднавайвал, "Ктабдин винел кIвалахдайла, тарих чавай гьикI яргъаз къакъатзаватIа, алатнавай, лап и мукьвал тир девиррикай, алатай вахтарикай гьикьван тIимил чизватIа, гьа кардихъ мад сеферда инанмиш хьана. Чи бахтунай, гена вири тамамвилелди квахьнавач, кIелзавайбуруз чпин гъвечIи ватандикай, багъри ерийрикай, анрин инсанрикай гзаф чир хьун патал итижлу зерреяр кIватI хъувуна. Нисрет Сейфуллагьовича ктабда алатай девиррин вакъиайрикай, дагъвийрин уьмуьрдикай, хизанрикай, тухумрикай, кьилдин ксарин кьисметрикай суьгьбетзава.

Ктаб "Мавел" издательствода 600 экземплярдин тираж аваз акъуднава.

Гьуьрметлу Нисрет Исмаилова къейдзава хьи, лезгийрин хуьрерикай чирунин кIвалах анжах башламишнава, ктабда гьатнавайди лап тIимил пай я. Еке кIвалах гьеле вилик кума. Башламишай кар мадни давамарда, адак вичин пай гьар са фийивидивай кутаз жеда.

Ктабдикай багъри ерийрин тарихдиз, этнографиядиз, меденият диз, искусстводи з, дагъвийрин уьмуьрдиз, яшайишдиз итиж ийизвай гьар садавай менфят къачуз жеда. Къадим ерияр - чи маканар хуьн, анра яшайишдин шартIар тешкилун, аваданламишун гьам гьукум гъиле авайбурун, гьам чи виридан везифа я, - гьа ихьтин фикир хкатзава, ктаб кIелайла.

Къелем мадни хци хьурай

20-июнь. Еке зегьемвилизни килиг тавуна, Дагполитехколледждин конференцийрин зал сиве-сивди инсанрив ацIанвай. Ашукь Шемширан ширин сесини виридак шадвал кутазва. Президиумда гьуьрметлу полковник Нисрет ИСМАИЛОВ, лезги писателрин Союздин председатель Максим АЛИМОВ, Фиярин къаюмвилин Советдин председатель Идаят НАСИРОВ, ветеранрин тешкилатдин векил Басират АЛИЕВА, "Азербайжан-Дагъустан" дуствилин обществодин регьбер Абдулкъафар АГЬМЕДОВ, Ленинский райадминистрацияда ГО-дин ва ЧС-дин рекьяй яргъал йисара кIвалахай Гьамзат ОСМАНОВ ацукьнава. Залда гзаф кьадар фийивияр, полковник Н.Исмаилован ярар-дустар, санал кIвалахайбур, чирхчирар ава. Мярекатдин метлеб Нисрет Исмаилован гъиликай кьвед лагьай ктаб - "Фий: ава дагълара гьа ихьтин хуьр..." тIвар алай ктаб хкатнавайдакай жемят хабардар (презентация) авун я.

И кардикай сифте гаф **И.НАСИРОВА** лагьана. Ада автордикай, ктабдикай куьрелди суьгьбетна ва вири фиявийрин тIварунихъай адаз чухсагъул лагьана, мярекат кьиле тухун **М.АЛИМОВАЛ** тапшурмишна.

- Пар квай ктаб хьанва, - къейдна Максим Тагьировича, - гьам вичин заланвилел, туькIуьр хьунал гьалтайла, гьамни мана-метлебдалди. Нисрет Сейфуллагьович къизгъинвал авай гзаф чкайра хьанва, адаз дуьнья акунва. Полковник - писатель! Баркалла! Жуван хайи ерийрикай ихьтин ктабар кхьиз майдандиз экъечIзавайбуруз аферин!

Исмаиловри сифтени-сифте кIвале, хизанда хъсан тербия къачуна. За абурал дамахзава. Нисрет чи игит хва я, - лагьана **Б.АЛИЕВАДИ.**

Микрофондихъ Абдулкъафар Исакьович атана. Ктабда неинки гегьенш информация ава, - къейдна ада, - гьакIни дагълух хуьрерин месэлаярни къарагъарнава: хуьрер хуьн, анра шартIар тешкилун, абурун сирер ачухарун - яни девлетлу тарих, материальный культура чирун. Ктабди гьам халкьдин, гьам властрин фикир и месэлайрал желбзава. Автордиз, Фиярин зегьметчи жемятдиз, ашукь Ширинан рухвайриз чухсагъул.

Соавтор тир журналист **А.ОМАРОВА**, хъсан затI арадал атанвайди къейд авуналди, тарих чир хьунин, хуьнин, виликди финин мураддалди чи хуьрерикай генани гзаф кхьин теклифна.

Машгьур манидар **Тарлан МАМЕДОВА** Нисрет неинки фийивийрин, гьакI вири Дагъустандин дамах тирди лагьана ва зал вичин гуьзел сесиналди лагьай манидалди шадарна.

"Яд-къарасу" мани тамамарай **Арзуманан** фикирдалди, жуван дувулар, тарих чир хьуни инсан къуватлу ийида, руьгь мягькемарда. Ихьтин инсандик садан тIемни акакьдач. Чи вилик гъанвай ктабди гьа ихьтин роль къугьвазва.

Н.Исмаилован къунши **В.ВЕЛИХАНОВА** вичиз Нисретахъ бажарагъ авайди гьеле гъвечIи чIавуз акурди къейдна. И ктабдай фийивийриз ата-бубаяр, тарих чир жезва. Еке зегьмет чIугунва касди.

Фиярин хуьруьн администрациядин кьил **Явер РАШИДОВА** лагьана:

- Полковник Н.Исмаилован гъиликай ингье кьвед лагьай хъсан ктаб хкатнава. Ана чи хуьруьн вири тухумрикай делилар ава. Къе и залда гзаф медени, бажарагълу ксар кIватI хьанва, гьар сада вичин фикирар лугьузва. Хуьре алай вахтунда 160-дав агакьна кIвалер, 360-майишат ава. 1500 агьали яшамиш жезва. 16 агъзур лапаг, 1500 къарамал хуьзва. Чаз зегьметдихъай са чIавузни кичIе хьайиди туш. ЦIийи ктабдиз талукьарнавай ихьтин мярекат чна хуьрени тухудайвал я. Авадан хьурай чи ерияр, агалкьунар хьурай виридахъ.

КIватI хьанвайбурун вилик автордин чIехи стха, Кировский райсуддин судья **Къудрат ИСМАИЛОВ**, вахар, мукьва-кьилиярни рахана. Абуру ихьтин шад мярекат тешкилунай, ана иштиракунай виридаз сагърай лагьана, презентация хизандин халис сувариз элкъвейди къейдна ва вири санлай кьуьлуьник экечIна.

Мярекатдал гзаф маса юлдашар, дустарни рахана. Рахунрин арада залдал ашукь **Шемширан, Тарлан МАМЕДОВАН, Арзуманан, Къафар РИЗАЕВАН** рикIи чIугвадай гуьзел манийрин ван алай.

Эхирдай автор, полковник Нисрет Исмаилова мярекатда иштиракай виридаз чухсагъул лагьана. Къейдна хьи, эгер гьар сада хуьрерикай, хайи ерийрикай, абурун кьетIенвилерикай тIимил-тIимил хьайитIани кхьейтIа, тарих, этнокультура, хъсан адетар хуьз, виликди тухуз жеда. Ада ветеранарни рикIелай алуд тавун, абурал кьил чIугун, хуьрера гьар са чка къайдада аваз хьун таъминарун, булахар гуьзелдиз туькIуьрун, жувалай гуьгъуьниз хъсан гел, чешне тун, жегьил-жаванар тербияламишуниз кьетIен фикир гун (ва икI мад) теклифна.

Пака Виридуьньяда наркоманиядихъ ва наркобизнесдихъ галаз женг чIугвадай югъ я

Зарафат туш, тIегъуьн я, адан вилик пад кьун чарасуз я

Алаудин ГЬАМИДОВ

Миллетрин Садхьанвай Организациядин (ООН) эвер гуник кваз 1987-йисан 26-июндилай башламишна виридуньяда наркоманиядихъ ва наркобизнесдихъ галаз женг чIугвадай югъ къейд ийизва. Ам тайинарунин себеб ам я хьи, дуьньядин сообществодиз, вич авай чкадилай аслу тушиз, гьи уьлкведа хьайитIани адакай авай хаталувал зурбади я.

Наркомания - им наркотикар (анаша, гашиш, героин ва икI мад) ишлемишун себеб яз арадал къвезвай, инсаният терг авунал гъизвай гзаф залан азар - тIегъуьн я. Тарихдай аквазвайвал, наркомания лап фадлай малум я. ИкI, махсус литературада кхьизвайвал, тирьяк (опий) хьтин наркотик квай шейини ийизвай тасирдикай Средиземный гьуьлуьн рагъэкъечIдай патан халкьариз гьеле лап фад хабар авай. Кьиблепатан Азиядиз опийдин тум (культура) Александр Македонскийдин кьушунри чи асирдал къведал IV лагьай виш йисара гъанай.

XVII лагьай асирда а зегьер Индиядай Кефердинни РагъэкъечIдай Азиядиз чукIурна. Къвердавай ам Европадин государствойрани пайда жез хьана. Наркотик яз тирьяк Азиядин уьлквейра (Иранда, Пакистанда, Индияда, Египетда ва масанра) иллаки гегьеншдиз чкIанвай.

Сифтедай тирьяк ва адан препаратар тIал секинардай дарман яз медицинада ишлемишиз башламишна. Ахпа къвез-къвез ам наркоманиядиз элкъвена. Наркотикар маса гунилай иллаки Японияди еке хийир къачуз хьана. Гуьгъуьнлай Японияди гьерекатриз Миллетрин Садхьанвай Организацияди инсаниятдин вилик ийизвай тахсиркарвилериз хьтин къимет гана.

Лугьун лазим я, наркоманиядин азар эхиримжи вахтара виринра чкIанва. И зегьер чи уьлкведиз иллаки Афгъанистандай, Тажикистандай, юкьван Азиядин виликан СССР-дин республикайрайни гъизва. Абурун рекьерни чи Дагъларин уьлкведай физва. Экстремистри, и кардикай менфят къачуна, чпин чIуру планарни кьилиз акъудзава. Гьикьван гьайиф къведай кар ятIани, бязи дагъвиярни чIуру рекье гьатнава. Гзафбур хвешхвеш ва канабар цунал машгъул жезва: гьам дагълара, гьам дуьзендин районрани.

Къе Россияда, тайин делилриз килигна, 560 агъзурдалай виниз наркоманиядик азарлу инсанар ава. Наркотикрал гуьзчивалдай къурулушдин Федеральный къуллугъдин делилрай аквазвайвал 8,5 миллион россиявийри ара датIана наркотикар ишлемишзава. Гьа жергедай яз 1,5 миллионди героиндикай "лезет хкудзава". Дуьньядин халкьари ишлемишзавай героиндин 20 процент Россиядал гьалтзава. Дагъустандин наркологиядин диспансердин гьеле тестикь тахьанвай эхиримжи делилралди 2015 йисан 1 январдалди республикада 6060 наркоман ава. Алатай йисан рекъемерив гекъигайла цIи 68 касдин тIимил хьанва. Социологиядин ва медицинадин ахтармишунрин делилралди Дагъустан Республикада 10 агъзурдалай гзаф агьалийри датIана наркотикар ишлемишзава, 20 агъзурда са шумуд сеферда абурун дад акунва.

Малум тирвал, муьжуьд йис идалай вилик вири Россияда хьиз чи республикадани наркотикар квай ва бейнидиз таъсирдай шейэр ишлемишунал, чукIурунал гуьзчивалдай органар тешкилиз башламишнай. Гьа икI, чи республикадани РФ-дин Дагъустанда авай Управление кардик акатна.

Вич кардик кваз хьайи вири йисара и ведомстводи хейлин крар авунва. Ада къазанмишнавай агалкьунрикай чи газетдин чинра са шумуд сеферда кхьенва. Эгер сифте кьилерай Дагъустанда и къурулушдин векилри агьалийри гьасилзавай хвешхвешарни канабар тергзавайтIа, къе абур спайсрин вилик пад кьуниз мажбур жезва.

Алай вахтунда Россияда агьалияр наркоманламиш хьунин дережа аквадайвал хкаж хьанва. Наркотикар медицинадиз талукь тушиз ишлемишун гегьенш жезва. Наркотахсиркарвилер са шумуд сеферда артух хьанва, тешкиллу тахсиркарвилерин дестеяр са къатда арадал къвезва. Региональный ва междунар одный наркодиллерарни тIимил жезвач. Чинебан лабораторийрани подвалра гзаф кьадарда синтетикадин наркотикар гьасилзава, чи уьлкведиз контрабандный къайдада наркотикар гъун давам жезва. Гьаниз килигна наркоконтролдин органри чпин кьилин везифайрикай сад кьилдин ва тешкиллу дестейрин тахсиркарвилерихъ галаз женг чIугун яз гьисабзава. И кар фикирда кьуна, Управленидин къуллугъчияр къайдаяр хуьдай маса органрихъ галаз санал тайин мураддихъ элкъуьрнавай кIвалах гьамиша кьиле тухуз чалишмиш жезва.

Лугьун лазим я, наркотикрин контрабандадиз талукь месэлани гзаф важиблуди я, вучиз лагьайтIа, чи республика Азербайжандихъ, Туьркменистандихъ ва Къазахстандихъ галаз алакъалу я. Анрай чи республикадиз ва гьакI масанризни наркотикар къвезва.

Кар алай месэлайрикай сад мадни ам я хьи, эхиримжи вахтара наркополицейскияр закондалди ихтияр ганвай наркотикрин оборотдални кваз гуьзчивал авуниз мажбур жезва, вучиз лагьайтIа аптекайра авай бязи дарманарни наркотикар квайбур, бейнидиз гзаф таъсир ийидайбур я. Анрай абур азаддиз маса гунни ийизва. И кардикай менфят къачуна, наркоманри чинебани, эквебани аптекрай гьахьтин "дарманар" маса къачуз ишлемишзава. Республикада гьакI лицензияр гвачиз кардик квай, къадагъа авунвай бязи дарманар рецептар гвачизни маса гузвай аптекаяр тIимил туш. Ихьтин кIвалахар тахьун патал уьлкведа гьукуматдин дережада аваз серенжемар кьабулзава. Кьилди къачуртIа, алай йисан январдиз Государствадин Думада спайсар ишлемишун, чукIурун ва пропаганда авун санлай къадагъа авуниз талукь законопроект кьабулнава.

Гьа са вахтунда наркобизнесдал машгъул жезвайбурун, наркотикар ишлемишзавайбурун чIехи пай жегьилар хьуни къалабулух кутазва. ИкI 14 йисалай 25 йисал къведалди яшда авай са кьадар жегьилри наркотикар ишлемишзава. Аналитикрихъ авай делилрай аквазвайвал, 500-далай виниз дагъви дишегьлияр наркоманар я (!). Вични виликрай ягь-намус лап вине кьаз, камаллу ва къанажагълу инсанар хьайи Дагъларин уьлкведа.

Духтурри тестикьарзавайвал, наркотикар инсандин беден патал зегьер я. Абуру инсандин кьилин мефтI кьурурзава, жигеррин ракдин азар арадал гъизва, адаз рекьидай кьван азабар гузва. Бязибуру чпивай наркотикар кIан хьанмазди регьятдиз гадариз жеда лугьуз фикирзава. Им еке ягъалмишвал я. Азарлудан гьалар ишлемишзавай наркотикдин жуьредилай, кьадардилай, инсандин вичин сагъламвилин гьалдилай аслу я. Месела, наркотик квай пIапIрусдиз сад-кьве гум авурла ва я са жизви наркотикдин раб ягьайла инсан кефли жезва. Са кьвед-пуд сеферда тикрар хъувурла, адаз мад ва мад сеферда кIан хъжезва. Адаз тIимил дозайри гьатта таъсирни хъийидач. Гьа икI, тIимил-тIимил, ахпа - гьар юкъуз инсан кIанзни такIанзни наркотикрин таъсирдик акатзава. Адаз ивидик наркотик квачиз кьарай къвезвач. Ам хкатнамазди адан чанда фул, кIарабра тIал гьатзава. Азарлудан фикир-хиял анжах наркотик жагъуруникай ва ам ишлемишуникай жезва, вучиз лагьайтIа адалай масакIа (яни наркотик ишлемиш тавуна) акъвазиз жезвач. Сифте кьилера са гьал "секиндиз" тухвайтIани, ахпа адаз экв-дуьнья акваз амукьзавач. Ам вич-вичиз муьтIуьгъ жезмач. Наркоман 1 грамм наркотикдихъ диде-буба маса гуз гьазур я. КIеве гьатай дуьшуьшра, наркотик жагъурун патал ада инсандин чандизни къаст ийида.

Наркотикар ужуз туш эхир! Еке пулар регьятдиз жагъидач. Гьавиляй абур залан тахсиркарвилер авуниз мажбур жеда.

Медицинадин илимрин доктор, профессор П.В.Кузинова кхьизвайвал, наркотикар квай шейэр гьикI жуьреба-жуьре ятIа, абуру ийизвай таъсирни жуьреба-жуьре я.

Месела, са наркотикар ишлемишайла, са шумуд декьикьадилай сивера туькьуьл тIям гьатда, цукIуьн къведа, цихъ къаних ва гишин жеда, беден тегьерсуз заланзавайди гьисс ийида. Ахпа кьадарсуз хъуьрез, фикирар фад-фад дегиш, рахунар метлебсузбур жеда. Наркоманди патарив гвайбурухъ галаз алакъа атIуда. Адаз абуруз вичин шадвиликай гьяз къвен тийизвайди хьиз аквада. Адаз ажугълу жез, хъел къведа, вичин гуьгъуьна кас гьатнавайди хьиз жез кичI акатда.

Маса наркотикар ишлемишайла, рикIни нефес къачузвай органар харапI жеда. Ахьтин наркоманрин хам вили хьун, квал акатун, иви кваз къен фин, жендекдиз твар акъатун, къайи фул кваз зурзун акатун, экъуьчун, ажугълу хьун мумкин я. Чинин рангар дегиш жезвай абур кьиникьикай кичIевили бизарда.

Пешекарри тестикьарзавайвал ахварал фидай дарманар мукьвал-мукьвал ишлемишайлани абурув вердиш хьун ва наркоманиядиз кьил ягъун мумкин я. Ахьтин азарлуйрин психика дегиш жеда, абуруз фад хъел къведа, бейни квахьда, ивидин давление лап агъуз аватда. Дарманрив вердиш хьанвайда абур хъун акъвазайлани, адак къалабулух акатда, ахвар квахьда кьил элкъвез, къусмишиз... лап гьалдай фида.

Нервийрин азар авайла, ишлемишзавай дарманрикай менфят къачунни зиян я. Наркотикрик акатзаватIани, абурув вердиш ва абурулай аслу жезва.

Бязибуру наркотикар ичкидихъ галаз санал ишлемишзава. Ида абурун таъсирлувал хейлин артухарзава, беден зегьерламиш хьунал, гьатта кьиникьал гъун мумкин я.

Наркомания - им зарафат туш, тIегъуьн я. Вахтундамаз чараяр акун тавуртIа, ада инсаният телеф хьунал гъида. Наркотикар ишлемишиз башламишайдалай гуьгъуьниз азарлуди, эгер вахтунда чараяр акун тавуртIа, 5 йисалай виниз амукьдач. Наркотикар ишлемишзавайбурни 30 йисал къведалди яшара авай жегьилар хьайила, гележегдин несилрин эхир гьикI жедатIа ашкара я.

Тек са духтурдивайни къайдаяр хуьдай органрин къуллугъчийривай а тIегъуьндин вилик пад кьаз жедач. И хаталу азардин женгиник диде-бубаяр, муаллимар, вири общественность экечIун, жаванризни жегьилриз машгъул жедай чкаяр, шартIар яратмишун чарасуз я.

Наркоконтролдин материалрай

Канабар тергна

Нурдин РАШИДОВ

Россиядин ФСКН-дин Дагъустанда авай Управленидин къуллугъчийрив Каспийскда Аэропортовский шосседа авай механический колледждин патарив канабар экъечIнавайдакай хабар агакьна. Гьа ихьтин дуьшуьш са шумуд йис идалай виликни хьайиди тир. Гьаятриз фин квай накьвар гъана анра къайда тунвай. Канабар гьихьтин шартIара хьайитIани экъечIдайди "устIарриз" чизвай кьван.

И сефердани, "Мак-2015" серенжем (операция) тухудайла, наркополицейскийриз рекьин къерехрив гвай чкайра вишералди канабдин кулар экъечIнавайди акуна.

Мад гьа винидихъ лагьанвай хьтин кIвалах тикрар хьанвай. Идарадин патарив гвай чкаяр туькIуьрдайла гъанвай чIулав накьварик тIимил-шимил финин тварар кваз хьана.

УФСКН-дин къуллугъчийри идарадин регьберриз "чеб-чпиз экъечIнавай" канабдин кулар терг авунин тапшуругъ гана. Абуруни куьруь са вахтунда санлай канабдин 550 кул тергна.

Аптекрин наркотикар

И мукьвара республикадин УФСКН-дин дежурный частуниз шегьерэгьли дишегьлидилай чинебан зенг атана. Ада хабар гайивал, Махачкъаладин Акушинский проспектда авай промышленно-экономический колледждин къаншарда са складдай жегьилри рикI алаз къачузвай дармандин препаратар маса гузваз хьана.

Управленидин тапшуругъдалди аниз тади гьалда хьайи хабардай кьил акъудун патал аниз махсус десте рекье гьатна. Наркополицейскийри тайинарайвал, дарманар маса гузвай и пункт "Вири хизан патал парталар" малумат кхьена, туьквен хьиз кардик кваз хьана.

"Туьквендиз" гьахьай оперативникриз ина дезгейрал гзаф кьадар жуьреба-жуьре дарманар алайди, анаг халис аптека тирди акуна. "Туьквенчидив" фармацевтвилин кIвалах тухудай ихтияр ава лагьай лицензияни гвачиз хьана.

Генани ахтармишайла, ина авай чIехи пай дарманар наркотикрин таъсирдик квай жегьилри рикI алаз маса къачузвай "Тропикамид", "Лирика", "Катадалон" ва масабур яз хьана. Аптекда ахтармишун кьиле физвай вахтунда аниз цIудралди жегьилар - гьамишалугъ муьштерияр атана.

Аптекдай гьакI гьамишалугъ муьштерийрин тIварар, абуруз гузвай кьезилвиликай, кхьенвай махсус дафтар наркотикар квай дарманар аламаз къачунвайбурун документар ва электрошокерни кваз жагъана. Гьелбетда, товар вахчуна, атпека агална.

Оперативникри законсуз карчивилел машгъул жезвайбурулай махсус материал кIватIна ва серенжемар кьабулун патал полициядин талукь органдиз рекье туна.

Республикадин наркоконтролдин Управленидин къуллугъчийри, алай йисан сифте кьилерилай башламишна, 140-далай виниз аптечный идараяр ахтармишна ва тайин серенжемар кьабулна.

понедельник, 29 июня

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:15 Реклама
18.20 Литературный ковчег
18.55 «Акценты». Аналитическая программа Ильмана Алипулатова
19.30 Реклама
19:35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.30 Мультфильм
08.00 «Путь к триумфу» Финал
10.30 Ток-шоу «Главная тема» с Алексеем Казаком
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Человек и право»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Четвертая высота»
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 «Красота 05. ru» в прямом эфире
17.40 Д/с «Загадочные места»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил» Проблемы подписки периодических изданий на табасаранском языке
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Есть работа»
20.40 «Круглый стол»
21.20 «Педагогическое сопровождение»
21.45 «Промпрогресс...»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Х/ф «Вечера на хуторе близ Диканьки»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Затмение»
03.10 «Есть работа»
03.25 Х/ф «Веселая вдова»
05.00 «Промпрогресс...»
05.40 Х/ф «Четвертая высота»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка"
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 "Сегодня вечером". (16+).
14.25 "Время покажет". (16+)
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет". (16+).
16.00 "Мужское/Женское". (16+).
17.00 "Наедине со всеми". (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!" (16+).
19.50 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Соблазн". (16+).
23.35 "Познер". (16+).
0.35 Новости.
0.50 Т/с "Мотель Бейтс". (16+).
2.25 "Модный приговор".
3.00 Новости.
3.05 "Модный приговор".
3.30 "Мужское/Женское". (16+).
4.25 "Контрольная закупка".

21.35 Т/с "Соблазн". (16+).

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Вести". (12+).
9.15 "Утро России". (12+).
9.55 "О самом главном". (12+).
11.00 "Вести". (12+).
11.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.55 Т/с "Тайны следствия". (12+).
12.55 "Особый случай". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.50 "Вести. Дежурная часть". (12+).
15.00 Т/с "Последний янычар". (12+).
16.00 "Рассудят люди". (12+).
17.00 "Вести". (12+).
17.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
17.30 "Вести". (12+).
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
20.00 "Вести". (12+).
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Все только начинается". (12+).
23.50 Х/ф "Любовь с привилегиями". (12+).
2.35 Х/ф "Большая перемена" (12+).
4.00 "Комната смеха". (12+).

НТВ

6.00 "Кофе с молоком". (12+)
9.00 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.20 "Суд присяжных". (16+
11.25 "Суд присяжных". Окончательный вердикт. (16+).
12.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
13.00 "Сегодня".
13.20 Т/с "Город соблазнов".
15.05 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).
18.00 "Говорим и показываем". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Новая жизнь сыщика Гурова. Продолжение". (16+).
21.30 Т/с "Ментовские войны". (16+).
23.20 "Анатомия дня".
0.00 Т/с "Псевдоним "Албанец". (16+).
1.55 "Спето в СССР". (12+).
2.50 "Дикий мир". (6+).
3.10 Т/с "Знаки судьбы". (16+
4.55 "Все будет хорошо!"

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.15 Х/ф "Простая история".
10.00 Д/ф "Вячеслав Шалевич. Любовь немолодого человека". (12+).
10.55 "Доктор И..." (16+).
11.30 "События".
11.50 "Постскриптум". (16+
12.55 "В центре событий".
13.55 "Линия защиты". (16+
14.30 "События".
14.50 "Городское собрание". (12+).
15.40 Т/с "Чисто английское убийство". (Великобритания). (12+).
17.30 "События".
18.00 "Право голоса". (16+).
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Однолюбы". (16+)
21.45 "Петровка, 38". (16+).
22.00 "События".
22.30 "Хутор наносит ответный удар". Спецрепортаж. (12+).
23.05 "Без обмана". "Строительный угар. Квартира". (16+).
0.00 "События. 25-й час".
0.30 Д/с "Династія. Чего хочет женщина?" (12+).
1.25 "Петровка, 38". (16+).
1.45 Т/с "Отец Браун". (Великобритания). (16+).
3.45 Комедия "Жених из Майами". (16+).
5.15 Д/ф "Жанна Болотова. Девушка с характером". (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 Х/ф "Командир счастливой "Щуки". (12+).
8.00 Новости. Главное.
9.00 Новости дня.
9.15 Д/с "Хроника победы".
9.45 Т/с "Д.Д.Д. Досье детектива Дубровского"
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с "Мужская работа" (16+).
17.10 Д/ф "Живая Ладога"
18.00 Новости дня.
18.30 Д/с "Ленд-Лиз". "Союз по расчету". (6+).
19.15 Х/ф "Живые и мертвые". (12+).
23.10 Новости дня.
23.30 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
1.05 Д/с "Победоносцы". "Жуков Г.К". (6+).
3.35 Х/ф "Генерал".

REN TV

.**5.00** "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
6.00 "Званый ужин". (16+).
7.00 "Смотреть всем!" (16+).
7.30 "Смотреть всем!" (16+).
8.30 "Новости". (16+).
9.00 "Военная тайна с Игорем Прокопенко". (16+).
11.00 "Документальный проект". "Бремя богов".
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
14.00 "Семейные драмы".
15.00 "Не ври мне!" (16+).
16.00 "Информационная программа 112". (16+).
16.30 "Новости". (16+).
17.00 "Тайны мира с Анной Чапман". "Гибель Меркурия". (16+).
18.00 "Охотники за сенсациями". "Тайна египетских пирамид". (16+).
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости". (16+).
20.00 Х/ф "Черный рыцарь". (США). (12+).
22.00 "Водить по-русски".
23.00 "Новости". (16+).
23.25 Т/с "Черные паруса 2". (США). (18+).
0.40 Х/ф "Черный рыцарь". (США). (12+).
2.30 Х/ф "История дельфина". (США). (6+).
4.30 "Смотреть всем!" (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Т/с "Кулинар" (Россия - Украина). (16+).
12.00 "Сейчас".
12.30-15.25 Т/с "Кулинар"
15.30 "Сейчас".
16.00 Т/с "Кулинар" (16+).
16.45 Т/с "Кулинар" (Россия - Украина). (16+).
17.40 Т/с "Кулинар" (Россия - Украина). (16+).
18.30 "Сейчас".
19.00 Т/с "Детективы". "Убийственная правда". (16+).
19.40 Т/с "Детективы". "Красивая жизнь". (16+).
20.20 Т/с "След". "Арка смерти". (16+).
21.15 Т/с "След". "Снимается кино". (16+).
22.00 "Сейчас".
22.25 Т/с "След". "Охотники за привидениями". (16+).
23.15 "Момент истины". (16
0.10 "Место происшествия. О главном". (16+).
1.10 "День ангела".
1.40-5.15 Т/с "Детективы". "Убийственная правда". (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Домашняя кухня. (16+)
8.00 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся!
10.50 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
12.00 Клуб бывших жен. (16+).
13.00 Присяжные красоты. (16+).
14.00 Т/с "Женский доктор 2". (16+).
16.45 Нет запретных тем.
17.45 Одна за всех. (16+).
18.05 Т/с "Она написала убийство". (16+).
19.00 Т/с "Русская наследница". (16+).
20.45 Т/с "Гадание при свечах". (16+).
22.35 Кризисный менеджер
23.40 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама "Подари мне воскресенье".
2.10 Мелодрама "Московский жиголо". (18+).
4.10 Д/с "Брак без жертв".
5.10 Д/с "Дом без жертв".
6.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ИНДИЯ

6.10 Триллер "Истина где-то рядом". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Абишек Баччан".
9.30 "Путешествие по Индии" "Джайпур". (12+).
10.00 Триллер "Другой мир". (16+).
12.10 Х/ф "Робот". (16+).
15.20 Мелодрама "Водопад желаний". (16+).
18.10 Боевик "Сингам возвращается". (16+).
21.10 Мелодрама "Отдаю тебе сердце". (16+).
0.10 Триллер "Последняя запись". (16+).
3.10 Триллер "Последняя запись не окончена". (16+).

КУЛЬТУРА

7.00 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Х/ф "Я мечтаю о Джини, девушке с каштановыми волосами".
12.50 "Линия жизни". А. Асмолов.
13.50 Х/ф "Ученик лекаря".
15.00 "Новости культуры".
15.10 "Новая антология. Российские писатели". Е. Чижова.
15.35 Д/ф "Старый Зальцбург".
15.50 Х/ф "Сорок первый".
17.15 Д/ф "Олег Стриженов".
18.00 "Неизвестная Европа". "Шартр, или Почему Париж стоит мессы".
18.30 "Жизнь замечательных идей". "Сердце на ладони".
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Спокойной ночи, малыши!"
19.30 Д/ф "Олег Басилашвили. О друзьях-товарищах, о времени и о себе"
20.00 "Большой конкурс".
21.00 "Живое слово".
21.40 Д/с "Завтра не умрет никогда". "ГМО - наука с геном страха".
22.10 Х/ф "Клуб самоубийц, или Приключения титулованной особы".
23.20 "Новости культуры".
23.35 "Худсовет".
23.40 Д/ф "Дневник Шахерезады". (16+).
1.40 "Наблюдатель".
2.40 Д/ф "Бандиагара. Страна догонов".

вторник, 30 июня

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Шалбуздаг» на лезгинском языке
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18.20 Каникулы, каникулы(лагерь «Солнечный берег»)
18.40 Дорожный патруль
19.00 Писатель и историк.(Интервью с профессором Юсупом Дадаевым)
19:35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил» Проблемы подписки периодических изданий на табасаранском языке
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Испанские города XXI века»
09.25 «Круглый стол»
10.10 Х/ф «Затмение»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Золотая коллекция фильмов о родном крае «Комедии Барият»
13.25 «Педагогическое сопровождение»
13.45 «Промпрогресс...»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Вечера на хуторе близ Диканьки»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Наследие ислама»
17.10 Х/ф «Актриса»
18.45 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу» Телеочерк «Сайфулла-Кади Башларов»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Бизнес Дагестана»
21.00 Х/ф «Небесный тихоход»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 В/ф «Мне просто нравится жить»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Вся королевская рать»
02.50 Спектакль на кумыкском языке «Эркеч Али»
04.46 Д/ф «Дагестанская мозаика»
05.25 Х/ф «Актриса»
06.40 «Наследие ислама»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка"
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 Т/с "Соблазн". (16+).
14.25 "Время покажет". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское". (16+).
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!" (16+).
19.50 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Соблазн". (16+).
23.35 Новости.
23.50 "Структура момента". (16+).
0.50 Т/с "Мотель Бейтс".
2.30 "Модный приговор".
3.00 Новости.
3.05 "Модный приговор".
3.30 "Мужское/Женское".
4.25 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Вести". (12+).
9.15 "Утро России". (12+).
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести". (12+).
11.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.55 Т/с "Тайны следствия".
12.55 "Особый случай". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.50 "Вести. Дежурная часть". (12+).
15.00 Т/с "Последний янычар". (12+).
16.00 "Рассудят люди". (12+).
17.00 "Вести". (12+).
17.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
17.30 "Вести". (12+).
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
20.00 "Вести". (12+).
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Все только начинается". (12+).
23.50 Мелодрама "Шофер на один рейс". (12+).
2.55 Х/ф "Большая перемена" (12+).
4.20 "Комната смеха". (12+).

НТВ

6.00 "Кофе с молоком". (12+).
9.00 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.20 "Суд присяжных". (16+).
11.25 "Суд присяжных". Окончательный вердикт. (16+).
12.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
13.00 "Сегодня".
13.20 Т/с "Город соблазнов".
15.05 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).
18.00 "Говорим и показываем". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Новая жизнь сыщика Гурова. Продолжение". (16+).
21.30 Т/с "Ментовские войны". (16+).
23.20 "Анатомия дня".
0.00 Т/с "Псевдоним "Албанец". (16+).
1.55 "Главная дорога". (16+).
2.35 "Дикий мир". (6+).
3.05 Т/с "Знаки судьбы".
4.55 "Все будет хорошо!"

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.10 Детектив "SOS" над тайгой". (12+).
9.30 Х/ф "Смертельный танец". (12+).
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Смертельный танец". (12+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Без обмана". "Строительный угар. Квартира". (16+).
15.40 Т/с "Чисто английское убийство". (Великобритания). (12+).
17.30 "События".
18.00 "Право голоса". (16+).
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Однолюбы". (16+)
21.45 "Петровка, 38". (16+).
22.00 "События".
22.30 "Осторожно, мошенники!" (16+).
23.05 "Без обмана". "Строительный угар. Дача".
0.00 "События. 25-й час".
0.30 Детектив "Сетевая угроза". (12+).
4.35 Д/ф "Академик, который слишком много знал". (12+).
5.30 "Простые сложности".

ЗВЕЗДА

6.00 Д/с "Москва фронту".
6.30 Х/ф "Чужая родня".
8.30 Т/с "Д.Д.Д. Досье детектива Дубровского"
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "Д.Д.Д. Досье детектива Дубровского" (16+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с "Мужская работа" (16+).
17.10 Д/ф "Живая Ладога"
18.00 Новости дня.
18.30 Д/с "Ленд-Лиз". "Военная политэкономия".
19.15 Х/ф "Ночной патруль". (12+).
21.10 Х/ф "Тайная прогулка". (12+).
23.00 Новости дня.
23.20 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
0.55 Х/ф "Клуб женщин". (6+)
3.50 Х/ф "Им покоряется небо". (6+).

REN TV

5.00 "Секретные территории". "Астрономы древних миров". (16+).
6.00 "Званый ужин". (16+).
7.00 "Смотреть всем!" (16+).
7.30 "Смотреть всем!" (16+).
8.30 "Новости". (16+).
9.00 "Военная тайна с Игорем Прокопенко". (16+).
11.00 "Документальный проект". "Живые камни". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
14.00 "Семейные драмы". (16+).
15.00 "Не ври мне!" (16+).
16.00 "Информационная программа 112". (16+).
16.30 "Новости". (16+).
17.00 "Тайны мира с Анной Чапман". "Топливо эволюции". (16+).
18.00 "Охотники за сенсациями". "Великаны древнего мира". (16+).
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости". (16+).
20.00 Х/ф "Крокодил Данди в Лос-Анджелесе". (США - Австралия). (12+
21.50 "Смотреть всем!" (16+).
23.00 "Новости". (16+).
23.25 Т/с "Черные паруса 2". (США). (18+).
0.30 Х/ф "Крокодил Данди в Лос-Анджелесе". (США - Австралия). (12+).
2.20 "Смотреть всем!" (16+).
3.00 "Секретные территории". "Древнекитайская Русь". (16+).
4.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Т/с "Кулинар" (Россия - Украина). (16+).
12.00 "Сейчас".
12.30 Т/с "Кулинар" (16+).
13.20 Т/с "Кулинар" (Россия - Украина). (16+).
15.30 "Сейчас".
16.00 "Открытая студия".
16.50 Детектив "Дело Румянцева". (12+).
18.30 "Сейчас".
19.00 Т/с "Детективы". "Идентификация". (16+)
19.40 Т/с "Детективы". "Последняя роль". (16+).
20.20 Т/с "След". "Доставка". (16+).
21.10 Т/с "След". "Блудный сын". (16+).
22.00 "Сейчас".
22.25 Т/с "След". "Сопутствующий ущерб". (16+).
23.10 Т/с "След". "Боа для Сусанны". (16+).
0.00 Комедия "Ребенок к ноябрю". (Украина). (16+
1.55 Комедия "Я шагаю по Москве". (12+).
3.25 Т/с "Детективы". "Идентификация". (16+).
4.05 Т/с "Детективы". "Последняя роль". (16+).
4.45 "Право на защиту. Тест на беременность".

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Домашняя кухня.
8.00 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся!
10.50 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
12.00 Клуб бывших жен.
13.00 Присяжные красоты.
14.00 Т/с "Женский доктор 2". (16+).
16.45 Нет запретных тем.
17.45 Одна за всех. (16+).
18.05 Т/с "Она написала убийство". (16+).
19.00 Т/с "Русская наследница". (16+).
20.45 Т/с "Гадание при свечах"
22.35 Кризисный менеджер
23.40 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама "Подари мне воскресенье".
2.15 Мелодрама "Храни меня, дождь". (16+).
4.15 Д/с "Брак без жертв".
5.15 Д/с "Дом без жертв".
6.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ИНДИЯ

6.10 Мелодрама "Жених-самозванец". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Аллу Арджун". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Орисса". (12+).
10.00 Х/ф "Синий зонтик".
12.10 Драма "Истинная женщина". (16+).
15.10 Драма "Омкара".
18.10 Триллер "Разоблачение". (16+).
21.10 Мелодрама "Неверная". (16+).
0.10 Триллер "Темная сторона страсти". (16+).
3.00 Драма "Прачечная".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Х/ф "Рэгтайм Бэнд Александра".
13.05 Д/ф "Бандиагара. Страна догонов".
13.20 "Эрмитаж - 250".
13.50 Х/ф "Клуб самоубийц, или Приключения титулованной особы".
15.00 "Новости культуры".
15.10 "Новая антология. Российские писатели". Б. Акунин.
15.40 "Живое слово".
16.20 "Большой конкурс".
17.20 "Острова". Е. Бауэр.
18.00 "Неизвестная Европа". "Зенон Веронский, или Явление общественных чудес".
18.30 "Жизнь замечательных идей". "Эволюционные битвы, или Страсти по Дарвину".
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Спокойной ночи, малыши!"
19.30 Д/ф "Олег Басилашвили. О друзьях-товарищах, о времени и о себе"
20.00 "Большой конкурс".
21.00 "Живое слово".
21.40 Д/с "Завтра не умрет никогда". "Землетрясения: прогноз, которого нет?"
22.10 Х/ф "Клуб самоубийц, или Приключения титулованной особы".
23.20 "Новости культуры".
23.35 "Худсовет".
23.40 Х/ф "Рэгтайм Бэнд Александра".
1.30 Д/ф "Звезда Маир. Федор Сологуб".
1.55 "Наблюдатель".

Мубаракрай!

Ахцегь райондин Фиярин хуьруьн Къаюмвилин советдин вири фиявийриз пак Рамазандин варз алукьун рикIин сидкьидай мубаракзава.

Советдин председатель Идаят НАСИРОВ

среда, 1 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Шолтавысы» на ногайском языке
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18.20 Здоровье и жизнь.
18.35 Брейн-ринг
19.10 Большая жизнь маленького Балхара
19:35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу» Телеочерк «Сайфулла-Кади Башларов»
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Испанские города XXI века»
09.25 В/ф «В горах мое сердце»
09.45 Х/ф «Вся королевская рать»
11.55 «Бизнес Дагестана»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Х/ф «Небесный тихоход»
14.30 Время новостей Дагестан
14.50 Межрегиональный фестиваль детского творчества «Маленькие горцы»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Брат героя»
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Сулейман Рабаданов – телеочерк о Народном поэте РД
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Вечер Рамадана»
21.10 «Дорожный ликбез»
21.35 «Память поколений» Осман Бабаев
22.00 «Жилой мир»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 «Аутодафе»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Великий Зигфилд»
04.00 Концерт фортепианной музыки Чисато Кусуноки
05.50 Х/ф «Брат героя»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 Т/с "Соблазн". (16+).
14.25 "Время покажет".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Соблазн". (16+).
23.35 Новости.
23.50 "Политика". (16+).
0.50 Т/с "Мотель Бейтс".
2.30 "Модный приговор".
3.00 Новости.
3.05 "Модный приговор".
3.30 "Мужское/Женское".
4.25 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Вести". (12+).
9.15 "Утро России". (12+).
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести". (12+).
11.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.55 Т/с "Тайны следствия".
12.55 "Особый случай".
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.50 "Вести. Дежурная часть". (12+).
15.00 Т/с "Последний янычар". (12+).
16.00 "Рассудят люди". (12+).
17.00 "Вести". (12+).
17.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
17.30 "Вести". (12+).
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
20.00 "Вести". (12+).
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Все только начинается". (12+).
22.55 "Специальный корреспондент". (16+).
0.35 "Одесса. Герои подземной крепости".
1.35 Х/ф "Большая перемена" (12+).
2.55 Т/с "Закон и порядок 20". (16+).
3.50 "Комната смеха". (12+).
4.45 "Вести. Дежурная часть". (12+).

НТВ

6.00 "Кофе с молоком". (12+)
9.00 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.20 "Суд присяжных". (16+).
11.25 "Суд присяжных". Окончательный вердикт. (16+).
12.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
13.00 "Сегодня".
13.20 Т/с "Город соблазнов".
15.05 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).
18.00 "Говорим и показываем". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Новая жизнь сыщика Гурова. Продолжение". (16+).
21.30 Т/с "Ментовские войны". (16+).

21.00 Т/с "Все только начинается". (12+).

23.20 "Анатомия дня".
0.00 Т/с "Псевдоним "Албанец". (16+).
1.55 "Квартирный вопрос".
3.00 Т/с "Знаки судьбы".
4.55 "Все будет хорошо!"

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.10 Х/ф "Рано утром".
10.05 Д/ф "Просто Клара Лучко". (12+).
10.55 "Доктор И..." (16+).
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Грех". (16+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Без обмана". "Строительный угар. Дача".
15.40 Т/с "Чисто английское убийство". (Великобритания). (12+).
17.30 "События".
18.00 "Право голоса". (16+).
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Однолюбы". (16+)
21.45 "Петровка, 38". (16+).
22.00 "События".
22.30 "Линия защиты".
23.05 "Советские мафии. Золотая лихорадка".
0.00 "События. 25-й час".
0.30 Детектив "Оперативная разработка".
2.25 Х/ф "Млечный путь".
4.00 "Осторожно, мошенники!" (16+).
4.30 Д/ф "Ольга Волкова. Не хочу быть звездой".
5.30 "Простые сложности".

ЗВЕЗДА

6.00 Д/с "Хроника победы".
6.30 Х/ф "Город зажигает огни".
8.30 Т/с "Д.Д.Д. Досье детектива Дубровского"
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "Д.Д.Д. Досье детектива Дубровского"
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с "Мужская работа 2" (16+).
18.00 Новости дня.
18.30 Д/с "Ленд-Лиз". "Поддержка с воздуха". (6+).
19.15 Х/ф "Два билета на дневной сеанс".
21.10 Х/ф "Внимание! Всем постам..."
23.00 Новости дня.
23.20 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
0.55 Х/ф "Белый Бим Черное ухо". (6+).
4.35 Х/ф "Дети как дети".

REN TV

5.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
6.00 "Званый ужин". (16+).
7.00 "Смотреть всем!" (16+).
7.30 "Смотреть всем!" (16+).
8.30 "Новости". (16+).
9.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
11.00 "Документальный проект". "Крылатая раса". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
14.00 "Семейные драмы". (16+).
15.00 "Не ври мне!" (16+).
16.00 "Информационная программа 112". (16+).
16.30 "Новости". (16+).
17.00 "Тайны мира с Анной Чапман". "Великая тайна Золотой Орды". (16+).
18.00 "Охотники за сенсациями". "Ядерные войны каменного века". (16+).
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости". (16+).
20.00 Х/ф "Сахара". (США). (16+).
22.20 "Смотреть всем!" (16+).
23.00 "Новости". (16+).
23.25 Х/ф "Пираньи". (США). (18+).
1.10 Х/ф "Сахара". (США). (16+).
3.30 "Смотреть всем!" (16+).
4.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Детектив "Адвокат" (12+).
12.00 "Сейчас".
12.30 Детектив "Адвокат"
14.05 Детектив "Адвокат" (12+).
15.30 "Сейчас".
16.00 "Открытая студия".
17.00 Детектив "Расследование". (12+).
18.30 "Сейчас".
19.00 Т/с "Детективы". "Пикник". (16+).
19.40 Т/с "Детективы". "Перстень смолянки". (16+).
20.20 Т/с "След". "Трясина". (16+).
21.10 Т/с "След". "Пластмассовый зверинец". (16+).
22.00 "Сейчас".
22.25 Т/с "След". "Рука руку моет". (16+).
23.10 Т/с "След". "Жиголо". (16+).
0.00 Комедия "Ты - мне, я - тебе!" (12+).
1.45-4.35 Детектив "Адвокат" (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Домашняя кухня. (16+).
8.00 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся! (16+).
10.50 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
12.00 Клуб бывших жен. (16+).
13.00 Присяжные красоты. (16+).
14.00 Т/с "Женский доктор 2". (16+).
16.45 Нет запретных тем. (16+).
17.45 Одна за всех. (16+).
18.05 Т/с "Она написала убийство". (16+).
19.00 Т/с "Русская наследница". (16+).
20.50 Т/с "Гадание при свечах". (16+).
22.35 Кризисный менеджер (16+).
23.40 Одна за всех. (16+).
0.30 Комедия "Деловые люди". (6+).
2.10 Д/с "Брак без жертв". (16+).
5.10 Д/с "Дом без жертв". (16+).
6.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ИНДИЯ

6.10 Боевик "Сингам возвращается". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Дев Ананд". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Бхубанешвар". (12+).
10.00 Триллер "Тайна пустыни". (16+).
12.10 Триллер "Последняя запись". (16+).
15.20 Триллер "Последняя запись не окончена". (16+).
18.10 Боевик "В погоне за бриллиантами". (16+).
21.10 Драма "Воздушные змеи". (16+).
0.10 Боевик "Хамелеон". (16+).
3.10 Мелодрама "Молодожены - супружеская жизнь только начинается". (16+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Х/ф "Второй хор".
12.45 Д/ф "Франц Фердинанд".
12.50 "Старый патефон. Леонид Утесов".
13.20 Красуйся, град Петров! "Большая Хоральная Синагога".
13.50 Х/ф "Клуб самоубийц, или Приключения титулованной особы".
15.00 "Новости культуры".
15.10 "Новая антология. Российские писатели". Ю. Буйда.
15.40 "Живое слово".
16.20 "Большой конкурс".
17.20 "Больше, чем любовь". Вера Мухина и Алексей Замков.
18.00 "Неизвестная Европа". "Брюгге и святая кровь Господа".
18.30 "Жизнь замечательных идей". "Лучи, не знающие преград".
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Спокойной ночи, малыши!"
19.30 Д/ф "Олег Басилашвили. О друзьях-товарищах, о времени и о себе"
20.00 Д/ф "Мне 90 лет, еще легка походка..."
21.00 "Живое слово".
21.40 Д/с "Завтра не умрет никогда". "Антибиотики, или Месть микробов".
22.10 Х/ф "Клуб самоубийц, или Приключения титулованной особы".
23.20 "Новости культуры".
23.30 Церемония награждения лауреатов XV Международного конкурса им. П.И. Чайковского.
1.55 "Наблюдатель".

четверг, 2 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Рубас» на табасаранском
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:15 Реклама
18.20 Кавказ единая семья . Концерт
19.30 Реклама
19:35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Сулейман Рабаданов – телеочерк о Народном поэте РД
07.55 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Испанские города XXI века»
09.25 Х/ф «Краденый камень»
11.30 «Аутодафе»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Дорожный ликбез»
13.30 «Память поколений» Осман Бабаев
14.00 «Жилой мир»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Не сошлись характерами»
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 Моноспектакль «Путешествие в Арзрум» (театр им. Товстоногова)
18.25 Обзор газеты «XIакъикъат»
18.45 Передача на аварском языке «Паданги гIамалги заманги» Литературная композиция на стихи аварских поэтов
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Диаспора» Венгерский Курултай
21.10 «Прогулки по музею»
21.45 Обзор газеты «Дагестанская Правда»
21.55 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Х/ф «Родные берега»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Король и я»
03.15 «Диаспора» Венгерский Курултай
03.50 «Боевой киносборник» N 3
04.30 Моноспектакль «Путешествие в Арзрум» (театр им. Товстоногова)
05.40 Х/ф «Не сошлись характерами»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 Т/с "Соблазн". (16+).
14.25 "Время покажет". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет". (16+).
16.00 "Мужское/Женское". (16+).
17.00 "Наедине со всеми". (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Соблазн". (16+).
23.35 Новости.
23.50 "Короткое лето Валерия Приемыхова". (12+).
0.50 Т/с "Мотель Бейтс". (16+).
2.30 "Модный приговор".
3.00 Новости.
3.05 "Модный приговор".
3.35 "Мужское/Женское". (16+).
4.30 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Вести". (12+).
9.15 "Утро России". (12+).
9.55 "О самом главном". (12+).
11.00 "Вести". (12+).
11.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.55 Т/с "Тайны следствия". (12+).
12.55 "Особый случай". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.50 "Вести. Дежурная часть". (12+).
15.00 Т/с "Последний янычар". (12+).
16.00 "Рассудят люди". (12+).
17.00 "Вести". (12+).
17.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
17.30 "Вести". (12+).
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
20.00 "Вести". (12+).
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Все только начинается". (12+).
22.55 "Вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
0.35 "Трансплантология. Вызов смерти". (12+).
1.35 Х/ф "Большая перемена". (12+).
2.55 Т/с "Закон и порядок 20". (16+).
3.50 "Комната смеха". (12+).
4.45 "Вести. Дежурная часть". (12+).

НТВ

6.00 "Кофе с молоком". (12+).
9.00 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.20 "Суд присяжных". (16+).
11.25 "Суд присяжных". Окончательный вердикт. (16+).
12.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
13.00 "Сегодня".
13.20 Т/с "Город соблазнов". (16+).
15.05 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).
18.00 "Говорим и показываем". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Новая жизнь сыщика Гурова. Продолжение". (16+).
21.30 Т/с "Ментовские войны". (16+).
23.25 "Профессия - репортер". (16+).
23.45 Т/с "Псевдоним "Албанец". (16+).
1.40 "Дачный ответ". (6+).
2.45 "Дикий мир". (6+).
3.05 Т/с "Знаки судьбы". (16+).
4.55 "Все будет хорошо!" (16+).

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.10 Х/ф "Искатели".
10.10 Д/ф "Наталья Крачковская. Слезы за кадром". (12+).
10.55 "Доктор И..." (16+).
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Случайный попутчик". (16+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Советские мафии. Золотая лихорадка". (16+).
15.40 Т/с "Чисто английское убийство". (Великобритания). (12+).
17.30 "События".
18.00 "Право голоса". (16+).
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Однолюбы". (16+).
21.45 "Петровка, 38". (16+).
22.00 "События".
22.30 "Похищение Европы". Спецрепортаж. (16+).
23.05 Д/ф "Светлана Аллилуева. Дочь за отца". (12+).
0.00 "События. 25-й час".
0.30 Д/ф "Знаки судьбы". (12+).
2.10 Комедия "Банзай". (Франция). (6+).
4.10 Д/ф "Арнольд Шварценеггер. Он вернулся". (12+).
5.25 "Простые сложности". (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 Д/с "Победоносцы". "Василевский А.М". (6+).
6.25 Х/ф "Им покоряется небо". (6+).
8.30 Т/с "Д.Д.Д. Досье детектива Дубровского" (16+).
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "Д.Д.Д. Досье детектива Дубровского" (16+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с "Мужская работа 2", серия 6, 10. (16+).
18.00 Новости дня.
18.30 Д/с "Ленд-Лиз". "Броня победы". (6+).
19.15 Х/ф "Круг".
21.05 Х/ф "Женя, Женечка и "Катюша".
23.00 Новости дня.
23.20 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
0.55 Т/с "Моя жизнь" (12+).
4.55 Д/ф "Часовые памяти. Город воинской славы Волоколамск". (6+).

REN TV

5.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
6.00 "Званый ужин". (16+).
7.00 "Смотреть всем!" (16+).
7.30 "Смотреть всем!" (16+).
8.30 "Новости". (16+).
9.00 "Документальный проект". "Затерянный мир". (16+).
10.00 "Документальный проект". "Морская планета". (16+).
11.00 "Документальный проект". "Битва древних королей". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
14.00 "Семейные драмы". (16+).
15.00 "Не ври мне!" (16+).
16.00 "Информационная программа 112". (16+).
16.30 "Новости". (16+).
17.00 "Тайны мира с Анной Чапман". "Сахар". (16+).
18.00 "Охотники за сенсациями". "Технологии древних богов". (16+).
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости". (16+).
20.00 Х/ф "Мэверик". (США). (12+).
22.30 "Смотреть всем!" (16+).
23.00 "Новости". (16+).
23.25 Х/ф "Цунами 3D". (Австралия - Сингапур). (18+).
1.15 Х/ф "Мэверик". (США). (12+).
3.45 "Чистая работа". (12+).
4.40 "Смотреть всем!" (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Х/ф "Корпус генерала Шубникова". (12+).
12.00 "Сейчас".
12.30 Х/ф "Корпус генерала Шубникова". (12+).
13.20 Драма "Горячий снег". (12+).
15.30 "Сейчас".
16.00 "Открытая студия".
16.50 Детектив "Над Тиссой". (12+).
18.30 "Сейчас".
19.00 Т/с "Детективы". "Полковник". (16+).
19.40 Т/с "Детективы". "Мертвая няня". (16+).
20.20 Т/с "След". "Охота". (16+).
21.10 Т/с "След". "Смехачи". (16+).
22.00 "Сейчас".
22.25 Т/с "След". "Милосердие". (16+).
23.15 Т/с "След". "Колыбельная". (16+).
0.00 Комедия "Гусарская баллада". (12+).
1.55 Драма "Горячий снег". (12+).
4.00 Детектив "Расследование". (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Домашняя кухня. (16+).
8.00 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся! (16+).
10.50 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
12.00 Клуб бывших жен. (16+).
13.00 Присяжные красоты. (16+).
14.00 Т/с "Женский доктор 2". (16+).
16.45 Нет запретных тем. (16+).
17.45 Одна за всех. (16+).
18.05 Т/с "Она написала убийство". (16+).
19.00 Т/с "Русская наследница". (16+).
20.50 Т/с "Гадание при свечах". (16+).
22.35 Кризисный менеджер (16+).
23.40 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама "Вас ожидает гражданка Никанорова". (12+).
2.10 Д/с "Дом без жертв". (16+).
4.00 Д/с "Брак без жертв". (16+).
6.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ИНДИЯ

6.10 Триллер "Разоблачение". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Шахид Капур". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Колката". (12+).
10.00 Драма "Тачка". (16+).
12.10 Триллер "Темная сторона страсти". (16+).
15.10 Драма "Прачечная". (16+).
18.10 Драма "Я, жена и он". (16+).
21.10 Комедия "Король обмана". (16+).
0.10 Боевик "Сын тигра". (16+).
3.00 Драма "Джонни-предатель". (16+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Х/ф "Жены оркестрантов".
12.50 "Старый патефон. Клавдия Шульженко".
13.20 "Россия, любовь моя!" "Традиции застолья".
13.50 Х/ф "Клуб самоубийц, или Приключения титулованной особы".
15.00 "Новости культуры".
15.10 "Новая антология. Российские писатели". К. Букша.
15.40 "Живое слово".
16.20 Алиса Вайлерштайн, Юрий Темирканов и Оркестр де Пари. Концерт в зале "Плейель".
17.10 Д/ф "Цехе Цольферайн. Искусство и уголь".
17.25 Д/ф "Мне 90 лет, еще легка походка..."
18.30 "Жизнь замечательных идей". "Второе зрение".
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Спокойной ночи, малыши!"
19.30 Д/ф "Олег Басилашвили. О друзьях-товарищах, о времени и о себе" .
20.00 Закрытие XV Международного конкурса им. П.И. Чайковского. Прямая трансляция.
23.00 Д/ф "Цехе Цольферайн. Искусство и уголь".
23.20 "Новости культуры".
23.35 "Худсовет".
23.40 Х/ф "Жены оркестрантов".
1.15 Д/ф "Альбатрос". Выстоять в бурю".
1.55 "Наблюдатель".

пятница, 3 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время. Вести Дагестан
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:15 Реклама
18.20 Мир вашему дому
18.40 Человек и биосфера .
19.10 Дагестан спортивный . Памяти Арабхана Арабханова
19.30 Реклама
19:35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Паданги гIамалги заманги» Литературная композиция на стихи аварских поэтов
08.00 Обзор газеты «ХIакъикъат»
08.10 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Испанские города XXI века»
09.25 Х/ф «Родные берега»
10.45 «Прогулки по музею»
11.25 Пятничная проповедь. Прямая трансляция из Центральной Джума-мечети г. Махачкала
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Агросектор»
13.30 «Диаспора» Венгерский Курултай
14.15 Обзор газеты «Дагестанская Правда»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Золушка»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Чужая родня»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес» Духовное наследие моего народа. Ташав-Хаджи Эндиреевский
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.25 «Здоровье» в прямом эфире
21.10 Пятничная проповедь. Трансляция из Центральной Джума-мечети г. Махачкала
21.50 Д/ф «Единство в веках. От Эльбруса до Терека»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 «Город молодых»
23.45 Д/ф «Живые, пойте о нас»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Лев зимой»
03.15 Х/ф «Красная река»
05.20 Х/ф «Чужая родня»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 Т/с "Соблазн". (16+).
14.25 "Время покажет".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Жди меня".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 Телеигра "Поле чудес". (16+).
21.00 "Время".
21.30 "Три аккорда". (16+).
23.35 "Агнета: АББА и далее..." (12+).
0.40 Т/с "Мотель Бейтс".
2.15 Триллер "Охота на Веронику". (16+).
4.05 "Мужское/Женское".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Вести". (12+).
9.15 "Утро России". (12+).
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести". (12+).
11.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.55 Т/с "Тайны следствия".
12.55 "Особый случай".
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.50 "Вести. Дежурная часть". (12+).
15.00 Т/с "Последний янычар". (12+).
16.00 "Рассудят люди". (12+).
17.00 "Вести". (12+).
17.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
17.30 "Вести". (12+).
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
20.00 "Вести". (12+).
21.00 "Юморина". (12+).
22.55 Х/ф "Личное дело майора Баранова".
0.55 "Живой звук". (12+).
2.50 "Горячая десятка".
3.55 "Государственник".
4.55 "Комната смеха". (12+).

НТВ

6.00 "Кофе с молоком".
9.00 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.20 "Суд присяжных".
11.25 "Суд присяжных". Окончательный вердикт. (16+).
12.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
13.00 "Сегодня".
13.20 Т/с "Город соблазнов". (16+).
15.05 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).
18.00 "Говорим и показываем". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Новая жизнь сыщика Гурова. Продолжение". (16+).
23.25 Триллер "Розы для Эльзы". (16+).
1.35 "Тайны любви". (16+).
2.30 "Дикий мир". (6+).
3.20 Т/с "Знаки судьбы". (16+).
5.10 "Все будет хорошо!"

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.20 Х/ф "Урок жизни". (12+).
10.25 Х/ф "Раскаленная суббота". (16+).
11.30 "События".
11.55 Х/ф "Раскаленная суббота". (16+).
13.00 Я. Поплавская "Жена. История любви". (16+).
14.30 "События".
14.50 Д/ф "Светлана Аллилуева. Дочь за отца". (12+).
15.40 Т/с "Чисто английское убийство". (Великобритания). (12+).
17.30 "События".
18.00 "Право голоса". (16+).
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Однолюбы". (16+).
22.00 "События".
22.30 Т/с "Однолюбы". (16+).
0.30 Д/ф "Николай Караченцов. Нет жизни до и после..." (12+).
1.35 Комедия "С днем рождения, королева!" (16+).
3.50 "Петровка, 38". (16+).
4.05 "Линия защиты".
4.35 Х/ф "Случайный попутчик". (16+).

ЗВЕЗДА

6.00 Д/ф "Фронтовой бомбардировщик СУ-24".
6.50 Х/ф "Попутного ветра, "Синяя птица". (6+).
8.30 Т/с "Д.Д.Д. Досье детектива Дубровского"
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "Д.Д.Д. Досье детектива Дубровского" (16+).
12.10 Х/ф "Семь часов до гибели". (6+).
13.00 Новости дня.
13.15 Х/ф "Семь часов до гибели". (6+).
13.50 Т/с "Вердикт" (16+).
18.00 Новости дня.
18.30 Х/ф "Он, она и дети".
20.05 Х/ф "Зимняя вишня". (6+).
21.50 Х/ф "Происшествие, которого никто не заметил". (6+).
23.00 Новости дня.
23.20 Х/ф "Происшествие, которого никто не заметил". (6+).
23.35 Х/ф "Слуги дьявола". (6+).
1.10 Х/ф "Слуги дьявола на чертовой мельнице". (6+).
3.00 Х/ф "Досье человека в "Мерседесе". (12+).

REN TV

5.00 "Секретные территории". "Послание погибшей Атлантиды". (16+).
6.00 "Званый ужин". (16+).
7.00 "Смотреть всем!" (16+).
7.30 "Смотреть всем!" (16+).
8.30 "Новости". (16+).
9.00 "Документальный проект". "Письма из космоса". (16+).
10.00 "Документальный проект". "Древние гении". (16+).
11.00 "Документальный проект". "Братья по космосу". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
14.00 "Мобильный приговор". (16+).
16.00 "Информационная программа 112". (16+).
16.30 "Новости". (16+).
17.00 "Тайны мира с Анной Чапман". "Зеленый разум". (16+).
18.00 "Водить по-русски".
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости". (16+).
20.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
22.00 "Смотреть всем!" (16+).
23.00 Х/ф "Фанфан-Тюльпан". (Франция). (16+).
0.50 Х/ф "Теория заговора". (США). (16+).
3.30 Х/ф "Дети шпионов 3: В трех измерениях". (США). (6+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Момент истины". (16+).
7.00 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Драма "Дума о Ковпаке". "Набат". (12+).
12.00 "Сейчас".
12.30 Драма "Дума о Ковпаке". "Набат". (12+).
12.55 Драма "Дума о Ковпаке". "Буран". (12+).
14.55 Драма "Дума о Ковпаке". "Карпаты, Карпаты..."
15.30 "Сейчас".
16.00 Драма "Дума о Ковпаке". "Карпаты, Карпаты..."
18.30 "Сейчас".
19.00-1.05 Т/с "След". "Снимается кино". (16+)
1.50-5.05 Т/с "Детективы". "Пикник". (16+).
5.40 Детектив "Над Тиссой".

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Домашняя кухня. (16+).
8.00 Д/с
11.00 Т/с "Женщина желает знать". (16+).
18.00 Т/с "Она написала убийство". (16+).
18.55 Одна за всех. (16+).
19.00 Т/с "Дочки-матери".
22.45 Д/с "Звездная жизнь".
23.45 Одна за всех. (16+).
0.30 Комедия "...А вы любили когда-нибудь?"
2.05 Д/с "Брак без жертв".
3.05 Д/с "Дом без жертв".
6.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ИНДИЯ

6.10 Боевик "В погоне за бриллиантами". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Шахрукх Кхан". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Бхопал, Санчи".
10.00 Драма "Красные цвета любви". (16+).
12.10 Боевик "Хамелеон".
15.20 Мелодрама "Молодожены - супружеская жизнь только начинается". (16+).

18.10 Мелодрама "Влюбленное сердце". (16+).
21.10 Боевик "Восстание".
0.10 Мелодрама "Суперигрок". (16+).
3.10 Драма "Ревизор". (16+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.20 Х/ф "Сокровище погибшего корабля".
11.55 Д/ф "Смертельная нагота".
12.50 "Старый патефон. Ольга Лепешинская".
13.15 Д/ф "Колония-Дель-Сакраменто. Долгожданный мир на Рио-де-Ла-Плата".
13.30 Д/ф "Город 2
14.10 Иностранное дело. "Дипломатия Древней Руси".
14.50 Д/ф "Джакомо Пуччини".
15.00 "Новости культуры".
15.10 Д/ф "Советский сказ Павла Бажова".
15.40 Д/ф "Дворец каталонской музыки в Барселоне. Сон, в котором звучит музыка".
15.55 Д/ф "Одиночный забег на время".
16.35 Гала-концерт звезд мировой оперной сцены в Парме. Дирижер Зубин Мета.
17.35 Д/ф "Джордано Бруно"
17.50 Д/ф "Необыкновенный образцов".
18.30 "Жизнь замечательных идей". "Овечка Долли - чудо или чудовище".
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Смехоностальгия".
19.45 "Искатели". "Тайна Поречской колокольни"
20.30 "Гении и злодеи".
21.05 Х/ф "Заблудший".
22.20 "Линия жизни". Клара Лучко.
23.15 "Новости культуры".
23.30 "Худсовет".
23.35 Х/ф "Длинноногий папочка".
1.40 М/ф "Шут Балакирев".
1.55 "Искатели". "Тайна Поречской колокольни".
2.40 Д/ф "Колония-Дель-Сакраменто. Долгожданный мир на Рио-де-Ла-Плата".

суббота, 4 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10:05 Реклама
10.10 Заповедник ремесел. Документальный фильм
10.20 «Шелковый путь –связь времен». К 2000 летию Дербента.
10.55 Реклама
11:20 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес» Духовное наследие моего народа. Ташав-Хаджи Эндиреевский
08.00 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 «Мастер спорта»
09.20 «Здоровье»
10.05 Д/ф «Единство в веках. От Эльбруса до Терека»
10.50 «Город молодых»
11.20 «Мой малыш» в прямом эфире
11.55 Балет Мусы Оздоева «Жди меня»
13.30 Х/ф «Сильва»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Благотворительный концерт ансамбля «Лезгинка»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Чемпион мира и Европы по смешанным единоборствам Джабар Аскеров
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Детская газета»
20.20 «Вечер Рамадана»
21.20 «Молодежный микс»
21.50 «Разумный взгляд»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Ток-шоу «Цена жизни»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Спартак»
04.05 «Разумный взгляд»
04.35 Х/ф «Сильва»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Контрольная закупка".
5.50 "В наше время". (12+).
6.00 Новости.
6.10 "В наше время". (12+).
6.55 Х/ф "Лекарство против страха". (12+).
8.45 М/с "Смешарики. Новые приключения". (6+).
9.00 "Играй, гармонь любимая!"
9.45 "Слово пастыря".
10.00 Новости.
10.15 "Смак". (12+).
10.55 "Фрунзик Мкртчян. Человек с гордым профилем". (12+).
12.00 Новости.
12.15 Комедия "Мимино".
14.15 Т/с "Московская сага". (16+).
15.00 Новости.
15.10 "Московская сага".
17.15 Телеигра "Угадай мелодию". (12+).
18.00 Вечерние новости.
18.15 "Кто хочет стать миллионером?"
19.15 "Достояние Республики: Лев Лещенко".
21.00 "Время".
21.20 "Сегодня вечером".
23.00 Боевик "Команда-А".
1.25 Триллер "Омен 2". (18+).
3.25 "Наедине со всеми". (16+).
4.20 "Мужское/Женское".

РОССИЯ 1

5.40 Детектив "Семь дней после убийства". (12+).
7.30 "Сельское утро". (12+).
8.00 "Вести". (12+).
8.20 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
8.30 "Большой скачок. Экраноплан. Летучий корабль". (12+).
9.10 "Укротители звука".
10.05 "Освободители". "Североморцы". (12+).
11.00 "Вести". (12+).
11.20 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.30 "Кулинарная звезда".
12.35 Х/ф "Летом я предпочитаю свадьбу". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.40 Х/ф "Летом я предпочитаю свадьбу". (12+).
15.10 "Субботний вечер".
17.05 "Улица Веселая". (12+).
18.00 Х/ф "Райский уголок".
20.00 "Вести в субботу".
20.45 Х/ф "Жребий судьбы".
0.35 Х/ф "Обратный путь".
2.50 Детектив "Звезда шерифа". (16+).
5.20 "Комната смеха". (12+).

НТВ

6.05 Т/с "Пляж". (16+).
8.00 "Сегодня".
8.20 "Хорошо там, где мы есть!" (6+).
8.50 "Их нравы". (6+).
9.25 "Готовим с Алексеем Зиминым". (6+).
10.00 "Сегодня".
10.20 "Главная дорога".
10.50 "Поедем, поедим!" (6+
11.55 "Квартирный вопрос".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Своя игра". (6+).
14.10 Т/с "Ментовские войны". (16+).
18.00 "Следствие вели".
19.00 "Сегодня".
19.20 "Летнее Центральное телевидение". (16+)
20.00 "Самые громкие русские сенсации". (16+).
22.00 "Ты не поверишь!" (16+).
22.45 "Хочу v ВИА Гру!" (16+).
1.00 "Сегодня Вечер. Шоу". (16+).
2.55 "Дикий мир". (6+).
3.10 Т/с "Знаки судьбы". (16+).
5.05 "Все будет хорошо!" (16+).

ТВЦ

6.25 "Марш-бросок". (12+).
7.00 Х/ф "Рано утром".
8.55 "Православная энциклопедия". (6+).
9.25 Д/ф "Фрунзик Мкртчян. Трагедия смешного человека". (12+).

10.20 Х/ф "Там, на неведомых дорожках..."
11.30 "События".
11.45 Х/ф "Старики-разбойники".
13.35 "Смех с доставкой на дом". (12+).
14.30 "События".
14.45 "Петровка, 38". (16+).
14.55 Х/ф "Все возможно".
16.50 Х/ф "Забытый". (16+).
21.00 "Постскриптум".
22.10 "Право голоса". (16+).
0.55 "Хутор наносит ответный удар". Спецрепортаж. (12+).
1.30 Х/ф "Раскаленная суббота". (16+).
3.35 Д/ф "Леонид Броневой. А вас я попрошу остаться". (12+).
4.35 Д/ф "Бегство из рая".

ЗВЕЗДА

6.00 Х/ф "Пограничный пес Алый".
7.25 Х/ф "Марья-искусница".
9.00 Новости дня.
9.15 "Легенды цирка с Эдгардом Запашным".
9.40 "Папа сможет?" (6+).
10.30 Т/с "Потерявшие солнце" (16+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с "Потерявшие солнце" (16+).
17.10 Х/ф "Внимание! Всем постам..."
18.00 Новости дня.
18.20 Х/ф "Внимание! Всем постам..."
19.10 Х/ф "Ошибка резидента".
21.55 Х/ф "Судьба резидента"
23.00 Новости дня.
23.20 Х/ф "Судьба резидента".
1.20 Х/ф "Зимняя вишня".
3.05 Х/ф "Он, она и дети".
4.35 Х/ф "Семь часов до гибели". (6+).

REN TV

5.00 Т/с "Фирменная история". (16+).
9.40 "Чистая работа". (12+).
10.30 "Смотреть всем!" (16+).
12.30 "Новости". (16+).
13.00 "Военная тайна с Игорем Прокопенко".
17.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
19.00 "Энциклопедия глупости". (16+).
21.45 Х/ф "День выборов".
0.20 Х/ф "Александр. Невская битва". (16+).
2.30 Х/ф "Олигарх". (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

7.15 М/ф: "Беги, ручеек", "Винтик и Шпунтик - веселые мастера", "Глаша и Кикимора", "День рождения бабушки", "Дед мороз и лето", "Золотая антилопа", "Как Маша поссорилась с подушкой", "Крошка енот".
9.35 "День ангела".
10.00 "Сейчас".
10.10-17.35 Т/с "След". "Милосердие". (16+).
18.30 "Сейчас".
19.00 Т/с "Кулинар" (Россия - Украина). (16+).
20.00 Т/с "Кулинар" (Россия - Украина). (16+).
21.00 Т/с "Кулинар" (Россия - Украина). (16+).
22.00 Т/с "Кулинар", 16 с. (Россия - Украина). (16+)
23.00 Т/с "Кулинар" (Россия - Украина). (16+).
23.55 Т/с "Кулинар" (Россия - Украина). (16+).
0.55 Т/с "Кулинар" (Россия - Украина). (16+).
1.55 Т/с "Кулинар" (Россия - Украина). (16+).
2.55 Драма "Дума о Ковпаке". "Набат". (12+).
4.45 Драма "Дума о Ковпаке". "Буран". (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Т/с "Граф Монте-Кристо".
15.00 Мелодрама "1001 ночь". (12+).
18.00 Д/ф "Религия любви".
19.00 Мелодрама "1001 ночь". (12+).
22.00 Д/с "Восточные жены". (16+).
23.00 Д/ф "Предсказания: назад в будущее". (16+).
0.00 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама "Зимний сон". (Украина). (16+).
2.30 Д/с "Красота без жертв". (16+).
5.30 Домашняя кухня. (16+).
6.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ИНДИЯ

6.10 Драма "Я, жена и он". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Раджеш Кханна". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Манду, Махешвар". (12+).
10.00 Триллер "Чужаки". (16+).
12.10 Боевик "Сын тигра". (16+).
15.10 Драма "Джонни-предатель". (16+).
18.10 Драма "Цвет шафрана". (16+).
21.10 Х/ф "Игра еще не окончена". (16+).
0.10 Боевик "Бизнесмен".
3.10 Драма "Земля отцов".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым".
10.35 Х/ф "Танго нашего детства".
12.05 Д/ф "Фрунзе Мкртчян. Печальная история последнего клоуна".
12.50 "Большая семья". Гедиминас Таранда.
13.45 "Пряничный домик". "Ивановские ситцы".
14.10 Д/ф "Я видел Улара".
14.55 "Музыкальная кулинария. Джоаккино Россини".
15.40 Д/ф "Анатолий Эфрос".
16.20 Спектакль "Тартюф".
18.45 "Романтика романса". "Ты говоришь мне о любви".
19.40 "Игра в бисер" с И. Волгиным. "Максим Горький. "Васса Железнова".
20.20 Х/ф "Васса".
22.35 "Кинескоп" с П. Шепотинником. 37 Московский международный кинофестиваль.
23.15 Х/ф "Ван Гог".
1.50 М/ф "Медленное бистро".
1.55 "Музыкальная кулинария. Джоаккино Россини"
2.40 Д/ф "Реймсский собор. Вера, величие и красота".

РАДИО

ИСЛЕН, 29-ИЮНЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.35 «Хважамжам».

САЛАСА, 30-ИЮНЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 "Карчи Дагъустан".

АРБЕ, 1-ИЮЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 «Девирар».

ХЕМИС, 2-ИЮЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар. Газетдин обзор
12.30 «Вахт ва жегьилар».

ЖУЬМЯ, 3-ИЮЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 «Исламдин сес».

КИШ, 4-ИЮЛЬ
10.43 «Гьафтедин нетижаяр».
10.50 Концерт.

ГЬЯД, 5-ИЮЛЬ
10.43 «Кард». Аялар патал программа

воскресенье, 5 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10.20 Местное время. Вести Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа

РГВК

07.00 Время новостей Дагестан
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Чемпион мира и Европы по смешанным единоборствам Джабар Аскеров
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Х/ф «Два Федора»
10.35 Концерт «Музыкальный майдан»
11.35 «Молодежный микс»
12.05 «Разумный взгляд»
12.00 Ток-шоу «Цена жизни»
13.20 «Красота 05.ru»
14.00 Х/ф «Дом, который построил Свифт»
16.50 Фестиваль «Журавли над Россией»
18.50 «Глянец»
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 «Здоровье нации»
20.20 Мультфильм
20.30 Ток-шоу «Главная тема» с Алексеем Казаком
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
23.00 Х/ф «Господин 420»
02.00 Ток-шоу «Главная тема» с Алексеем Казаком
04.36 Х/ф «Дом, который построил Свифт»

ПЕРВЫЙ

5.20 "Клара Лучко. Поздняя любовь". (12+).
6.00 Новости.
6.10 "Клара Лучко. Поздняя любовь". (12+).
6.25 Х/ф "Ларец Марии Медичи". (12+).
8.10 "Армейский магазин".
8.45 М/с "Смешарики. Пинкод". (6+).
8.55 "Здоровье". (16+).
10.00 Новости.
10.15 "Парк".
12.00 Новости.
12.15 "Фазенда".
12.50 "Она нагадала убийство". (16+).
13.50 Т/с "Московская сага".
16.50 Концерт Ирины Аллегровой в Олимпийском.
18.35 "Клуб Веселых и Находчивых". Летний кубок в Сочи. (16+).
21.00 Воскресное "Время".
22.30 Х/ф "Жизнь Пи". (12+).
0.45 Комедия "Развод". (12+).
2.50 "Наедине со всеми".
3.45 "Мужское/Женское". (

РОССИЯ 1

6.35 Комедия "Берегите женщин". (12+).
9.10 "Смехопанорама".
9.40 "Утренняя почта". (12+).
10.20 "Местное время. Вести - Москва". Неделя в городе. (12+).
11.00 "Вести". (12+).
11.10 Т/с "Родители". (12+).
12.10 Х/ф "Услышь мое сердце". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.20 "Смеяться разрешается". (12+).
16.10 Х/ф "Рябины гроздья алые". (12+).
20.00 "Вести недели". (12+).
22.00 "Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
0.35 Х/ф "Я счастливая".
2.35 "Освободители". "Североморцы". (12+).
3.30 "Большой скачок. Экраноплан. Летучий корабль". (12+).
4.05 "Комната смеха". (12+).

НТВ

6.05 Т/с "Пляж". (16+).
8.00 "Сегодня".
8.15 "Русское лото плюс".
8.50 "Их нравы". (6+).
9.25 "Едим дома". (6+).
10.00 "Сегодня".
10.20 "Первая передача".
11.00 "Чудо техники". (12+).
11.50 "Дачный ответ". (6+).
13.00 "Сегодня".
13.20 "Своя игра". (6+).
14.10 Т/с "Ментовские войны". (16+).
18.00 "Следствие вели".
19.00 "Сегодня".
19.20 Триллер "Подозрение". (16+).
23.00 "Большая перемена".
0.50 "Жизнь как песня. Евгений Осин". (16+).
2.30 "Дикий мир". (6+).
3.10 Т/с "Знаки судьбы". (16+)
5.05 "Все будет хорошо!"

ТВЦ

5.30 Х/ф "Урок жизни". (12+).
7.35 "Фактор жизни". (12+).
8.00 Комедия "Жандарм женится". (Франция - Италия). (6+).
9.50 "Барышня и кулинар".
10.25 Д/ф "Николай Караченцов. Нет жизни до и после..." (12+).
11.30 "События".
11.45 Детектив "Смерть на взлете". (12+).
13.30 Фильм-концерт "Ищи Ветрова!" (12+).
14.50 "Московская неделя".
15.20 Х/ф "Оперативная разработка 2". (16+).
17.20 Х/ф "Ты заплатишь за все". (12+).
21.00 "В центре событий".
22.10 Т/с "Отец Браун". (Великобритания). (16+).
0.00 "События".
0.15 Детектив "Расследование Мердока".
2.10 Х/ф "Старики-разбойники".
3.55 "Тайны нашего кино". "Человек с бульвара Капуцинов". (12+).
4.25 Д/ф "Код жизни". (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 М/ф.
6.35 Х/ф "Раз, два - горе не беда!"
8.15 Х/ф "Атака". (6+).
10.00 "Военная приемка".
10.50 Х/ф "Назначаешься внучкой". (12+).
13.00 Новости дня.
13.15 Х/ф "Назначаешься внучкой". (12+).
14.00 Х/ф "Чистая победа".
16.20 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
18.00 Новости дня.
18.15 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
21.25 Т/с "Потерявшие солнце" (16+).
23.00 Новости дня.
23.20 Т/с "Потерявшие солнце" (16+).
3.55 Х/ф "Попутного ветра, "Синяя птица". (6+).
5.30 Д/с "Хроника победы".

REN TV

5.00 Х/ф "Александр. Невская битва". (16+).
7.10 "Энциклопедия глупости". (16+).
10.00 Х/ф "День выборов".
12.30 Т/с "Игра престолов". (США). (16+).
23.30 "Нашествие 2014". Рок-фестиваль. (16+).
1.30 "Военная тайна с Игорем Прокопенко".

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.40 М/ф
10.00 "Сейчас".
10.10 "Истории из будущего" с М. Ковальчуком.
11.00 Комедия "Гусарская баллада". (12+).
12.55 Комедия "Свадьба с приданым". (12+).
15.20 Комедия "Ты - мне, я - тебе!" (12+).
17.00 "Место происшествия. О главном".
18.00 Главное.
19.30-0.20 Т/с "Кулинар 2" (Россия - Украина). (16+
1.20 Х/ф "Корпус генерала Шубникова". (12+).
3.00 Драма "Дума о Ковпаке". "Карпаты, Карпаты..." (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Одна за всех. (16+).
8.00 Х/ф "Финист - Ясный Сокол".
9.30 Домашняя кухня. (16+).
10.00 Мелодрама "Седьмое небо". (Россия - Украина). (12+).
14.15 Т/с "Дочки-матери".
18.00 Т/с "Она написала убийство". (16+).
18.55 Одна за всех. (16+).
19.00 Мелодрама "Фродя". (Украина). (12+).
22.45 Д/ф "Предсказания: назад в будущее". (16+).
23.45 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама "Тариф на любовь". (12+).
2.10 Д/с "Красота без жертв". (16+).
6.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ИНДИЯ

6.10 Мелодрама "Влюбленное сердце". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Ритик Рошан". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Удджайн, Орчха, Кхаджурахо". (12+).
10.00 Комедия "Переполох на похоронах". (16+).
12.10 Мелодрама "Суперигрок". (16+).
15.20 Драма "Ревизор".
18.10 Мелодрама "Аби и я".
21.10 Драма "Мольба".
0.10 Мелодрама "Он и она".
3.10 Драма "Дотянуться до неба". (16+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым".
10.35 Х/ф "Заблудший".
11.50 "Легенды мирового кино". Л. Оболенский.
12.20 "Россия, любовь моя!" "Лесные духи вепсов".
12.45 "Сказки с оркестром". Х.-К. Андерсен. "Соловей". Читает Е. Добровольская.
13.30 Д/с "Севастопольские рассказы."
14.15 "Гении и злодеи". П. Федотов.
14.45 "Музыкальная кулинария. Верди и Эмилия-Романья".
15.40 Д/ф "На краю земли российской".
16.45 "Пешком..." Москва дворовая.
17.15 А. Лазарев и Российский национальный оркестр. С. Рахманинов.
17.55 "Искатели". "Загадка русского Нострадамуса"
18.40 Творческий вечер Сергея Юрского в Доме актера.
19.50 Х/ф "Крепостная актриса".
21.25 Фильм-балет "Щелкунчик".
23.20 Х/ф "Танго нашего детства".
0.50 Д/ф "На краю земли российской".
1.55 "Музыкальная кулинария. Верди и Эмилия-Романья".
2.50 Д/ф "Леся Украинка".

СПОРТ с 29 ИЮНЯ ПО 5 ИЮЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

6.30 "Панорама дня. Live".
8.10 Х/ф "Военная разведка. Первый удар". (16+).
10.10 "Эволюция".
11.45 "Большой спорт".
12.05 Х/ф "Нулевой километр". (16+).
13.50 "24 кадра". (16+).
14.20 Х/ф "Охота на пиранью". (16+).
17.40 Х/ф "След пираньи". (16+).
21.05 "Космические каскадеры. С риском для жизни".
21.55 Х/ф "Поцелуй сквозь стену". (16+).
23.40 "Большой спорт".
0.00 "Эволюция".
1.35 "24 кадра". (16+).
2.30 Профессиональный бокс.
4.10 Х/ф "Пыльная работа". (16+).

ВТОРНИК

6.30 "Панорама дня. Live".
8.15 Х/ф "Военная разведка. Первый удар". (16+).
10.10 "Эволюция".
11.45 "Большой спорт".
12.05 Х/ф "Тайная стража. Смертельные игры". (16+).
16.10 "Опыты дилетанта". Люди-золото.
16.45 Х/ф "Агент". (16+).
21.05 "Ангара. В космос по-русски".
22.00 Х/ф "Военная разведка. Первый удар". (16+).
0.00 "Большой спорт".
0.20 "Эволюция".
2.10 Смешанные единоборства. Bellator. Александр Волков (Россия) против Чейка Конго (Франция). (16+).
4.10 Х/ф "Пыльная работа". (16+).

СРЕДА

6.30 "Панорама дня. Live".
8.15 Х/ф "Военная разведка. Первый удар". (16+).
10.10 "Эволюция".
11.45 "Большой спорт".
12.05 Х/ф "Тайная стража. Смертельные игры". (16+).
16.15 "Полигон". Десантура.
16.45 Х/ф "Агент". (16+).
21.05 "Группа "А". Охота на шпионов".
22.00 Х/ф "Военная разведка. Первый удар". (16+).
0.00 "Большой спорт".
0.20 "Эволюция".
1.50 "Моя рыбалка".
2.15 "Диалоги о рыбалке".
2.45 "Язь против еды".
3.15 "Рейтинг Баженова". Война миров. (16+).
3.40 "Рейтинг Баженова". Могло быть хуже. (16+).
4.10 Х/ф "Пыльная работа". (16+).

ЧЕТВЕРГ

6.30 "Панорама дня. Live".
8.15 Х/ф "Военная разведка. Первый удар". (16+).
10.10 "Эволюция".
11.45 "Большой спорт".
12.05 Х/ф "Тайная стража. Смертельные игры". (16+).
15.20 "Строители особого назначения". Рокот космодрома.
15.50 "Ангара. В космос по-русски".
16.45 Х/ф "Агент". (16+).
21.05 "Давить на ГАЗ. История одного кошмара".
22.00 Х/ф "Военная разведка. Первый удар". (16+).
0.00 "Большой спорт".
0.20 "Эволюция". (16+).
1.55 "Опыты дилетанта". Люди-золото.
2.25 Смешанные единоборства UFC. (16+).
4.10 Х/ф "Пыльная работа". (16+).

ПЯТНИЦА

6.30 "Панорама дня. Live".
8.25 Д/ф "Рок-н-ролл под Кремлем". (16+).
12.00 "Эволюция". (16+).
13.00 "Большой спорт".
13.25 Церемония открытия XXVIII Летней Универсиады. Прямая трансляция из Кореи.
16.00 "Особый отдел. Контрразведка".
16.50 "Группа "А". Охота на шпионов".
17.45 Х/ф "Агент". (16+).
21.10 "Народный автомобиль".
22.05 Х/ф "Военная разведка. Первый удар". (16+).
0.10 "Большой спорт".
0.30 Смешанные единоборства. М-1 Challenge. Сергей Харитонов (Россия) против Кенни Гарнера (США). Трансляция из Казахстана. (16+).
2.50 "Эволюция".
4.20 Смешанные единоборства. "Грозная битва". (16+).

СУББОТА

6.30 "Панорама дня. Live".
7.10 XXVIII Летняя Универсиада. Прыжки в воду. Трамплин 1 м. Женщины. Прямая трансляция из Кореи.
8.10 "Большой спорт".
8.40 XXVIII Летняя Универсиада. Прыжки в воду. Трамплин 3 м. Мужчины. Прямая трансляция из Кореи.
9.40 "Большой спорт".
10.00 Д/ф "Третий поединок". (16+).
13.30 "24 кадра". (16+).
14.35 "Большой спорт".
14.55 Формула-1. Гран-при Великобритании. Квалификация. Прямая трансляция.
16.05 Х/ф "Позывной "Стая". Восток - дело тонкое". (16+).
17.50 Х/ф "Позывной "Стая". Переворот". (16+).
19.45 Х/ф "Позывной "Стая". Провокация". (16+).
21.35 Х/ф "Ларго Винч: Начало". (16+).
23.35 Х/ф "Ларго Вин: Заговор в Бирме". (16+).
1.40 "Большой спорт".
2.05 "Прототипы". К-19.
2.35 "Прототипы". Гоцман.
3.00 "Прототипы". Горбатый.
4.00 "Человек мира". Оман.
4.30 "Максимальное приближение". Мальта.
4.50 Профессиональный бокс.

ВОСКРЕСЕНЬЕ

6.30 "Панорама дня. Live".
8.10 "Моя рыбалка".
8.40 XXVIII Летняя Универсиада. Синхронные прыжки в воду. Трамплин 3 м. Мужчины. Прямая трансляция из Кореи.
9.40 "Большой спорт".
10.10 XXVIII Летняя Универсиада. Прыжки в воду. Вышка. Женщины. Прямая трансляция из Кореи.
11.10 Х/ф "Шпион". (16+).
14.20 "Большой спорт".
14.45 Формула-1. Гран-при Великобритании. Прямая трансляция.
17.10 Х/ф "Позывной "Стая". Возвращение в прошлое". (16+).
19.05 Х/ф "Позывной "Стая". Обмен". (16+).
20.55 Х/ф "Позывной "Стая". Охота на миллиард". (16+).
22.45 Х/ф "Позывной "Стая". Экспедиция". (16+).
0.40 "Большой спорт".
1.05 Формула-1. Гран-при Великобритании.
2.10 "Следственный эксперимент". Запах преступления.
2.40 "Непростые вещи". Стекло.
3.10 Д/ф "Курьерский особой важности". (16+).

ТНТ с 29 ИЮНЯ ПО 5 ИЮЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 М/с
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Битва экстрасенсов". (16+).
11.30 Х/ф "История одного вампира". (США). (16+).
13.35 "Комеди Клаб. Лучшее" (16+).
14.00 Т/с "Универ". "Большая перемена" (16+).
14.30-20.00 Т/с "Реальные пацаны". "Драка в кафе" (16+).
20.30 Т/с "Универ. Новая общага" (16+).
21.00 Т/с "Полицейская академия". (США). (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". (16+).
1.00 Боевик "Убийство в Белом доме". (США). (16+).
3.05 Т/с "Хор". "Удивительный Уандер" (16+).
4.00 Т/с "Никита 3". "3.0" (16+).
4.50 "Без следа 6" (16+).
5.40 "Без следа 6" (16+).
6.30 Т/с "Женская лига" (16+).

ВТОРНИК

7.00 М/с
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Битва экстрасенсов". (16+).
11.30 Т/с "Полицейская академия". (США). (16+).
13.30 Т/с "Универ". "Большая перемена" (16+).
14.00 Т/с "Универ". "Зубастики" (16+).
14.30-19.00 Т/с "Интерны" (16+).
19.30 Т/с "Реальные пацаны". "Не забывай свои корни" (16+).
20.00 Т/с "Реальные пацаны". "Почтальон всегда звонит дважды" (16+).
20.30 Т/с "Универ. Новая общага" (16+).
21.00 Комедия "Полицейская академия 2". (США). (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". (16+).
1.00 Драма "Перед рассветом". (Австрия - США - Швейцария). (16+).
3.00 Т/с "Хор". "Все или ничего" (16+).
3.55 Т/с "Никита 3". "Невинность" (16+).
4.45 "Без следа 6" (16+).
5.35 "Без следа 6" (16+).
6.25 Т/с "Женская лига" (16+).

СРЕДА

7.00 М/с
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Битва экстрасенсов". (16+).
11.30 Комедия "Полицейская академия 2". (США). (16+).
13.30-19.00 Т/с "Универ". "Зубастики" (16+).
19.30 Т/с "Реальные пацаны". "Почтальон всегда звонит дважды" (16+).
20.00 Т/с "Реальные пацаны". "Колян в законе" (16+).
20.30 Т/с "Универ. Новая общага" (16+).
21.00 Комедия "Полицейская академия 3". (США). (16+).
22.35 "Комеди Клаб. Лучшее" (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". (16+).
1.00 Драма "Перед закатом". (США). (16+).
2.35 Т/с "Заложники" (16+).
3.25 Т/с "Никита 3". "Истинноверующий" (16+).
4.15 "Без следа 6" (16+).

ЧЕТВЕРГ

7.00 М/с
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Битва экстрасенсов". (16+).
11.30 Комедия "Полицейская академия 3". (США). (16+).
13.05 "Комеди Клаб. Лучшее" (16+).
13.30 Т/с "Универ". "Без лица" (16+).
14.00 Т/с "Универ". "От заката до рассвета" (16+).
14.30-19.00 Т/с "СашаТаня". "Саша - таксист", 16 с. (16+).
19.30 Т/с "Реальные пацаны". "Колян в законе" (16+).
20.00 Т/с "Реальные пацаны". "Фальшивка" (16+).
20.30 Т/с "Универ. Новая общага" (16+).
21.00 Комедия "Полицейская академия 4". (США). (16+).
22.40 "Комеди Клаб. Лучшее" (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". (16+).
1.00 Боевик "Смертельная битва". (США). (16+).
3.00 "THT-Club". (16+).
3.05 Т/с "Заложники" (16+).
3.55 Т/с "Никита 3". "Последствия" (16+).
4.45 "Без следа 6" (16+).
5.35 "Без следа 6" (16+).
6.30 Т/с "Женская лига" (16+).

ПЯТНИЦА

7.00 М/с
7.55 М/с "Черепашки-ниндзя" (12+).
8.25 М/с "Турбо-Агент Дадли" (12+).
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Школа ремонта". (12+).
11.30 Комедия "Полицейская академия 4". (США). (16+).
13.30-19.00 Т/с "Универ". "От заката до рассвета" (16+).
19.30 Т/с "Реальные пацаны". "Фальшивка" (16+).
20.00 "Comedy Woman". (16+).
21.00 "Комеди Клаб". (16+).
22.00 "Comedy Баттл. Последний сезон". (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". (16+).
1.00 "Не спать!" (16+).
2.00 Х/ф "Бэтмен". (Великобритания - США). (12+).
4.30 Х/ф "Битва титанов". (США). (12+).

СУББОТА

7.00 "Comedy Club. Exclusive" (16+).
7.35 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Товарищеский матч. Сентиментальный Губка" (12+).
9.00 Т/с "Зайцев+1". "От заката до рассвета" (16+).
9.30 Т/с "Зайцев+1". "Долгая дорога домой" (16+).
10.00 "Дом 2. Lite". (16+).
11.00 "Школа ремонта". (12+).
12.00 Т/с "СашаТаня". "Новоселье" (16+).
12.30 "Такое Кино!" (16+).
13.00-19.30 "Комеди Клаб". (16+).
20.00 Боевик "Падение Олимпа". (США). (16+).
22.15 "Комеди Клаб. Лучшее" (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". (16+).
0.30 "Такое Кино!" (16+).
1.00 Х/ф "Возвращение Бэтмена". (Великобритания - США). (12+).
3.20 Х/ф "Пропащие ребята". (США). (16+).
5.25 Т/с "Женская лига", 16 с. (16+).
6.00 М/с "Пингвины из "Мадагаскара". "Кошачья страсть. Бурная реакция" (12+).
6.30 М/с "Пингвины из "Мадагаскара". "Курица-экстрасенс. Большим пальцем" (12+).

ВОСКРЕСЕНЬЕ

7.00 "THT.Mix" (16+).
7.35 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "В отпуск всей семьей" (12+).
8.00 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Патрик в домоотпуске. Победа над планктоном" (12+).
8.30 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Луноотпуск. Мистер Крабс берет отпуск" (12+).
9.00 Т/с "Зайцев+1". "Ложь во благо" (16+).
9.30 Т/с "Зайцев+1". "День рождения Федора" (16+).
10.00 "Дом 2. Lite". (16+).
11.00 "Сделано со вкусом", 16 с. (16+).
12.00 "Перезагрузка". (16+).
13.00 Боевик "Падение Олимпа". (США). (16+).
15.20 Х/ф "Возвращение Супермена". (США). (12+).
18.30 "Comedy Woman". (16+).
19.30 "Comedy Woman". (16+).
20.00 "Танцы. Лучшее"
21.00 "Однажды в России" (16+).
22.00 "Stand up" (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". (16+).
1.00 Триллер "Забавные игры". (США - Франция - Великобритания - Австрия - Германия - Италия). (18+).
3.20 Т/с "Заложники" (16+).
4.10 Т/с "Никита 3". "Лезвие меча" (16+).
5.00 "Без следа 6" (16+).
6.00 М/с "Пингвины из "Мадагаскара". "Переполох на льду. Сыграем в гольф" (12+).

Программа гьазурайди - Насима Велибегова

Яратмишдайбурун десте - Мегьарамдхуьре

Литературадин йисан сергьятра аваз Мегьарамдхуьруьн райондин агьалияр Дагъустандин яратмишдайбурун интеллигенциядин векилрихъ галаз гуьруьшмиш хьана

РЕПОРТАЖ

Мегьамед ИБРАГЬИМОВ

19-июндиз Мегьарамдхуьруьн райондиз Литературадин йисан сергьятра аваз Дагъустандин яратмишдайбурун са десте мугьман хьанвай. Абурун арада Дагъустандин илимрин центрадин тарихдин, археологиядин ва этнографиядин Институтдин Дагъустандин XX-XXI асиррин тарихдин отделдин илимдин кьилин къуллугъчи, тарихдин

илимрин доктор, профессор Гьажимурад ЭСКЕНДЕРОВ, РД-дин музыкантрин Союздин правленидин председатель Хан БАШИРОВ, Дагъустандин художникрин Союздин выставкайрин залдин директор Амирхан Мегьамедов, "Дагъустан" ГТРК-дин лезги чIалал эфирдиз акъатзавай радиовещанидин къуллугъчи Сергей АБУМУСЛИМОВ, "Самур" журналдин къуллугъчи Зульфикъар КЬАФЛАНОВ, Лезги театрдин директор Алибег МУСАЕВ (мярекатда театрдин векилар мадни авай), РД-дин Пушкинан тIварунихъ галай жаванрин библиотекадин директордин заместитель Мегьамед ГЬАДИСОВ, лезгийрин писатель, публицист, алим Фейруз Беделахтул ва масабур авай.

Мярекатдин тешкилатчи РД-дин Пушкинан тIварунихъ галай жаванрин библиотекадин илимдинни методикадин отделдин заведующий, филологиядин илимрин кандидат, РД-дин культурадин лайихлу работник **Абдулмежид МОЛЛАЕВА** хабар гайивал, цIинин йисуз Дагъустандин яратмишдайбурун десте яр хейлин шегьерризни районриз фин планламишнава. "Чкадин агьалийрихъ галаз гуьруьшар тешкилуналди, чаз абуруз Дагъустандин халкьарихъ гьикьван девлетлу культура, дуствилин алакъаяр аватIа кьалуриз ва милли адетар хуьнизни вилик тухуниз эвер гуз кIанзава. Обществода жуьреба-жуьре гьерекатри, гъулгъулайри кьил хкажзавай макъамда, культурадин векилар мукьвал-мукьвал халкьдихъ галаз гуьруьшмиш хьунихъ еке метлеб ава" - лагьана ада. Сятдин 10-даз яратмишдайбурун десте

дин иштиракчияр кьиле Мегьарамдхуьруьн райондин регьбер **Фарид АГЬМЕДОВ** авай делегацияди кьабулна. Россиядин халкьарин адетдин культурадин центрада кьиле фейи литературадин мярекатни Ф.Агьмедова ачухна. Вичин рахунра ада райондиз атанвай мугьманар тебрикунихъ галаз санал, Мегьарамдхуьруьн районда культура, чIал, милли адетар хуьнин жигьетдай чIехи кIвалах кьиле тухузвайди, ясли-бахчайра, мектебра акьалтзавай несилар халис ватанпересар яз тербияламишуниз кьетIен фикир гузвайди къейдна.

Тарихдин илимрин доктор Гьажимурад Эскендерова Мегьарамдхуьруьн райондин культурадикай ва тарихдикай итижлу доклад авуна.

Адан гафарай малум хьайивал, райондин мулкарал тарихдин ва культурадин 43 гуьмбет ала. Идалай гъейри, Россиядин кьиблепатан сергьятдал алай районда край чирдай музей, цIудралди культурадин идараяр ава. Районда мукьвал-мукьвал фольклордиз, жуьреба-жуьре писателрин яратмишунриз, музыкадизни манийриз талукь межлисар, фестивалар тешкилзава. Идалай гъейри, Мегьарамдхуьруьн районди республикадин культурадин уьмуьрдани активнидаказ иштиракзава.

"Самур" журналдин къуллугъчи Зульфикъар Къафланова лезги литературадикай ва шаирди общественный уьмуьрда къугьвазвай ролдикай, художник Амирхан Мегьамедова Дагъустандин халкьарин изобразительный искусствадикай, Лезги театрдин директор Алибег Мусаева театрдин искусствадин уьмуьрда лезги халкьдин культурадикай, композитор Хан Баширова Кьиблепатан Дагъустандин музыкадин искусствадикай хейлин суьгьбетар авуна.

Мярекатдин кьвед лагьай паюна кIватI хьанвайбуруз чIехи концертдихъ яб акалдай мумкинвал хьана. Сегьнедал сад-садан гуьгъуьналлаз РД-дин лайихлу артистка **Фаризат ЗЕЙНАЛОВА**, Мегьарамдхуьруьн райондин культурадин управленидин гьевескарар, халкьдин алатрин ансамбль ва масабур экъечIна. Идалай гъейри, центрадин вилик квай майдандал симинин пагьливанри чпин гьунарарни кьалурна.

Къейд ийин, Россиядин халкьарин адетдин культурадин центрадин фойеда ЧIехи Гъалибвилин 70 йисаз бахшнавай выставкани ачухнавай. Дяведин ва женгинин рекьерихъ галаз алакъалу затIарилай гъейри, выставкада тамашачийрин фикирдиз лезгийрин адетдин хизанди яшайишда ишлемишзавай къабкъажах, майишатдин алатар, дегь девиррин жуьреба-жуьре экспонатар теклифнавай.

Лезгийрин СтIал Сулейманан тIварунихъ галай госмуздрамтеатрдин 110 йис

Дагъустанда сад лагьайди

Азиз МИРЗЕБЕГОВ,
филологиядин илимрин кандидат

(Эвел 24-25-нумрайра)

1960-йисуз Москвада Дагъустандин литературадинни искусствадин декада кьиле фена. Декададин вахтунда Лезги театрди кьве тамаша - "Ашукь Саид" ва "Сулак шагьид я" тамашаяр къалурнай. Кьве тамашани агалкьунралди кьиле фенай ва Москвадин тамашачийри гзаф хушдиз кьабулнай. Театрдин критикри абуруз виниз тир къимет ганай. А чIавуз гьакIни Лезги театрдин гзаф артистар гьуьрметдин тIвариз, орденриз ва медалриз лайихлу хьана.

Лезги театрдин тарихда Россиядин лайихлу артист Багъиш Айдаева кьилин режиссервиле кIвалахай йисар гзаф хийирлубур ва бегьерлубур яз гьисабзава. 1955-йисуз ГИТИСдин актервилин факультет акьалтIарайдалай кьулухъ, сифтедай актервиле кIвалахай Б.Айдаева, гуьгъуьнай Москвада режиссервилин курсар акьалтIарна, уьмуьрдин эхирдалди кьилин режиссервилин къуллугъдал кIвалахнай. А йисариз театрдин репертуарда лезги драматургрин пьесайри гзаф чка кьунай ва гьакIни дуьньядин ва урусрин драматургиядин лап хъсан эсеррикай тир Мольеран "МутIлакь", "Скапенан гьиллеяр", Ф.Шиллеран "Къачагъар", Н.В.Гоголан "Эвленмиш хьун", А.Ширванзадедин "Намус" ва маса пьесаяр сегьнедал эцигнай. Театрда Москвада ва Бакуда искусствадин институтар куьтягьай жегьил артистар кIватI хьанай.

Б.Айдаев хъсан тешкилатчи тир. Ам себеб яз ва ада желбна, театрдиз гзаф жегьилар атанай. 1960-йисуз, вич театрдин директор тир вахтунда, ада бажарагъ авай са десте лезги жегьилар Бакудин искусствадин институтдин актервилин факультетдиз ракъурнай. Абуру СССР-дин халкьдин артист, профессор Мегьди Мамедован гъилик чирвилер къачунай. Гьа дестедикай алай вахтунда Лезги театрда кьве кас - Эдуард Багъишев ва Шихабдуллагь Закарьяев амазма.

1968-йисуз Б.Айдаева Бакуда мад лезги актеррин студия тешкилна. Гьа студияда Мирзебег Мирзебегова, Басира Ибрагьимовади, Къурбан Пирвелиева, Агьалар Къурбанова, Агьахан Агьаханова ва масабуру кIелнай. Пуд лагьай сеферда ада, Гуржистандин театрдин институтда лезги студия ахъайиз туна, актервилин пешедал рикI алай лезги жегьилар гьаниз ракъурнай. Гьа студияда Зарифа Къухмазовади, Минаят Саидовади, Кевсер Назаралиевади, Раисат Чубановади, Ярагьмед Ярагьмедова, Шафудин Саруева, Пирмет Байрамова, Айдунбег Мирзеханова кIелна, актервилин дипломар къачунай. Б.Айдаевалай талант авай ксар театрдал желбиз, абур вилик фин паталди вири шартIар арадал гъиз алакьдай.

Багъиш Айдаева театрдин тек са вичи кIвалахзавай девирдикай ваъ, адан гележегдикайни фикирзавай. Театр вилик фин паталди чпин кеспи вини дережада аваз чизвай пешекарар герек тирди ам патал сир тушир. Гьавиляй ада Эмруллагь Гьажиназаров Еревандин театрдин институтдин режиссервилин факультетдиз ракъурнай. 1964-йисуз институт акьалтIарна, театрдиз хтай Э.Гьажиназарова вичин сифтегьан тамаша къазахрин драматург Габит Мусрепован (1902-1985) "Муьгьуьббатдикай поэма" пьесадин бинедаллаз эцигнай. Ахпа ада сад-садан гуьгъуьналлаз Лезги театрда кIуьд тамаша эцигнай ва абур тамашачийри гзаф хушвилелди кьабулнай.

Алатай асирдин пудкъанни цIуд лагьай йисарин эвелралди Лезги театрда режиссервиле кIвалахай Э.Гьажиназаров начагъвилиз килигна, театрдай экъечIнай. Гьа чIавуз Б.Айдаева режиссервилин пеше чирун патал кIелиз маса са жегьил - Мегьамед-Гьанифа Рамазанов ракъурнай. Адани Лезги театрдин сегьнеда гзаф гуьрчег тамашаяр эцигнай. Амни Лезги театрдин тарихда бажарагълу ва чIехи эрудиция авай са режиссёр хьиз амукьна. Къейд авун лазим я хьи, М.-Г.Рамазанова вичин са бязи тамашаяр Б.Айдаевахъ галаз санал эцигнай.

Амма гьайиф хьи, Багъиш Айдаев хьтин чIехи режиссердиздиз яргъи уьмуьр кьисмет хьанач. Ам 1979-йисан 20-апрелдиз рагьметдиз фена. Ам анжах вири 47 йисуз яшамиш хьана. Гьелбетда, им куьруь уьмуьр я. Амма ада и куьруь уьмуьр маналудаказ кьиле тухвана. Вичин вири къуват, бажарагъ, алакьунар хайи халкьдин медениятдиз багъишна. Гзафбурувай виш йисуз тежедай кIвалахар ада вичин 47 йисан уьмуьрда авуна. Б.Айдаев рагьметдиз фейидалай кьулухъ Лезги театр гзаф йисара дерин кризисда гьатна.

Алай девирда Лезги театр, базардин экономикадин залан шартIариз килигна, кIевера гьатнаватIани, ада Идрис Шамхалов, Сефербег Агьабалаев, Багъиш Айдаев, Эмрулла Гьажиназаров хьтин устадрин рехъ давамриз алахънава. Гьелбетда, театрдиз гьамиша цIийи нефес, цIийи иви, цIийи талантар герекди я. Гележегда, белки, гьакIни жеда. Чна гьа кардик умуд кутазва!

Дербентдин 2000 йис

Чи девирдин "Дербент - Наме"

Къадим Дербент?.. Яраб адакай алатнавай асирра гьикьван затIар кхьенватIа! Сиягьатчийрини савдагарри, тарихчийрини регьберри, алимрини писателри... Къадим асиррай чахъ агакьнавай "Дербент-Наме" чна кIус-кIус таржума ийиз, чи гилан девиррин газет кIелзавайбурув агакьарна.

Амма чавай гьеле гуз тахьанвай затIар-хатIар, кхьинар, шикилар тIимил амач.

И сеферда чна квез чи девирдин шаирри Дербентдикай кхьенвай бязи шиирар теклифзава. Абуру чи девирдин "Дербент-Наме" арадал гъида...

СтIал СУЛЕЙМАН

Дербент шегьердиз

Фикирдиз гъваш: вири дуьне -
И шегьердин суракь ава.
Дербент лугьуз сифте бине
Кутуник хупI дамах ава.

Ажеб гуьзел шегьер я им,
Гьич тежедай тегьер я им,
ЦипицIрин бул бегьер я им,
Гьар камуна са багъ ава.

Багъдатдиз ухшар я шикил,
Ачух жеда гьар са гуьгьуьл,
Са пад я дагъ, са падни гьуьл,
Майдан, къурух, яйлах ава.

Гьализ балкIан, гьализ файтун,
Гур я кIвалах хъуьтIуьн-гатун.
Бухарадин бармак, палтун
АлукIунин саягъ ава.

Карвансара, чайхана бул,
Анжах кIанда жибинда пул.
Табасаран-, къажар-, мугъулдиз
Лезгидин къужах ава.

Рахадайла мецер ширин,
Агьалияр акьул дерин,
КIватI жез санал багъда серин,
Чаргьавизни булах ава.

КIуьд куьчеда жерге-жерге
Мусурманрин кIвалер еке.
ЧIижер кул хьиз авай куькве
Базарра вуч лагъ-лагъ ава!

Садбур миях, садбурни ях,
Гьамбал кIулал алаз къалтах,
Фияр, Хпеж - магьир кIвалахдай
УстIаррин даях ава.

УстIарар я куьче-куьче,
Гьардаз ава вичин пеше.
Пенжерайра буьлуьл, шуьше,
Гьаят, балхун, утагъ ава.

Мугьманар къвез гьар чкадай,
Гьам Ахцегьай, гьам Къубадай,
Аштерхандай, гьакI Шурадай,
Гьардаз ина къунагъ ава.

Гьам Бакуда, гьам Ширванда
Ви ад ава, пара кIанда.
Асландин рикI аваз чанда,
Ваз ахъа тир къужах ава.

СтIал Сулейман гьич гафар
Рахадайд туш алачиз кар.
Магьшур я ви вири затIар -
НеренкIеле, Каспидин тIвар
Дуьняда ви дамах ава.

1886-1890

Алирза САИДОВ

Салам, Дербент

Гьуьлуьн лепе, квекай югъ-йиф рахазва?
Цававай гъед, квекай фикир ийизва?
АкI я хьи ваз: къенин гуьзел йикъаркай
Куьне цIийи "Дербент-наме" кхьизва.

Дербент! Дербент! Аскерри вун яракьдал,
Ашукьрини манийралди хуьз хьанай.
Заманаяр муьтIуьгъ тежер къеледин
Цларивай пашмандаказ физ хьанай.

Виш йисара метIер чиле акIурна
Ви мискIинра зикир авур дагъвидиз,
Са кап фуни са метр чит ганачир
Аллагьдини, пачагьдини, фекьиди.

ЧIехи стха Питерди ви гъил кьуна
Хкажайла вичихъ галаз женгериз,
Мусурманри сифте яз яб ганачир
МискIинрилай алахьзавай вязериз.

Каспиядал хкаж хьайи тупари,
Инкъилабдин нур янай ви куьчейриз.
Агъасиев хьтин шумуд комиссар
Вун паталди ханай дагъви дидейри!

Граждан дяведин къалин гумадай,
Комиссариз цIийи Дербент аквазвай.
Куьгьне къеле чкIиз, адан къваларив,
Чи бахтунин цIийи къеле рахазвай.

Инглисрин вил галамай ципицIрин
Чехирдин вир элкъвезва къе гьуьлериз.
Мехъер - межлис хьана чехир хъвадайла:
"Баркалла хьуй уьзуьмчийрин гъилериз!.."

Зи Дербентди ящикраваз Кефердихъ
Полярникриз Кьибледин рагъ тухузва.
Полярникри: "Дербентдин рагъ къацу я,
Амма гзаф ширинди я" - лугьузва.

Ахвар авач комбинатриз, заводриз,
Хам чилериз консервияр кIанзава.
Вагонар фад аниз рекье тун патал
Депода "тахъ-тахъ..." - кутIайри ванзава.

Лезги халкьдин театрдиз урусар,
Азербайжан, эрмени, тат физ ава.
А вахтунин миллетвилин душманвал
Пуч хьана къе ктIай кIарас хьиз ава...

Гьуьлуьн лепе фенва ширин ахварал,
Гъетерини вилер акьал ийизва.
Чехирчийри, балугъчийри, шаирри
Къенин йикъан "Дербент-наме" кхьизва...

Мерд АЛИ

Дербентдин къеледив

Саламалейк, азиз шагьид асиррин!
Гьинва гьисаб на муьтIуьгъай гьасиррин!
Вад агъзурни тIимил я ви яшариз,
Жедач ви ирс са куьнизни ухшариз.
Дуьнья кьван я, заз чиз, а ви къадимвал,
Гьавиляйни ганва ваз ви даимвал.

Зулькъарнейяр, хаканарни хашимар -
Шумуд жуьре сердерарни гьакимар,
Динар, дунар, алукIунар, рахунар,
Пагь, гьикьван на ракъурна ви сафунай?..
Ви цларин гьар са гел са ивир я,
Лугьуз тежер гьи сах, гьи сур девир я...

Дустарилай тунва пара душманри,
Дувул фенва гьакьван дерин заманриз.
Хьелеринни туранринни гуьллейрин
Къулар хьиз я, тIал акъуддай келлейриз.
Агъзурралди чилиз фейи чанари
Руьгь ганатIа яраб цIийи танариз?..

Кьвевар, кьудвар... Къванцин вилер, къапуяр
Къени серт я, амачтIани къанлуяр.
Сурар вуч я! Вири - лалбур акунрай,
Ни акъудна кьил абурун рахунрай?
Дустни душман, жувандини патанди -
Гьикьван яна гьа са чилел харманди?..

Ви гьуьл, белки, вили хъхьай иви я.
Дагъни гьакьван кьелералди кIеви я.
Амма хвена на асирриз азадвал!
Азадвили хвена чилиз абадвал.
Ви мердвални меденивал нихъ ава!
Мад садахъни ахьтин руьгьдин ник авач!

Ви фу атIуз хьайиди туш турунив!
Я къачузни хьайиди туш зурунив!
Мад хтайтIа эвер тавур ягьияр,
Ви рухвайри ийирди туш яргьияр,
Душман гатаз къарагъда фад лекьер яз,
Вагьшийрикай амукьдайбур лешер я.

Дуствилелай багьа мад вуч ава вахъ!
Рагъ я гьамни, кузвай даим цава вахъ!
ГьикI лугьудач масан мани дидедиз.
- Яшамиш хьухь, азиз шегьер, эбеди!
Яшамиш хьухь, аваз даим цуькведа!
Маса вахтар жедач Дербент уьлкведа!

Гъулангерек ИБРАГЬИМОВА

КIанда вун рикIиз, чан Дербент шегьер

(Дербентдин 2000 йисан юбилейдиз)

Ви гьар са куьче рикIиз я зи хуш,
Лекьер я гужлу ви гьар са хва, руш.
Веледдиз диде кIани кьван тегьер
КIанда вун рикIиз, чан Дербент шегьер.

Гатфарихъ дагъдиз экъечIда цуьк, чIур,
Каспийдин ятар-ракъинал гуз нур.
Виридалай я вун багьа, иер!
КIанда вун рикIиз, чан Дербент шегьер.

Зи азиз шегьер, тарих тир къизил
Ви къужахда вахт фена зи жегьил.
Вун ачух музей я, надирлу гевгьер
КIанда вун рикIиз, чан Дербент шегьер.

Буьруьнждин асир ви эвел-бине,
Пуд имандин кьеб кьунвай лап вине.
Берекатлу хьуй ви кIвалер, бегьер
КIанда вун рикIиз, чан Дербент шегьер.

Дагъдал аскер хьиз ви Нарын-къеле
Тарихдин шагьид, рагъ я ви пеле.
Валай къадимлу авани мегер,
КIанда вун рикIиз, чан Дербент шегьер.

Чапхунчийривай къакъудиз тахьай,
Заманайривай агъузиз тахьай.
Ислягьбур хьурай ви йифер, сегьер,
КIанда вун рикIиз, чан Дербент шегьер.

Бестужеван кIвал, асиррин тарар,
Тату-Бикедин, Къирхлердин сурар,
Жуьмя-МискIиндин азандин ванер
КIанда вун рикIиз, чан Дербент шегьер.

Чи Россиядин Кьибле патан зар,
Ипекдин рехъ яз машгьур хьайи тIвар,
Хуьзвай аманат тарихдин сирер,
КIанда вун рикIиз, чан Дербент шегьер.

Гьейран жезва вал атайбур вири,
Пак шегьер я вун, масан, эбеди.
Дуствал хуьз мягькем шад я ви эллер,
КIанда вун рикIиз, чан Дербент шегьер.

Кьве агъзур яшар хьанва ви тамам,
Кьиле ава ви игит хва Имам,
Ви абадвал хуьз, къакъажна гъилер
КIанда вун рикIиз, чан Дербент шегьер.

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Дербент шегьер

Дербент шегьер, къадим шегьер,
Агъзур сара лигим хьайи,
Дуьньядиз вун хьана машгьур,
Нарын-къелед мягькем хвейи.

Са пад-дагълар, са падни - гьуьл,
Яшайишдин макан я вун.
Шумуд халкьдин хуьзвай гьуьгьуьл,
Женнетдин багъ, бустан я вун.

Ви къеледин цларилай
Ивид гелер акваз ама.
Шумуд жуьред цIаярикай
Къе ви тарих рахазава.

Ферганадин девлет авай
Дередиз ухшар я шегьер.
Сада-садан гьуьрмет хуьзвай
Меккадиз къаншар я шегьер.

Вав гекъигдай авач гьич сад,
Девлет авай багъ я шегьер.
Агъзур йисар хъхьуй са-сад,
Гьурчегариз авай тегьер.

Нариман КЪАРИБОВ

Дербент масан

Гзаф чкайра къекъвей кас я зун,
Куьчери элдин векил инсан яз,
РикIел аламатIани Парижни Лондон,
Зун патал къадим Дербент масан я.

Бакуда кIелна, мухбирвал чирна,
АкуначтIани и кар асант яз.
Гур Тегьрандини ганатIан чим, наз,
Зун патал къадим Дербент масан я.

Нефсер азгъун яз, тух тежез вилер,
Лацу тарихдал тур чIулав гелер,
Надир шагьни, гьакI ханарни беглер
Гатай майдан тир и игит шегьер,
Зун патал къадим Дербент масан я,
Вири алемдиз зи сес, зи ван я!

Абидин КАМИЛОВ

Дербент шегьер

Мани

Дербент шегьер - Кьвевар шегьер, -
Зи илгьамдин лувар шегьер.
Ви халкьарин дуствал, гьуьрмет,
Машгьур я гьакI гьунар, шегьер.

ПРИПЕВ:
Дербент шегьер - Кьвевар шегьер,
Мидаим хьуй ви тIвар, шегьер.
Стха халкьар са хизан яз
Хьунухь я ви гьунар, шегьер.

Са пад дагълар, са падни гьуьл,
Вун чил хуьдай сенгер хьанай…
Зун, гъетрел хьиз, хьанва вал гуьл,
Сагъ тир, агъзур женгер хьана.

Табасаран, лезги, магъул,
Тавли, урус, чувуд, агъул…
Арадаваз гьуьрмет-хатур,
Къе ви лувак туш гьич сугъул.

Асирралди лезги халкьар
Хвенай вуна душманрикай.
Вун тарихда хьанай бизар
"Эвер тавур мугьманрикай..."

Каспи гьуьлуь туькьуьннани
Къадим лезги ви тIвар, шегьер?
Вал гуьл тушир дагъви женни,
Шегьеррин шагь-Кьвевар шегьер!

Айдын ХАНМЕГЬАМЕДОВ

Тарар

("Дербент рикIеваз" ктабдай)

Дербентда и куьгьне мискIин ава, килиг куьн.
Ара-ара, хьайила вахт, алудиз хъуртар,
Иниз къведа зун акваз кIанз сур чIаван тарар,
ЭкъечIнавай аршдиз цавун, кьил кьуна эркин.

Зун ашукь я а тарарин яшарал къадим,
Кьакьанвиляй къастаринни кьисметрин чIехи,
Тухванвайбур фикиррини хиялри рехи,
ЯтIани сагъ ва дири я - гьунар тушни им!

И кьакьанвал хьанвач ина хъенрин буш есир
Деринвилиз фин лазим я дувулар сифте,
Къачун патал кьакьанвили а вили перде
Яшамиш жез ва женг чIугваз гьа тараривай чир!..

Эхь, мани лагь, уьмуьр твах шад
Кьуьд-гад, йиф-югъ хуьз даим вилив,
Ажеб тушни ачух хьунухь гьа икI ви вилик
Куьгьне мискIин - и тарариз гузвайди мидад.

Риваятар гьикьван куьгьне, ацукьнавай руг,
Къекъвез ава и тарарин хилерик залан,
Асайралди кьуьзуь касди кьадай хьиз жалан,
Ажеб хьана къадим Дербент и мискIиндиз муг.

Урус чIалай.
Таржума - МердАЛИДИН.

Шаиррин макан Дербент

Нариман КЪАРИБОВ

Малум тирвал, 2015-йис РФ-дин Президент Владимир Путина чи уьлкведа Литературадин йис яз малумарнава. И кардихъ чIехи метлеб ава: Россияда литература вилик тухуниз, яратмишдай интеллигенциядин кIвалахдиз лазим тир къимет гузва, шаирар, писателар патал мадни гегьенши майданар ачухзава. Акьалтзавай несилар, Ватандиз, Россиядин халкьарин баркаллу крариз ва адетриз гьамиша вафалубур яз тербияламишунин жигьетдай литературадихъ зурба метлеб ава.

Литературадин йисахъ галаз алакъалу яз заз жуван макъалада къадим Дербентдин са жерге зарийрикай ва шаиррикайни рахаз кIанзава. Дегь заманайрин тарихдин, архитектурадин ва медениятдин ивирралди девлетлу, ачух цавун кIаник музей яз вири дуьньядиз машгьур хьанвай и шегьер яратмишдай бажарагьрин маканни я. Шегьердихъ хьиз анин эдебиятдихъни дамахиз жедай хьтин тарих ава. Газетдин са макъалада вири тарихдиз къимет гун, адакай гегьеншдиз рахун, мумкин кар туш. Гьавиляй заз и сеферда Дербентдин эдебиятдин лап чIехи векилрин ирс, абурун кар къе гьакъисагъвилелди давамарзавай шаиррикай ва писателрикай ихтилатиз кIанзава.

60-80 ва ибурулай виликан йисарани Дагъустандин эдебият вилик тухунин кардик дербентви шаиррини писателри - Хизгил Авшалумова, Миши Бахшиева, Михил Дадашева, Феликс Бахшиева, Сергей Изгияева, Лазарь Амирова, Зоя Семендуевади ва масабуру лайихлу пай кутуна. Алай вахтунда абурун яратмишунрин рехъ татрин жегьил шаирар тир Иосиф Бахшиева ва Пейсах Мишиева бегьерлудаказ давамарзава.

Шад жедай кар ам я хьи, къадим Дербент Дагъларин уьлкведин, кьилди къачуртIа Кьиблепатан Дагъустандин, вири миллетрин шаиррин ва писателрин макан я. Ина жуьреба-жуьре чIаларал яратмишзавайбурухъ галаз лезги шаирар тир Азиз Мирзебегова, Кичибег Мусаева, Фехредин Оружева, Къариб Къарибова, Гьажиагьа Мегьамедшерифова ва и макъаладин авторди шииратдин алемда чпин устадвални къалурзава. Абурукай гьар садахъ яратмишунин барадай хсуси хатI, зигьин ава, вирида лезги ва урус чIаларалди кьилдин ктабар акъуднава. Чпин уьмуьрдин са кьадар вахтунда Дербентда яшамиш хьуналди, шииратдин чIехи устад СтIал Сулеймана ва шаир, ватанперес Абдул Муталибовани ина хейлин эсерар яратмишайдини рикIелай алудна виже къведач.

Дербентдин эдебият девлетлу хьуник лайихлу пай кутур ва и кар къени давамарзавай азербайжан халкьдин шаиррин арада Нариман Агъасиев, Камал Алиханов, Шихибрагьим Манафов (чпиз Аллагьди рагьметрай), Рена Дербенди, Тегьмираз Имамов, Тагьир Салигь, Фэхреддин Гэрибсес, Эльман Аббас, Къурбан Алиев ва масабур ава.

Табасаранрин агъсакъал шаир Къазиагьмед Рамазанован ва шаир дишегьли Гуьлбике Омаровадин яратмишунрини Дербентдин шаиррин ва зарийрин чIалан устадвилин хазинада лайихлу чка кьазва.

Къадим Дербентда яратмишдай интеллигенциядиз вири рекьер ачух я, шаирризни писателриз шегьерэгьлийрин патай лайихлу гьуьрмет ва кIанивал ава. Инин медениятдин маканра, театрра, ктабханайра ва мектебра мукьвал-мукьвал шииратдин межлисар, шаиррихъ ва зарийрихъ галаз гуьруьшар, кьилдин шаиррин юбилеяр кьиле тухун адет хьанва. И жигьетдай РД-дин лайихлу муаллим Агъаширин Давудович Давудова регьбервал гузвай 21-нумрадин юкьван мектебдин коллективдин кIвалах иллаки тарифуниз лайихлу я. Ина тек са алатай йисуз СтIал Сулейманан ва Хуьруьг Тагьиран юбилейриз бахшнавай мярекатар вини дережада аваз кьиле фена. Мадни башкъа, мектебда эдебиятдин кружокни кардик ква. Шегьердин администрациядин къарардалди и мектебдиз СтIал Сулейманан тIварни ганва.

Виш асиррин шагьид тир Дербент Кьиблепатан Дагъустандин эдебиятдин меркездиз элкъвенва. Ина шаир, филологиядин илимрин кандидат Кичибег Мусаев кьиле аваз Дагъустандин писателрин Союздин отделение тешкилнава, азербайжанрин шаир Тагьир Салигьа кьил кутуналди литературадин "Гуьлуьстан" (цуькверин макан) тешкилат кардик ква. И тешкилатди азербайжан, лезги, тат, урус, табасаран, агъул, дарги ва Дагъустандин маса халкьарин вишелайни гзаф яратмишдай къуватар-шаирар, писателар, публицистар ва таржумачияр сад авунва. Абурун кьилдин ва умуми ктабар акъатнава. Мукьвал-мукьвал ина яратмишдайбурун иштиракчивал аваз заседанияр кьиле тухузва, шаиррини писателрин эсерар веревирдзава меслятар къалурзава.

Шегьердин винидихъ тIвар кьур 21-нумрадин юкьван мектебда ХХ-асирдин Гомер, Дагъустандин эдебиятдин диб кутурбурукай сад тир СтIал Сулейманан музей ачухунин кIвалахар башламишнава, экспонатар кIватIзава. Музейдиз сад лагьай экспонат - чIехи шаирдин суьрет, лезги халкьдин баркаллу хва Имам Яралиева багьишна.

Дербентда Дагъустандин халкьдин шаир Расул Гьамзатован экуь къаматдиз, адан яратмишунриз гьамиша гьуьрметзава. Шегьердин 20-нумрадин юкьван мектеб адан тIварцIихъ янава. Ина шаирдин музей ачухнава, гьаятдани кьакьан тепедал "Лацу дурнайрин" гуьмбет хкажнава.

Чкадин шаирри Дербентдин 2000 йисан юбилейдин сувариз гьазурвилер акуникни чпин лайихлу пай кутазва. Юбилейдиз бахшнавай шиирар теснифзава, мярекатар тешкилзава. Шаирар тир Кичибег Мусаеван, Гьажиагьа Мегьамедшерифован ва и макъаладин автордин ктабар, Дербентдин шаирри къадим шегьердикай кхьенвай ширрин махсус кIватIал (урус чIалалди) чапдай акъатдайвал я.

Къейд ийин хьи, шегьерда эдебият вилик тухуниз, чкадин шаиррин яратмишунар машгьуруниз абур метлебдин ва идеядин рекьяй дерин мана авай эсерар теснифун патал ашкъиламишуниз Дербент шегьердин мэр, вични шаир тир Имам Яралиева датIана кьетIен фикир гьердин мэр, вични шаир тир Имам Яралиева датIана кьетIен фикир гузва, къайгъударвал ийизва.

"Къундармиш тавунвай агьвалатар"

(Таржумаяр ва таржумачидикай кьве гаф)

Лезгийрин проза вилик финик лайихлу пай кутунвай машгьур писатель Абдулбари Магьмудован бязи гьикаяйриз урус чIалалди "Не придуманные истории" ("Къундармиш тавунвай агьвалатар") тIвар алай ктабдик кваз экуь дуьнья акунва. Ам алай йисуз Махачкъалада "Мавел" издательствода 200 экз. тираж аваз чапдай акъатна.

Малум тирвал, таржумаяр авун яратмишунрин алемда четин пешейрикай сад я, гьикI лагьайтIа са чIалай маса чIалаз элкъуьрзавай касдин хиве еке жавабдарвал гьатзава. А.Магьмудован гьикаяяр Альфия-Хавсат Мирземетовади (Гьуьсейновади) таржума авунва. Лагьана кIанда, таржумачидилай эсерар урус чIалаз элкъуьрдайла, абурун кьетIенвилер – образрин рангар, чIалан девлетлувал, художественный маса терефар хуьз алакьнава. Са гафуналди, таржумачиди лезгийрин рикI алай писателдин – Абдулбари Магьмудован яратмишунрин къуватлувал, таъсирлувал квадарнавач.

Альфия-Хавсат Ибрагьимовна 1964-йисуз Махачкъалада дидедиз хьана. Ада шегьердин 33-нумрадин юкьван школа къизилдин медалдал ва 1985-йисуз ДГУ-дин филологиядин факультет яру дипломдал акьалтIарна. Вуздилай гуьгъуьниз шегьердин 18-нумрадин юкьван школада кIвалахзавай йисара ада Тахо-Годидин тIварунихъ галай педагогикадин НИИ-дихъ галаз алакъаяр хуьзвай. 8 йисуз А.-Х.Мирземетовади Дагъустандин медакадемияда къецепатан уьлквейрай атанвай студентар патал кардик кутунвай урус чIалан кафедрада кIвалахна. Гьа са вахтунда ада Махачкъаладин 2-нумрадин юкьван школада лезги чIалан тарсарни гузвай.

Лагьана кIанда, А.-Х.Мирземетовади, таржумайрал машгьул хьунилай гьейри, шиирарни кхьизва. Абурукай гзафбур республикадин печатдин кьилин изданийризни акъатнава.

2014-йисуз Москвада адан «Ибрагьим Гьуьсейнован драматургиядин сегьнедиз талукь интерпретация» тIвар алай ктаб чапдай акъатнава. Алай вахтунда ада Ибрагьим Гьуьсейнован яратмишунрай ахтармишунар кьиле тухун давамарзава.

ЦIийи ктабар

"75-гатфар"

Мегьамед ИБРАГЬИМОВ

Ихьтин тIвар алаз мукьвара Дербентдин "Типография-М" издательствода 350 экз. тираж аваз бажарагьлу мухбир ва шаир **Нариман КЪАРИБОВАН** ктаб чапдай акъатнава. Ана шаирдин уьмуьрдин ва яратмишунрин рекьикай жуьреба-жуьре пешекарри кхьенвай макъалаяр, очеркар, рецензияр ва автордин цIийи шиирарни хизандин альбомдай къачунвай шикилар гьатнава. Идалай вилик Н.Къарибован къелемдикай ***"Зи ачух рикI", "Аманат", "Югъ нисинилай алатайла", "Дурнайрин мани", "Хайи чилин чимивал"*** (лезги чIалалди), ***"Уяхарун"*** (урус чIалалди) кIватIалар хкатнава.

Автордин цIийи ктабдин къурулушди шагьидвалзавайвал, ина шаирди 75 йисан къене яратмишунрин рекье къазанмишнавай агалкьунрин нетижаяр кьазва. Н.Къарибовадин шииратдин кьилин темаяр (Ватан, муьгьуьббат, ислягьвал...) и ктабдани давам жезва, вични цIийи рангара, цицIи гафара. Ктабда гьатнавай ширрихъ галаз таниш хьайила малум жезвайвал, Н.Къарибован "75-гатфар" рикIиз кIаниди, руьгьдиз чимиди, михьи гьиссерив ацIанвайди я.

Са тIимил хъвер

Т.ТЕМИРХАНОВ,
Гъепцегьрин хуьр

Жувазни хъухъ, зазни гъваш

Кефияр авачиз ксанвай Сеферан сиверай кьур акъатзавай. Ада компьютердал къугъвазвай чIехи хциз лугьузва: "Камил, алад, чан хва, дахдиз хъвадай яд гъваш".

- Э-э-э! Заз мажал авач, дах, - жаваб хгана хци.

- Малик, - лагьана Сефера вичин муькуь хциз, - вуна кьванни гъваш, чан хва, дахдиз хъвадай яд.

- Э-э-э, чан дах. Заз кагьулзава, - кьил къакъудна кьвед лагьай хцини.

И арада виридан рикI алай гъвечIи, кстах пуд лагьай хци лугьузва: "Дах, заз чизвай тир абур чIалавай атIай ламран рухваяр тирди. АкI хьайила, къарагъ, жувани хъухъ, зазни гъваш".

Долларни Абас

Поезда кьве кас таниш жезва:

- Зи тIвар Доллар я, ви тIвар вуж я, стха?

- Абас я, жаваб хгана муькуьда.

И ван хьайи Доллар хъуьрезва. И кар хуш татай Абаса адавай "вун хъуьрезва хьи, ана вуч хьана, мегер зи тIвар санани авачир, хъуьруьн къведайди яни?" - лагьана хабар кьуна.

- Валлагь стха, чи хуьре Манатдилай кIаник садани тIвар эцигзавайди туш, - жаваб хгана Доллара.

Дустунин хабар

Йикъарикай са юкъуз Мирзе азарлу хьанвай вичин дуст Шабанал кьил чIугваз фена.

- Я чан дуст, вуна багьишламиша заз, завай икьван гагьди ви патав къвез хьанач, - башламишна Мирзеди. - Вахъ вуч хьанва, ви гьал гьикI я, вуна незвани, хъвазвани? - давамар хъувуна ада жузунар авун

- Э-э-э, дуст, за ваз вуч лугьун. Са цIуд югъ кьван я, гьал явашзава, кьил элкъвезва, иштягь амач, вилерал мичIивал акьалтзава, инсанар я ман, - жаваб хгана Шабана.

- Лугьун гьикI ийин, талгьана гьикI тан, чан дуст. Къе иниз къведай рекье сада ахъайзавай, вуна лагьай хьтин лишанрикди накь Белижда сад кьеналда.

ЧIехи концерт гана

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

И йикъара Махачкъалада Дагъустандин госфилармониядин гатун майдандал лезги халкьдин рикI алай манидар, Дагъустандин Халкьдин артистка Роза МАКСУМОВАДИ чIехи концерт гана.

Розади "Бахтлу хьурай" программадин бинедаллаз милли ва урус чIаларалди манияр тамамарна. Вири манияр чи баркаллу руша РД-дин Халкьдин артист **Навруз ШАХБАЗОВА** дирижироватзавай Дагъустандин халкьдин госаркестрдин алатрихъ галаз язавай.

Машгьур артисткадин гуьзел манийрихъ яб акализ адан бажарагъдиз гьуьрметзавай дустар, шегьерэгьлияр ва мугьманар атанвай. Концертда РД-дин культурадин министр **Зарема БУТАЕВАНИ** авай.

Роза Максумовадиз, ведомстводин кьилин тIварцIихъай адахъ яратмишунра агалкьунар хьана кIанзавай гафар агакьаруналди, таза цуькверин зинбил багъишна.

Концертда артистар тир Нурианна Каллаевади, Рамеша, Гуьлханум Гьажиевади, Самиради, Фаризат Зейналовади, "Восток" дестеди, "Дагъустандин жегьилвал" ансамблди ва са жерге масабурни иштиракна.

Даггосфилармониядин гатун ачух сегьнеда Роза Максумовади саки пуд сятина халкьдин вилик вичин алакьунар къалурна.

Концертдин гьар са нумра гурлу капар ягъуналди кьабулуни, Розадиз халкьдин патай авай гьуьрмет къалурзавай. Артисткадин гафаралди, им эхиримжи концерт туш. Гьелбетда, гуьзел сесинихъ яб акализ кIанзавайбуруз мад ва мад сеферда чпин рикI алай манийрин ван къведа, адан бажарагъ аквада.

Бахтавар диде

Асият МУСАЕВА

Дагъустан кьетIен республика я. Ина шумуд миллетдин векилар хатурлудаказ, гьуьрметлудаказ яшамиш жезва?!

Заз зи ихтилат милайим, хуш къилихрин, пешедал рикI алай, исятда вич лайихлу пенсияда авай ТIажибова (Гатаулина) Нафиса Сибагатовнадикай ийиз кIанзава.

Адан ери-бине Челябинский областдин Кунашакский район я.

ТIажибова Нафиса дяведин къизгъин цIай авай 1943-йисуз дидедиз хьана.

1960-йисуз школа акьалтIарай Нафисади лаборантка яз школада, гуьгъуьнлайни туьквенчивал авуна.

1967-йисуз ам кьулан-стIалви Тажибов Шарафудинахъ галаз таниш хьана. Жегьилри чпин кьисметар сад авуна. 1971-йисуз Кьулан СтIалрин ясли-бахчада кIвалахал акъвазна.

Шарафудиназни Нафисадиз санал яшамиш хьайи 11 йисан къене пуд аял хьана. Хизандин шадвал-бахт яргъалди фенач. 1978-йисуз инсафсуз ажалди Нафисадивай уьмуьрдин юлдаш, аялривай буба гьамишалугъ яз къакъудна. Нафисадин йикъар йифериз элкъвена. Адан хиве хизан кьиле тухунин, аялриз тербия гунин пар гьатна.

Нафиса халадал кьил чIугваз адан стхаяр, багърияр мукьвал-мукьвал къвезва.

Стхайриз текдиз амукьай вах чпин къвалав хтана кIан хьанай, амма Нафиса халади "Зи ватан, зи аялрин ватан Дагъустан я", - лагьана жаваб ганай.

Вири четинвилериз дурум гана Нафисади. Аялар кIвачел акьалдарна. Лезги чIал хайи чIалалай хъсандиз чирна. Аялриз пудазни кьилин образование гана. Баркалла вичиз.

Нафиса хала гзаф мергьяметлу, дуьзвал ва гьахъвал кIани, авай гаф чинал лугьудай, садахъайни кичIе тушир, викIегь дишегьли я.

Лезги хуьруькай кьвед лагьай ватан хьунал, яргъал йисара камаллу, гьуьрметлу халкьдин арада яшамиш хьунал зун рази я. Заз зи кIвалахда дуьз рехъ къалурай районодин работникар тир Лукьманова Сунадиз ва Аллагьвердиева Саядаз чухсагъул лугьуз кIанзава.

Зун бахтлу кас я, заз яргъал Урусатдай атана Дагъустандин чилел, Лезги чилел, бахт жагъана. Заз туькIвей хизан, пуд велед, хтулар, гзаф кьадар мукьвабур хьана, - лагьана Нафиса халади вичин суьгьбетдин эхирдай.

Дагъустандин абитуриентар патал малумат

Гьазурайди - Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Гьукуматдин сад тир экзаменар акьалтI хьана, вузриз арзаяр кьабулдай вахт алукьнава. Идахъ галаз алакъалу яз "Дагъустан" РИА-ди абитуриентар патал вузри 2015-йисуз кьабулдай тахминан кьадарар къейднавай документ гьазурнава. Ингье ам.

Дагъустандин госуниверситетди малумарайвал, контрольный рекъемрин сергьятда аваз бюджетдин ассигнованийрин гьисабдай бакалавриатдин программайрай федеральный бюджетдин такьатралди вуздиз 1 агъзурни 957 кас, абурукай очно кIелдайбур - 1 агъзурни 591, очно-заочный (нянин) - 68, заочный 298 кас кьабулда. Специалитетдин программайрай вири санлай 69 кас, абурукай очно-63, заочно-6, магистратурадин программайрай очный отделенидиз 533 кас кьабулда.

Гьакъидихъ бакалавриатдин, специалитетдин ва магистратурадин программайрай вуздиз 1 агъзурни 285 касдивай гьахьиз жеда. Алай йисуз Даггосагруниверситетдиз госбюджетдин бинедаллаз 987 кас кьабулда. Гьакъидин бинедаллаз гьахьун патал 500 касдиз чкаяр гуда.

Дагъустандин государстводин технический университетдиз госбюджетдин такьатрин бинедаллаз бакалавриатдин, специалитетдин ва магистратурадин программайрай 1 агъзурни 14 ва 736 касдивай икьрардин бинедалаз гьахьиз жеда.

Дагъустандин халкьдин майишатдин госуниверситетдин очный отделенида чирвилер къачун патал 700 кас бюджетдин такьатрихъ ва 300 кас икьрардин бинедаллаз (яни гьакъидихъ), заочный отделенида 1 агъзур икьрардин бинедаллаз кьабулун пландик кутунва.

Дагъустандин государстводин медицинадин академияди бюджетдин бинедаллаз специалитетдин программайрай чирвилер къачун патал 485 кас, гьакъидихъ мад 430 кас кьабулда. 49 касни бюджетдин бинедаллаз аял чIавалай инвалидар, I ва II группадин инвалидар, военный къуллугъдин инвалидар ва ихьтин маса жуьрейрин инвалидар кьабулда. Идалайни гъейри, ДГМА-ди бюджетдин харжидихъ 9 чка, гьакъидин икьрардин бинедаллаз 19 чка крымвияр патал тун кьетIнава.

МГМА-диз гьахьунин экзаменар вахкун тавуна экечIдай ихтияр ава: Вирироссиядин школьникрин олимпиадайрин эхиримжи паярин гьалибчийриз ва призерриз, Вириукраинадин ученикрин IV паюна гьалибвал ва призар къачур ксариз.

Дагъустандин гуманитарный институт бакалавриатдин программайрай 504 абитуриентдиз чирвилер гуз гьазур я.

Къейдна кIанда хьи, ДГУ-ди ва ДГТУ-ди спортдин рекьяй агалкьунар, аттестатда вадар авайбуруз, Вирироссиядин школьникрин олимпиадайра иштирак авурбуруз алава баллар гуда.

Вузрин юкьван конкурс:

ДГУ-да юкьван конкурс 3-21 касдив агакьзава. Аграрный вузда 1 чкадал 3 кас ала. ДГТУ-да ДГУ-да хьиз хкянавай пешедиз килигна - 2-12 касдив агакьнава.

ДГУ-дик экечIун патал ЕГЭ-дай гьикьван баллар аваз хьун лазим я: обществознание - 42 балл, урус чIал, биология, химия, физика -гьар садай 36 балл, информатика ва информационно-коммуникационный технология - 40, география - 37, литература ва тарих - 32, математика профилдин дережадин - 27, къецепатан уьлкведин чIал - 22, Дагъустандин чIаларай 51 - балл.

Республикадин са бязи вузриз гьахьзавай абитуриентар патал алава экзаменар вахкун кардик кутунва. Кьилди къачуртIа, ДГУ-да яратмишунрин пешекарвал къачун кьетIнавайбуру, гьакIни филологиядай, педагогический образованидай (профиль-биология) ва физкультурадай пеше хкязавайбуру алава экзаменар вахкуда. Яратмишунрин рекьяй экзаменар вахкуда -"Актерский искусство" ва "Журналистика" пешеяр хкязавайбуру.

ДГТУ-да "Архитектура" ва "Дизайн" пешеяр хкязавайбуру яратмишунрин кIвалахдай, "Таможенный дело" пеше хкядайбуру - килигун тамамарунай алакьунар къалурда.

"Кавказдин къугъунар"

Ф.АБДУРАГЬМАНОВА

И йикъара Махачкъалада "Труд" стадиондал"Кавказдин къугъунар" фестиваль кьиле фена.

Фестиваль ачухунин карда РД-дин спортдин министр Мамедов Мегьамед Юсуповича, РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагьай заместитель Къарибов Анатолий Шамсудиновича ва са кьадар маса руководителри иштиракна.

Ихьтин фестиваль кьиле тухунин кьилин макьсад РД-да авай миллетрин арада машгьур тир спортдин жуьреяр раиж авун ва абур вилик тухун, спортдин и жуьрейрай устадвал хкажун ва "Кавказдин къугъунар" тIвар алай фестивалдин зонайрин паяра иштиракун патал РД-дин хкянавай команда тешкилун тир.

Фестиваль 3 паюна кьиле тухвана. Сад лагьай паюна карханайрин ва организацийрин, 2 лагьай паюна районрин ва 3 лагьай паюнани республикайрин коллективри иштиракна.

Мярекатдин финал алай йисан сентябрдин вацра Махачкъала шегьерда кьиле тухуда.

И вахтунда фестивалда иштиракун патал иниз Кавказдин виридалайни хъсан спортсменар кIватI жеда.

Фестивалда Кьурагь райондай 15 спортсменди ва хейлин тренерри иштиракна. Шад жедай кар ам я хьи, Кьурагьай тир Бабаев Замира сад лагьай сефер яз и мярекатда иштиракна ва 12 кг заланвал авай къван гьар жуьреда гадарунай 3-чка кьуна.

Варцарин шагь Рамазан

Мегьамед ИБРАГЬИМОВ

Пак Рамазандин варз йисан варцарин арада виридалайни кьетIенди яз гьисабзава. “И варз алукьайла, мусурманриз зиянар тагун, абур дуьз рекьелай алуд тавун патал шейтIанар кутIунзава, женнетдин ракIар ачухзава, жегьеннемдин - агалзава”, - лугьузва Мегьамед Пайгьамбардин ﷺ гьадисда. Нагагь инсанриз Рамазандин вацран лайихлувилерикай хъсандиз хабар авайтIа, абуруз ам гьамишалугъ давам хьана кIан жедай.

И вацра Аллагьдивай чпин гунагьрилай гъил къачун тIалабзавайбуруз гунагьар багьишламишунин мумкинвилер са шумуд сеферда артух жезва. Гьавиляй Рамазандин вацра Аллагьдивай гунагьрилай гъил къачун тIалабун чарасуз я. Идалайни гъейри, хъсан кIвалахар гзаф авунихъ, къадагъа авунвай шейэривай къерех хьунихъ мадни еке метлеб ава. Гьадисрай малум жезвайвал, и вацра авур хъсан крарай гузвай шабагь (награда) ва пис крарай гузвай жаза са шумуд сеферда артух жезва.

Рамазандин вацран виридалайни кьилин кьетIенвал Аллагь патал сив хуьникай ибарат я. Мадни башкъа, и вацра сив хуьн мусурмандин хиве тунвай мажбурнама я ва ам Ислам диндин бинейрикай сад яз гьисабзава. Гзафбуру сив хуьн анжах вахтуналди недай-хъвадай затIар сергьятламишун яз гьисабзава. Амма и кардал сив хуьнин истемишунар куьтягь жезвач, инсанди вичин мез, вилер, гъилер, бедендин маса органар гунагьривай хуьн чарасуз я. Са никай ятIани пис рахана, фитне авуна, нагьакьан крариз рехъ гана, къадагъа авунвай шейэриз килигна виже къведач. Сив хуьни инсан адан бедендиз зиян гузвай хейлин затIарикай, кагьулвиликай, къайгъударсузвиликай магьрумарзава. Сив хуьнихъ инсандин сагъламвал патал акьалтIай хийир авайди гьатта дуьньядин хейлин уьлквейрин алимрини тестикьарнава. И вацра сив хуьзвай инсанди Аллагьдин мергьяматлувал аннамишзава ва адаз къимет гузва.

Рамазандин вацра чарасуз сив хвена кIанзавайбурук яшар 14-15 йисарилай артух хьанвай мусурманар, акьул-кьатIун чкадал алайбур, сагъламбур ва сив хуьдай мумкинвал авайбур акатзава.

Сив кьадайла, экв малум жезвай легьзедилай (экуьнин кпIунин вилик) гатIунна, рагъ акIидалди (хушунин капI ийидай вахт алукьдалди), инсанди недай-хъвадай затIар ишлемишна кIанзавач. Идалай гъейри, инсанди бедендин са органдайни къенепатаз са затIни тефидайвал авунал амал авун чарасуз я.

Пайгьамбардин ﷺ гьадисрал асаслу яз, сив хкуддайла, хурмайрикай, михьи цикай ва я тахьайтIа ширинлухрикай менфят къачуртIа хъсан я. Сив кьадайла, экуьнин капI алукьдалди 15-20 декьикьа амаз тIуьн-хъун акъвазарна кIанда. Сив хкуддайла, сив кьунвай масабурузни хуьрек гунай Аллагьди еке сувабар кхьизва. Гьадисри тестикьарзавайвал, ни сив кьур касдиз тIуьн ганатIа, адаз сив кьур касдиз кьван сувабарни кхьизва.

Рамазандин вацра, республикада яшамиш жезвай агьалийрин чIехи пай мусурманар ятIани, йикъан вахтунда пIапIрусар чIугвазвайбур, семечкаяр незвайбур, ятар хъвазвайбур... гзаф аквада. Виридаз аквадайвал ихьтин тегьерда Рамазандин вацрав эгечIун сив кьун тавунай жезвай гунагьдилайни чIехи гунагь я. Са гафуналди, ихьтин инсанри чIехи кьве гунагьдиз рехъ гузва.

Сив хуьзвай касдиз гьуьрметун вичин нубатда муъминдиз (диндар кас) хас ерийрикай яз гьисабзава. И жигьетдай чаз “Нузхат уль-Маджалис” ктабдай газет кIелзавайбуруз са мисал теклифиз кIанзава.

ЦIуз икрамзавай са кас (мажуси) мусурманрин магьалда яшамиш жезвай. Са сеферда Рамазандин вацра адаз куьчеда фу незвай вичин хва акуна. Мажусиди хциз кIвализ эвер гана ва мусурманриз гьуьрмет тавунай ам жазаламишна. Мажуси кьейидалай кьулухъ са кьадар вахт алатайла, са муъмин алимдиз и кас женнетда тахтуна аваз акуна. Алимди адаз суал гана: “Вун мусурман тушир кьван, бес вун женнетдиз гьикI акъатна?” АтIада жаваб хгана: “Зун эхиримжи нефесдал алайла, Аллагьди заз шагьадат кIелдай мумкинвал гана. Сивяй шагьадатдин гафар акъудуналди зун жуван Халикьдин патав мусурман яз хъфена”.

Къуй гьар са мусурмандилай Рамазандин варз Аллагьди буйругънавайвал ва Мегьамед Пайгьамбарди ﷺ чирайвал кьиле тухуз алакьрай. Амин!

Диндин кьисаяр

Гьазурайди - Векил ТАРХАРОВ

Гьуьжетунрал рикI алай инсандикай

Са сеферда гьуьжетарзавайбурукай сад имам Шафидин патав атана ва хабар кьуна:

- ШейтIан цIукай авунва. Аллагьди ам цIалди жазаламишни ийида. Им гьикI жедай кIвалах я?

Са тIимил кьван фикирна имам Шафиди чепедин кIеви кIус къачуна адал эляна. Садлагьана адан чинал ажугъдин ва тIар хьайидан лишанар пайда хьана.

- ТIал гьиссзавани? - хабар кьуна имамди.

- Эхь, гьиссзава, - лагьана ада.

- Чепедикай авунвайдаз чепеди тIарзава. Им гьикI жедай кар я?

Итимди адан суалдиз жаваб ганач, вучиз лагьайтIа ам имамдиз вуч лугьуз кIанзаватIа гъавурда акьуна. Гьакъикъатдани цIукай авунвай шейтIан цIалди жазаламишни ийида.

Шаклувал гъизвай инсандикай

Ибн Акилан тарсуна сада адаз суал гана:

- Зун са шумуд сеферда цик экечIна, амма зав гвай гъилер чуьхуьнал (омовение) зун шаклу я. И жигьетдай ви фикир гьихьтинди я?

- Вавай хъфейтIа жеда, - лагьана ибн Акила. Ви хивяй капI авунин везифа акъатнава.

- ГьикI акъатнава?! - мягьтел хьана ам.

- Пайгьамбардин ﷺ лагьана: “Пуд кас патал къелем хкажнава (яни, абуру авур кIвалахар кхьизвач): акьулбалугъ жедай (половая зрелость) яшарив агакь тавунвай аял; кьилиз эсер янавай инсан, та адаз акьул хкведалди; ксанвай инсан ахварай аватдалди”. (Абу Дауд 4403, Ибн Мажда 2041). Са шумуд сеферда цик экечIайдалай кьулухъ инсанди, вуна хьиз, гъилер чуьхуьн гвайдал шак гъизватIа, им адан кьилиз эсер янава лагьай чIал я.

ТIегъуьндикай

Диндал кIеви инсанрин гьаким Умар ибн аль-Хаттаб вичин са жерге терефдаррихъ галаз Шамдиз фена. Амма фидай рекье адав Шамда тIегъуьн пайда хьанвайдакай ва хейлин инсанарни телеф хьанвайдакай хабар агакьна. Ада элкъвена хъфидай къарар кьабулна ва вичихъ галайбуруз аниз фин къадагъа авуна. И кар акур Абу Убайда ибн аль-Джаррагьа адаз лагьана:

- Диндал кIеви инсанрин гьаким, мегер чун Аллагьдин кьадар-кьисметдикай катдани?

- Я Абу Убайда! - лагьана Умара. - Эхь, чун Аллагьдин кьадар-кьисметдикай Аллагьдин кьадар-кьисметдин патав катзава. Эгер вахъ девеяр аваз ва абур хуьдай кьве чуьл авайтIа (сад бегьерлуди, садни бегьерсузди) вуна вуч ийидай? Эгер на абур бегьерлу чилел хвенайтIа, ам Аллагьдин кьадар-кьисмет жедай, эгер на абур бегьерсуз чилел хвенайтIа, гьамни Аллагьдин кьадар-кьисмет жедай.

Дишегьлидикайни факихдикай

Са дишегьлидиз Абдуллагь ибн Масъуда Сад тир Аллагьди чпиз ганвай винел патан акунар дегишариз алахънавай дишегьлияр (рацIамар акъудун, гуьрчег акун патал сарар дегишарун) лянетламишнавайдакай ван атана. Гуьгъуьнлай ам адан патав фена, адавай и кардин патахъай хабар кьуна. Ибн Масъуда лагьана:

- Аллагьдин Пайгьамбарди ﷺ вуж лянетламишнатIа, зани гьам лянетламишзава. Идакай Аллагьдин ктабда кхьенва кьван.

- За вири Кьуръан кIелна, - лагьана дишегьлиди. - Амма анай и кардиз талукь заз са затIни акунач.

И вахтунда, вичин диндин гъавурда хъсандиз авай факихдин камаллувал раиж хьана:

- Вуна Аллагьдин “Квез Пайгьамбарди вуч ганатIа ﷺ гьам къачу ва ада квез вуч къадагъа авунатIа, гьадавай къерех хьухь” гафар кIелнани?

- Эхь, - жаваб хгана дишегьлиди.

- Гьа идалди Кьуръанди винидихъ къейд авунвай кIвалахар къадагъани авунва.

Гьахъдикайни табдикай

Са инсанди Абдуллагь ибн Аббасавай (къуй вичелай Аллагь рази хьурай) хабар кьуна:

- Манияр лугьуникай вавай вуч лугьуз жеда?

- Эгер Аллагьдин ктабда и кар къадагъа авунвачтIа за и кIвалах авун къадагъа я лугьузвач, - жаваб гана ибн Аббаса.

-Яни ихтиярар ава ман?

- Эгер Кьуръанда и кар къалурнавачтIа, за манияр лугьудай ихтиярар ава лугьузвач.

Гуьгъуьнлай ибн Аббас а итимдин чиниз килигайла, ада ам гъавурда гьат тавунвайди кьатIана ва лагьана:

- Эгер Эхиратдин юкъуз гьахъни таб атайтIа, ви фикирдалди манияр лугьун гьинал жеда?

- Табдихъ галаз санал жеда, - жаваб гана ада.

Ибн Аббаса хълагьна:

- ЯтIа ахлад, ви суалдиз на жавабни гана.

Суал - жаваб

Кьуръан чкадал ала

Мукьвара “Лезги газетдин” редакциядив **“Кьуръан гьиниз фена?”** тIвар алаз Ахцегьрин хуьруьн агьалийрилай чар агакьна. Кьилди къачуртIа ана кхьенва: ***“Гьуьрметлу “Лезги газетдин” редакция! Виридаз малум тирвал, Ахцегьрин край чирдай музейда, 1901-йисуз хуьруьн Жуьмя-мискIин цIийикIа туьхкIуьр хъувурла Бакудай тир машгьур меценат Тагъиева бахшнавай 50 кг къвезвай чIехи Кьуръан авай. Музей цIийи чкадиз - КПСС-дин РК-дин дараматдиз куьчарайдалай кьулухъ и Кьуръан мад садазни ахкунач. Еке къимет авай затIарихъ галаз санал (гимишдин кепекар, дишегьлийрин чIулар…) чIехи Кьуръанни гел галачиз квахьна. Вири халкьдин дамах тир и Кьуръан гьина ава? Куь газетдикай менфят къачуна чаз и суалдиз жаваб жагъуриз кIанзава. Гьуьрметдивди Ахцегьрин хуьруьн агьалияр”.***

И месэладай кьил акъудун патал “Лезги газетдин” Ахцегь районда авай хсуси корреспондент **Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ** Ахцегьрин край чирдай музейдин директор **Агьмед Фикретович ДАГЪЛАРОВАХЪ** галаз гуьруьшмиш хьана. Адан гафарай малум хьайивал, Кьуръан санизни квахьнавач, ам чкадал ала. Идалай гъейри, гьар йисуз кьиле тухузвай Шарвилидин сувариз музейдин руководстводи Кьуръан виридаз аквадай чкадал эцигзава.

Рамазан варз!

Нафисат АГЬМАДОВА,
Кьурагь райондин КIирийрин хуьр

Йиса садра къведай къунагъ,
Чи рикIериз чим гудай рагъ,
Къизил чуьлдин майвадин багъ,
Вун я масан Рамазан варз!

Низ аватIа гунагь пара,
Гьадаз жеда вакай чара,
Чи уьмметдин дарман, дава,
Вун я масан Рамазан варз!

Гьар са кIвализ багьишда нур,
Сувабдин пар ийиз агъур,
Икьван рикIер чи шад авур,
Вун я масан Рамазан варз!

Гунагьривай ийиз яргъа,
Берекатар жеда мукьва,
11 вацран чIехи агьа,
Вун я масан Рамазан варз!

МичIи суруз экв гудай нур,
Шукур Аллагь, вун чаз акур,
Къадирдин йиф кьисмет авур,
Вун я масан Рамазан варз!

Марифатдин гузвай тарсар,
Ислам диндин чIехи гьунар,
Мусурманриз багьа сувар,
Вун я масан Рамазан варз!

Аллагьди чаз гайи нямет,
Ислам диндин чIехи девлет,
Багьишзавай хатур-гьуьрмет,
Вун я масан Рамазан варз!

Кьезилариз залан нефсер,
Таравихдал физва эллер,
Мергьяматдин нурлу эквер,
Вун я масан Рамазан варз!

Мубаракрай сив хуьн сувар,
Кутунвай чак гужлу лувар,
Гьар са касдин рикIин ялвар,
Вун я масан Рамазан варз!

И хаталу тIегъуъндикай хуьн гьар садалай жувалайни аслу я

Надият ВЕЛИЕВА

МЕДИЦИНАДИ гзаф азаррин ви нел гъалибвал къазанмишнава. Месела, ваба тIегъуьн, цIегьер, къиздирма дуьньядин гзаф уьлквейра, гьа жергедай яз Россиядани михьиз тергнава. Хаталу маса азарар - тиф, дизентерия, дифтерия - лап кьериз-цIаруз гьалтзава. Им, гьелбетда, алай аямдин медицинадин еке агалкьун я. Амма, гьайиф хьи, садакай масадак акатдай инфекциядин хаталу азаррин арада чахуткади кьилин чка кьун давам жезва. Эхиримжи йисара яшайишдин, экономикадин жигьетдай уьлкведа хьайи дегишвилер себеб яз чахуткади иллаки кьил хкажнава. И барадай Дагъустандани гьалар къалабулух кутадайбур я. Россиядин ва СНГ-дин маса районрив гекъигайла, Дагъларин уьлкведа и азар фад-фад чкIизва. Газетрай, радиодай, телевиденидай азар чкIизвайдакай датIана лугьузватIани, гьайиф хьи, республикадин меркез тир Махачкъалада къени чахутка сагъардай больница авач. Азарлуяр Буйнакскдиз, Дербентдиз, Избербашдиз финиз мажбур жезва.

Алай вахтунда чи республикада чахутка азардин патахъай гьихьтин гьалар аватIа чирун патал и йикъара зун Дагъустан Республикадин чахуткадиз акси кIвалах тухузвай диспансердин (тубдиспансер) кьилин духтур **А.А.АДЗИЕВАН** патав фена. Ада зун сагъарунин рекьяй вичин заместитель **Фатима Исаевна ТАГЬИРОВА ДИХЪ** галаз танишарна. Чи арада суьгьбет кьиле фена.

▪ **Фатима Исаевна, сифтени-сифте заз куьне чахуткадин азардикай, ам арадал атунин себебрикай куьрелди лагьанайтIа кIанзавай.**

- Чахутка, малум тирвал, халкьдин яшайишдин дережадихъ галаз алакъалу ва садакай масадак акатдай, инсанар уьмуьрдивай ийизвай хаталу азар я. Чахуткадик азарлубурун ва адак телеф жезвайбурун кьадар тIимил туш. И кардихъ вичин себебарни ава: яшайишдин ва зегьметдин залан шартIар, гьамиша сад хьтин кфетсуз тIуьн, михьивилерал амал тавун, агьалияр кесибвиле твазвай дявеяр ва гзаф масабур. Алатай асирдин 80-90-йисара уьлкведа кьиле фейи фагьумсуз дегишвилерин, базардин шартIарал элячIунин чIуру нетижайри чахуткадин азар сад лагьай чкадал акъудна. Азарлуйрин кьадар гзаф хьунин себеб СССР чукIунихъ галазни алакъалу хьана. ГьикI хьи, гзаф инсанар бейкар, гъарикI хьана, кIвал-югъ чкIана, квахьна, кесибвиле гьатна. Идалайни гъейри, чи уьлкведиз чахуткадик азарлубурун кьадар гзаф тир Закавказьедин, Юкьван Азиядин республикайрай хейлин инсанар мажбур хьана катна. Дустагърай хквезвай азарлуяр кIвалера, общественный чкайра сагълам инсанрихъ галаз алакъада жезва. Азар акатунин кьилин чешме чахуткадик азарлу инсан я. Ахьтин азарлуяр патарив гвайбур патал гзаф хаталу я, иллаки ачух жуьредин чахутка квайбур. Уьгьуь ядайла, адан сивяй цукIуьндин стIалар акъатзава, абур, 2-3 метрдиз илирзайла гьатта 10 метрдиз кьван чкIизва, 30-60 декьикьада кьван гьавада амукьзава. Абурук гзаф кьадарда бактерияр жезва. Алимри тестикьарзавайвал, ачухдиз чахутка квай инсандин жигеррай цукIуьндин стIалрихъ галаз чахуткадин миллионралди палочкаяр акъатзава. Абур гьавадихъ галаз патав гвай инсанрин (нефес чIугвадайла) жигерриз аватзава. Азар гьавадайни акатун мумкин я. Амма, гьайиф хьи, чахуткадик азарлу, жуван хсуси михьивилел амал тийизвай инсанар чал уьмьурда гзаф гьалтзава. Абур себеб яз инсанрик жигеррин азарар акатзава. Гзаф вахтара инсанар гъавурдик жезвач, хьайитIани, чпин савадсузвиляй кваз кьазвач. Азарлу кас хизандин юкьва жезва, вахтунда пешекар духтурдин патав фена, чараяр аквазвач. Адан къаб-къажах, мес-къуьж, пек-партал хизандивай чара ийизвач. Нетижада азарлудан хизан вири хаталувилик акатзава.

Чахуткадин вилик пад кьун патал гьар са азарлуда вичин хсуси михьивал авун чарасуз я, - тагькимарзава духтурди.

Инал заз са ихьтин агьвалатдикайни лугьуз кIанзава. Зун кьилин духтурдин кабинетдиз гьахьайла, ана са хизан (буба, хва, руш)ацукьнавай. Абурухъ галаз вири жуьредин ихтилатар авуна, меслятар гана рахкурайдалай гуьгъуьниз духтурди, захъ элкъвена, икI лагьана: "Ингье бубадикай вичин хцикни, рушакни чахуткадин азар акатнава. Им бубади духтурдин меслятрал амал тавунин нетижа я. Аллагьдиз шукур, гена рушни гада сагъ хъжедайдак умуд кутазва".

ВОЗ-дин (Всемирная Организация Здравоохранения) делилралди, гьар йисуз дуьньяда 9 миллион кас чахуткадик азарлу жезва. Гьар юкъуз вад агъзур кас рекьизва. Ибур, гьелбетда, къалабулух кутадай делилар я, - алава хъувуна Фатима Исаевнади.

▪ **Чахуткадин сифте лишанар гьихьтинбур я?**

Беден къуватсуз жеда, йифен вахтунда гьекь акъатда, варцаралди (37,2 градус) ифин алаз жеда, яргъал вахтунда уьгъуьяр яда, бязи вахтара - иви квез. Иштягь квахьда, инсан бедендиз кьезил жеда. Чахутка бедендин къуватар зайиф, иммунитет агъуз аватнавай, пIапIрусар чIугвазвай, шекердин азар авайбурук иллаки фад акатда, абур сагъарунни четин жеда.

▪ **Алай вахтунда республикада чахуткадик азарлубурун кьадар гьикьван я?**

- Санлай къачурла, 3397 кас активный жуьредин азарлуяр ава.

▪ **Ахьтинбур къвердавай гзаф жезвани, тIимил?**

- 1970-йисара Россиядин Федерацияда Дагъустан чахуткадик азарлубур виридалайни гзаф авай регион яз гьисабзавай. Эхиримжи 5-6 йисуз чахуткадин лишанар авай азарлуйрин кьадар тIимил хьанва лугьуз жеда. Амма якъин делилар гъиз хьун мумкин туш, гьикI лагьайтIа, гзафбуру чеб чахуткадик азарлу тирди далдаламишзава, чпи-чпиз кIвале чараяр аквазва, бязибур сагъариз Дагъустандилай къецепатаз физва. Абур диспансердин учетда жезвач. Амма чак, духтуррик, абурун кьадар тIимил хьуни секинсузвал кутазвач, гьикI лагьайтIа, чахуткадиз акси дарманриз дурумлу азар квайбурун кьадар къвердавай гзаф жезва.

▪ **Республикадин гьи районра чахуткадик азарлубур гзаф аватIа лугьуз жедани?**

- Хасавюрт, Къизилюрт, Тарумовский, Буйнакский районра, гьакIни дагълух районар тир ЦIунти, ЦIумада, Къули, Рутул районра гьалар пайгар туш.

▪ **И кардин себеб вуч я?**

- Себебар гзаф ава. Вахт-вахтунда сагъламвилин гьал ахтармишзавач, чахуткадик азарлубурухъ галаз алакъада жезва, тIуьниз, кIвалахдин, яшайишдин шартIариз яб гузвач, гигиенадин серенжемар кьиле тухузвач ва икI мад.

▪ **Чахуткадин азар тамамвилелди сагъариз хьун мумкин яни?**

- Вахтунда чир хьана, духтурдин истемишунар кьилиз акъудайтIа, азар михьиз сагъариз жеда. Сагъарунин вахт ругуд вацралай муьжуьд вацралди, бязи вахтара са йисалди я? Эгер азарлуда сагъарун са кьатIалай акъвазарайтIа, чахуткади цIийи кьилелай мадни кIевиз кьил хкажда. Гьа са вахтунда чахуткадиз акси дарманрини куьмек хгудач. Ахьтин чахутка сагъарун патал лап багьа дарманар лазим къведа. Абуруни азарлудан дуркIунриз, чIулав лекьиз, хуквадиз ва маса органриз чIуркIа таъсирда. Идалайни гъейри, а дарманар кьве йисан вахтунда ишлемишун герек жеда.

▪ **Жув чахуткадикай хуьн патал вуч авун лазим я?**

- Чахутка акатуникай ва адакай хуьз садавайни таъминариз жедач. Чахуткадин палочка акатун - им инсан азарлу я лагьай чIал туш. Ам акатнаваз хьайитIани, инсандиз вичиз и кардикай хабарни тахьун мумкин я. Ахьтинбурук Чилин шардин агьалийрин саки пудай са пай акатзава, абурукайни цIудакай сад азарлу хьун мумкин я.

Вири квелай аслу ятIа чидани? Гьар са касдин хсуси иммунитет мягькемарунилай. Кфетлу тIуьниз, артух фикир гун, кIвале - къеце гигиенадин нормайрал амал ийин. Физический культурадал машгъул хьун чарасуз я. Амма, гьайиф хьи, гзафбуруз гьамиша якIун, некIедин продуктар ишлемишдай мумкинвал жезвач. ГьакIни инсанри юзун, къекъуьн тийидай, гьерекатдик квачир уьмуьр тухузва. И кар гзаф азаррин, гьа жергедай яз чахуткадинни, кьилин себебрикай сад я. Эгер чи гьукуматди чахуткадин азардиз лазим тир фикир тагайтIа, республикада гьалар пис патахъ элкъведа. Амма, гьайиф хьи, 2015-йисуз Украинада авай политический гьалариз килигна финансрин кьадар хейлин тIимиларнава.

▪ **И хатлу азардин вилик пад кьун патал (профилактика) гьихьтин серенжемар кьабулзава?**

- Ихьтин кьилин серенжемрикай сад рапар ягъун я. Гьеле роддомда амаз аялриз БЦЖ-дин раб язава. Гуьгъуьнлай инфекциядин вири азарриз талукь рапар графикдин бинедаллаз язава. Аялрин бахчайра авай, школайра кIелзавай аялрин иммунитет ахтармишзава (манту).

Гзаф диде-бубайри, аял хьайила, БЦЖ-дин раб ягъуникай отказзава. Ида азар акатунин хаталувал арадал гъизва. Им, гьелбетда, еке ягъалмишвал я. Лугьун лазим я хьи, массовый къайдада чахуткадиз акси рапар ягъун себеб яз аялар азарлу ва телеф хьун хейлин тIимил хьанва. Гьа са вахтунда, азар акатнаваз хьайитIани, ам залан жуьредиз элкъвезвач.

Ибур виридаз чир хьана ва амална кIанзавай крар я.

▪ **Метлеблу суьгбет авунай чухсагъул, гьуьрметлу Фатима Исаевна.**

"АЙБОЛИТ"
Чир хьун хъсан я

"Айболит" газетдай гьазурайди - Надият ВЕЛИЕВА

• **Эгер гьар** юкъуз са стакандавай таматдин миже ишлемишайтIа, ада иви лап хъсандиз кьери ийида ва гьакIни тромбар, инсультар, инфарктар хьуникайни хуьда. Томатдин миже пIапIрус чIугвазвайбуруз, шекердин азар авайбуруз ва мукьвал-мукьвал самолетда аваз физвайбуруз иллаки хийирлу я. Ам фу тIуьрдалай кьулухъ са зур сятдилай хъвайитIа хъсан я.

• **Гуьгьуьл** чIуру яз, сивихъ къведайла, хуьрекдин са тIурунавай пурнийрин пешерал са стакан ргазвай яд илична, 2 сятда тада. Ахпа йикъа 3-4 сеферда хуьрекдин са тIурунавайди ишлемишда.

• **Бедендиз** къуват атун патал, гьар юкъуз 15-20 хумрав, 0,5 л нек ишлемишда. 40 йикъалай куьне беден къуватлу хьанвайди гьиссда.

• **Гатфарин** вахтунда хуквадин азаррин тIалди иллаки кьил хкажда. Картуф тIал секинардай виридалайни хъсан дарман я. Са еке картуф чуьхвена, чкаларни аламаз ракьай яна, миже хкудна, ам гьиле-гьил аваз хъвана, 5-7 декьикьада чапла патан къвалал къаткида. Зур сятдилай фу неда. Са арадилай хуквадин тIал секин жеда.

• **Кьил тIазвайла**, кьилел пурнийрин пешер эцигда ва хуьрекдин са тIурунавай пешерал са стакан ргазвай яд илична, 40 декьикьада тада. Ахпа ам куьзна экуьнахъ ичIи рикIелай ва нянихъ ксудалди вилик 0,5 стакандавайди хъвада.

• **РикI тIазвайла**, пурнийрин пешерин пуд пай, валерианадин, пустырникдин ва хмельдин тIурарин гьар сад кьве пай. Вири куьлуь авуна, са стакан ргазвай яд илична, са сятда тада. Ахпа ам куьзна, йикъа 3-4 сеферда хуьрекдин са тIурунавайди ишлемишда.

РикIин аритмия авайла, чайдин са тIурунавай кьурурнавай пурнийрин пешерал, са стакан ргазвай яд илична, са сятда тада. Ахпа ам куьзна, 0,5 стакандавайди йикъа пуд сеферда хъвада. Настойка гьар сеферда цIийиз гьазурда. Сагъарунин вахт яргъалди фида.

Мадни аритмия авайла, 3 стакандавай чIухлумпIар 3 л балондиз вегьена, винелай 2 л ргазвай яд илична 6 сятда тада. ЧIухлумпIар гъуд гана цик какадарда ва аниз са тIимил вирт алава хъувуна йикъа пуд сеферда фу надалди вилик 1/3 стакандавайди хъвада Сагъарунин вахт 3 варз я, ахпа цIуд юкъуз ял яда.

• **РикIин дамарар** мягькемарун патал, кьурурнавай машмашдин патар, чIулав хутар, инжилар ва хумравар куьлуь авуна, кIерецар алава хъувуна, вирт акадарна, экуьнахъ ичIи рикIелай жикIийрин цихъ галаз тIимил-тIимил неда.

• **Оливкадин** гъери ва серг беден кьуьзуь хьуникай хуьдай ва гзаф маса азарар сагъардай хъсан такьат я. Ада беден кьезиларуниз ва рикIин азарар сагъаруниз куьмек гуда.

• **Артритдин** азар авайла, хуьрекдин са тIурунавай оливкадин гъеридик 1/2 чайдин тIурунавай регьвенвай серг акадарна, винелай са стакан рганвай чими яд илична, хъсандиз хуькуьрда. Ахпа ам экуьнахъ ва нянихъ 1/2 стакандавайди хъвада. И къаришма тIазвай чкайривайни гуьцIда. Са декьикьадилай куьне тIал секин хьанвайди гьиссда.

• **Иммунитет** мягькемарун патал хуьрекдин са тIурунавай оливкадин чими гъеридик 1/4 чайдин тIурунавай серкин парошок какадарда. Ахпа ам яд галачиз чайдин 0,5 тIурунавайди неда. И къаришма тумовар хьанвайла ва туьтвер тIазвайла иллаки хийирлу я.

• **Беден** зайиф хьанвайла ва рикIяй тIалар язавайла, 2 кг цилер авачир кишмишар чуьхвена, михьи авуна, гьар юкъуз 40 кишмиш ичIи рикIелай неда. Са сят арадай фейила фу неда. И къайдадай 1 кг кишмишар неда. Кьвед лагьай килограмм кишмишар 40 кишмишдилай башламишна кьулухъди фида. И процедура йиса 1-2 сеферда кьиле тухуда.

Экуь гел туна

Ахцегьрин цIийи "Лай" магьледин са куьче вичин везифаяр кьилиз акъуддайла игитвилелди чан гайи полициядин лейтенант Мавлудин Вагьабован тIварунихъ яна. Игитди эцигиз башламишай кIвалин цлал кьул алкIурунин мярекатдал Махачкъаладай рагьметлудахъ галаз кIвалахайбур, Ахцегь РОВД-дин, администрациядин, общественный тешкилатрин векилар, хуьруьнвиярни мукьва-кьилияр кIватI хьанвай.

- Чи арадай фад акъатзавай, амма жувалай кьулухъ экуь гел тазвай ксар ава. Ахьтинбурукай я чи рагьметлу дуст Мавлудин, - лагьана адан женгинин юлдаш Сеид Дабухова.

Кьул ачухун игитдин буба Тагьирбег Вагьабовал ихтибарна.

Къулай жедатIа, пляжрал..?

Роспотребнадзордин Дагъустан Республикада авай управлениди пляжрин иесийривай суддин къарар кьилиз акъудун истемишзава.

"Шегьердин пляж" МУП-ди, "Мугьманханайрин Джами комплекс" ОАО-ди ва "Берёзка", "Ч\улав къванер", "Прибой" пляжрин иесийри 2013-йисан августдин вацра Махачкъала шегьердин Кировский райондин Федеральный суддин къарар гуьгъуьллудаказ кьилиз акъуд тавуниз килигна, Роспотребнадзордин Управлениди РФ-дин ФССП-дин РД-да авай управлениди мажбуридаказ татугайвилер арадай акъудиз туниз талукь чарар ракъурнава.

ИкI, и вад пляждал агьалийривай хатасуздаказ ял ягъиз жедай шартIар, кьилди къачуртIа, гьуьлуьн цин ери ахтармишдай лабораториядин гуьзчивал ва санитариядинни эпидемиологиядин заключение тахьуниз талукь яз гьеле 2013-йисуз судди Роспотребнадзордин арза бине авайди яз гьисабна.

Алатай йисузни РД-дин санитариядин кьилин духтурди пляжрин иесийриз ва абурун кIвалахдихъ галаз алакъалу идарайриз чарар ракъурнавай. Эгер Роспотребнадзорди истемишзавай крар кьилиз акъудайтIа, махачкъалавийривайни меркездин мугьманривай гатун вахтунда гьуьлуьн кьере хатасуздаказ ял ягъиз жеда.

Жегьилар желбдайвал

Федеральный ва региондин дережадин госкъурулушра кIвалахдин буш чкаяр раиждай махсус сайт кардик жедайдакай Россиядин Гьукуматдин сайтди хабар гузва.

Ихьтин ресурс яз "Федеральный портал государственной службы и управленческих кадров" (gossluzhba.gov.ru) тайинарнава.

И къарардалди государстводин ва муниципальный къурулушра кIвалахдай буш чкаяр раижзавай официальный сад тир чешме арадал гъида ва госкъуллугърал жегьилар желбда.

Экстремизмдиз ваъ!

Алатай гьафтеда Каспийск шегьердин администрациядихъ галаз саналди РД-дин печатдин ва информацийрин министерстводин векилри экстремизмдиз акси элкъвей стол кьиле тухвана.

Шегьердин библиотекадиз кIватI жедалди вири иштиракчияр 1996-йисуз Каспийск шегьерда сергьятчийрин кIвал хъиткьинарай, 2002-йисан 9-Майдиз теракт хьайи чкайрал фенвай. Журналистрини экспертри, чиновникрини блогерри вагьшивилин тахсиркарвал авуникди телеф хьайибур рикIел хкана, гуьмбетрал цуьквер эцигна.

Мярекатдал Сириядиз физвайбуруз, чи шегьеррани районра ислягьвал чIуриз алахънавайбуруз, кIвалах авач лугьуз тамара гьатзавайбуруз талукь месэлайрикай веревирдерна, гьакIни, СМИ-рин ролдални акъвазна.

РД-дин печатдин ва информациядин министрдин заместитель Зубайру Зубайруева СМИ-рин тереф хуьнин барадайни фикирар лагьана.

- Вучиз куьне жавабдарвал СМИ-рин хиве твазва? Куьне вуч лугьузва? Бейкарвилин гьихьтин месэладикай куьне лугьузва? Жуван республикада кIвалахдин гуьгъуьна жедай, яшайишдин, инсанвилин шартIар арадал гъидай чкадал жегьил гада тамуз физва. Идалди яшайишни экономика вилик физвач. ЧIалахъ хьухь, яшайишдиз акси роликар кутуна инсандиз са шумуд сеферда къалурайтIани, абуру таъсирдач. Ам къарагъна инсанар рекьиз фидач. СМИ-яр уьмуьрдин гуьзгуь я, чна квевай чир хьайи крарикай, чаз ван хьайи ва акур затIарикай хабар гузва. Са полицейский, мэр, депутат, министр ва я са гьи ятIани дережадин чиновник са редакциядиз атана экстремизмдиз акси экъечIай дуьшуьш зи фикирдиз къвезвач. Чун виридан фикирриркай, терефрикай хабар гуз гьазур я. Амма вири тахсирар СМИ-рик кутун дуьз туш, - лагьана Зубайру Зубайруева.

МФЦ-ни ЯПП

Республикадин гзаф функцийрин центрадин директор Осман Хасбулатов Регионрин уртах "Зун Президентдин кумекчи я" общественный гьерекатдин регьбер Арсен Гьажиевахъ галаз гуьруьшмиш хьана.

Осман Хасбулатова хабар гайивал, алай йисан эхирдалди уполномоченный МФЦ-дин вилик республикада мад 28 филиал ачухунин месэла ква.

- Чна чиновникдин цIийи къамат арадал гъизва, - лагьана ада. - Им вичин кар чидай, суьгьбетиз кIани, сивел мили хъвер алай, месэла гьялиз куьмекдай пешекар я. И кардихъ галаз алакъалу яз кьилин месэла коллектив кIватIун я. Чна иллаки дагълух чкайра чирвилер, кIвалахиз ашкъи авай жегьилар желбун герек я.

Арсен Гьажиева къейдайвал, къенин юкъуз МФЦ республикада имидж арадал гъизвай идара я.

- Центрадиз атайла, арзачидин фикирда неинки МФЦ-рикай, гьакI республикадин гьукуматдикай хъсан майилар арадал къвезва. Документар кIватIун, туькIуьрун кьезиларнавай тегьерди агьалийрин къуллугъда акъвазнавайди къалурзава ва чун МФЦ-да кадрийрин политикадин важиблувилин гьавурда хъсандиз акьазва. Чи тешкилат куь центрайрихъ галаз са жерге месэлайрай саналди кIвалахиз гьазур я. ЧIалахъ хьухь, къуватар садна, чавай чIехи нетижаяр къазанмишиз жеда, - лагьана ада.

Идалай вилик саналди авунвай кIвалахрикай гуьруьшдал рахана ва гележегдин планар веревирдна.

Проектар ахтармишна

Дагъустан Республикадин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин республикадин проектар вилик тухудай экспертизадин ва гуьзчивалдай управлениди Мегьарамдхуьруьн районда совещание тухвана.

Ана Управленидин начальникдин заместитель Марина Степаненкоди, Ахцегь, Докъузпара, Дахадаев, Мегьарамдхуьруьн, Рутул, Кьурагь, Сулейман-Стальский муниципальный районрин кьилерини абурун заместителри, районра проектрай жавабдар къуллугъчийри иштиракна.

Мария Степаненкоди районра кар алай проектриз талукь кIвалахар кьиле тухузвай жавабдар ксарихъ яб акална. Мярекатдин сергьятра аваз гьар жуьре идарайрин алакъайризни фикир гана.

Нетижаяр кьадайла М.Степаненкоди гьарда вичин везифаяр кьилиз акъудун, абурай жаваб гун лазим тирди къейдна.

Мад са МФЦ кардик

20-июндиз Сулейман-Стальский районда официальнидаказ МФЦ-дин филиал ачухна. Ада вичин кIвалах башламишна, чкадин агьалийриз МФЦ-дин везифайрикай хабар гуз са варз кьван вахт тир. И вахтунда филиалдин гьуьрметлу коллективди районэгьлийриз 500 къуллугъ авунва.

Филиал ачухунин мярекатда РД-дин алакъадин ва телекоммуникацийрин министрдин везифаяр тамамарзавай Ю.Малламегьамедова, Сулейман-Стальский райондин кьил Н.Абдулмуталибова, РД-да авай ГАУ МФЦ-дин директор О.Хасбулатова, гьакIни маса мугьманрини районэгьлийри иштиракна.

Райондин кьили вири агьалийриз эхирни и МФЦ ачухун тебрикна.

Тебрикдин ва куьмекар гунай чухсагъулдин гафар Ю.Малламегьамедовани лагьана.

Агьалияр кьабулдай вад дакIар авай и филиалдини государстводин ва муниципальный 250 къуллугъ ийизва. Гележегда къуллугърин кьадар артух жеда. Республикадин МФЦ-дин директордин фикирдик чIехи районрин еке хуьрера МФЦ-дин офисар кардик кутунни ква. ИкI, тайин хуьруьн агьалийривай райцентрадиз тефена, гьа чеб яшамиш жезвай чкада МФЦ-дин къуллугърикай менфят къачуз жеда.

Къайдасуздаказ - "Къулай кIвалер"

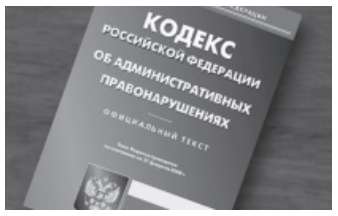

Махачкъала шегьердин прокуратурадиз "Къулай кIвал" ЖСК-ди гзаф квартирайрин кIвалер эцигдайла къанунрал амал тавунин гзаф къайдасузвилер жагъанва.

Ак-Гёль вирин къерехда кьилдин ксариз эцигунар ийиз ихтиярар ганвай чилел кооперативди садални меслят тагъана гзаф квартирайрин кьве кIвал хкажзава.

Ахтармишунрин нетижайрай кооперативдилай ва "Къулай кIвал" ЖСК-дин иесидилай 9,5 статьядай административный делояр къарагъарнава. Идалай гьейри, прокуратуради Махачкъаладин Ленинский райондин суддиз а кIвалер чукIурна кIанзавайдан гьакъиндай арза авунва.

30 000 автомашин

2016-йисуз "Авиаагрегат" ОАО-ди коммерциядинбур тир гъвечIи 30 агъзур авто туькIуьрда. И проект уьмуьрдиз куьчуьрмишунин карда "Россельхозбанк" ОАО-ди гьар са дережадиз килигна 2 млрд манатдал къведалди кредит гудайвал я.

Карханади Россиядин регионар вилик тухунин жигьетдай министерстводиз "Россиядин Кьиблепад" программадай 484,88 млн манат чара авуниз талукь арза ракъурнава. Пулдин и такьатрихъ автомашинар акъуддай шартIар арадал гъиз кIанзава. Авиаагрегатдин и проект "Дагъустан Республика яшайишдин ва экономикадин жигьетдай вилик тухун", "Кеферпатан Кавказдин федеральный округ вилик тухун" программайрик акатзава.

Векьевайдаз гуьлле гана

Дагъустандин къайдаяр хуьдай къурулушри хабар гузвайвал, Дербент райондин Вини Жалгъан хуьруьн патав 43 йис хьанвай муаллим Мурадали Гьажиагьмедова векь язавай. Аскеррин парталар алаз гатун вахтунда чуьлда кIвалахзавай хуьруьн мектебдин муаллимдиз тайин тушир ксари гуьлле гана.

Хьайи и кардиз талукь яз силисчийрихъ са шумуд жуьре гиман ава, алай вахтунда вири делилар чирунин кIвалахар кьиле тухузва.

Экв таквазвай месэлаяр

ВСЕРОССИЙСКОЕ ОБЩЕСТВО СЛЕПЫХ

Ахцегь райондин агьалияр яшайишдин жигьетдай хуьдай отделдин начальникди буьркьуьбурун обществодин Ахцегь райондин отделдин совещание кьиле тухвана.

Ана духтурри, общественникри, соцстрахованидин фондунин, райадминистрациядин, пенсионный фондунин, агьалияр каркеспидик кутунин центрадин векилри иштиракна.

Ахцегь райондин буьркьуьбурун обществодин дестедин Советдин председателвиле мад сеферда, кьилин образование авай, КЦСОН-да кIвалахзавай жегьил Нариман Агъабалаев хкя хъувуна. Дербент МО-дин ВОС-дин ноябрдиз кьиле фидай конференциядин делегатарвиле Нариман Агъабалаевни Заур Эфендиев хкяна.

Проектрай кIвалах

19-июндиз Рутул райондин регьбер Дауд Сулейманова Дагъустан вилик тухунин карда РД-дин Кьилин кар алай проектар уьмуьрдиз куьчуьрмишунин барадай администрациядин къуллугъчийрихъ галаз совещание тухвана. Жавабдар ксаривай Д.Сулейманова гележегдин планар авунвай тайин крарин нетижаяр кьун истемишна.

Чин гьазурайди - Дагъви Шериф

Россия сад лагьай чкадал

Азербайжандин меркез Бакуда Европадин сад лагьай къугъунар кьиле физ тамам 11 югъ алатнава. Россиядин хкянавай команда, вири санлай 87 медаль къазанмишуналди (абурукай 45 къизилдинбур, 23 гимишдинбур ва 19 буьруьнждинбур я), къугъунрин таблицада 1-чкадал ала (иник накьан, яни 11-йикъан, нетижаяр гьеле квач). Азербайжандин хкянавай командади (вири 39 медаль, къизилдинбур -14) - 2, Германиядин хкянавай командади (вири 32 медаль, къизилдинбур - 11) 3-чкаяр кьазва.

Алатнавай йикъара кьуршахар кьунай, каратэдай, столдал къугъвадай теннисдай, батутдал хкадарунай, спортдин гимнастикадай, триатлондай, тхэквондодай, художественный гимнастикадай ва икI мад маса жуьрейрай кьиле фейи акъажунра чи спортсменри хъсан нетижаяр къалурун давамарна.

Чи уьлкведин хкянавай командадин "киседиз" медалар гъайибурун арада дагъустанвиярни ава. ИкI, азаддаказ кьуршахар кьунай 86 кг-дал къведалди заланвал авайбурун арада **Абдулрашид САДУЛАЕВА** 1-чка кьуна. Россиядин хкянавай командадик квай мад са дагъустанвиди - Ставропольский крайдин патай экъечIнавай **Мегьамедрасул ГАЗИМЕГЬАМЕДОВА** 70 кг-дал къведалди заланвал авай спортсменрин арада къизилдин медаль къазанмишна. Азаддаказ кьуршахар кьунай **Ильяс БЕКБУЛАТОВ** (65 кг-дал къведалди) ва **Абдусалам ГЬАДИСОВ** (97 кг-дал къведалди) буьруьнждин медалриз лайихлу хьана.

Радик Исаев

Чна виликамаз хабар гайивал, Европадин къугъунра жуьреба-жуьре уьлквейрин хкянавай командайрик кваз чи миллетдин са шумуд векилдини (Жавид Гьамзатова-грекринни римлуйрин жуьреда кьуршахар кьунай, Заур Эфендиева-азаддаказ кьуршахар кьунай, Ренат Саидова-дзюдодай, Альберт Селимова-боксдай, Радик Исаева ва Фарида Азизовади-кьведани тхэквондодай ва икI мад) иштиракзава.

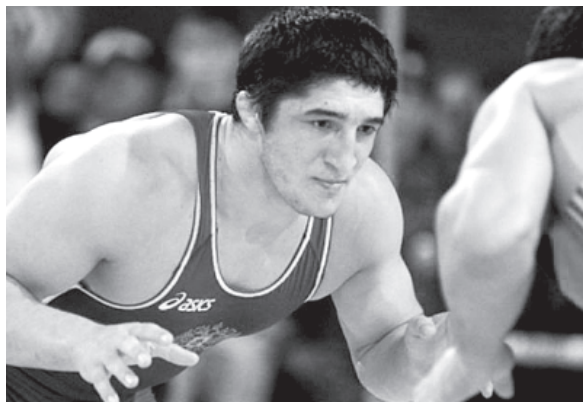

Абдулрашид Садулаев

Шадвилелди а кардикай хабар гуз кIанзава хьи, чахъ Европадин къугъунрин сад лагьай къизилни хьанва. ИкI, Азербайжандин командадик кваз иштиракзавай, вичин ерибине Ахцегь райондин Ухулрин хуьряй тир Радик Исаева (шикилда) 80 кг-дилай гзаф заланвал авай спортсменрин арада тхэквондодай къизилдин медаль къазанмишна. Аферин!

Малум хьайивал, Р.Исаев Азербайжандин командадик кваз 3 йис я.

Фарида Азизова

Акьван чIавалди ада Россиядин, Европадин ва дуьньядин чемпионвилин тIварар, Россиядин Кубок къазанмишна.

Бакуда кьиле физвай къугъунра Азербайжандин хкянавай командадик кваз иштиракзавай **Фарида АЗИЗОВАДИ** *(шикилда)* 67 кг-дал къведалди заланвал авайбурун арада тхэквондодай гимишдин медаль къазанмишна.

Европадин сад лагьай къугъунар 28-июндиз куьтягь жеда, и юкъуз акъажунар агалуниз талукьарнавай шад мярекатни кьиле фида.

"Анжидиз" цIийи регьбер

Алатай гьафтеда Махачкъаладин "Анжи" футболдин клубдин кьилин тренервиле Россиядин тIвар-ван авай пешекар **Юрий СЁМИН** акъвазнавайди малум хьана. ИкI, клубдин официальный сайтда хабар ганвайвал, Юрий Павловичахъ галаз са йисан вахтунда контракт кутIуннава, ам са йисан вахтунда мад давамардай ихтиярни ава. Алатзавай сезонда Ю.Сёмин Саранскдин "Мордовия" командадин кьиле акъвазнавай. Адан регьбервилик кваз командади Россиядин чемпионатда 8-чка кьуна.

ЦIийи агалкьун

Кругъли **ФЕРЗАЛИЕВ**

Къаракуьредай тир **Атам ШИХМУРАДОВ** 7 йис тамам хьайидалай кьулухъ азаддиз кьуршахар кьунал машгъул я. Вичин буба, тренер Амудер Шихмурадован регьбервилик кваз вердишвилер къачур Атамахъ хейлин агалкьунар хьанва. Дербентда кардик квай "Юждаг" институтдин физкультурадин факультетдин 4-курсуна заочнидаказ кIелзавай Атам алай вахтунда Махачкъала шегьерда азаддиз кьуршахар кьунал датIана машгъул жезва. Адахъ икьван чIавалди хьанвай агалкьунрикай чна алатай йисара хабар ганай. Ингье и мукьвара адахъ мад са агалкьун хьанва.

Гъалибвилин 70 йисан юбилейдиз талукь яз Советрин Союздин игит Агьмед Абдулмежидован тIварунихъ галаз азаддиз кьуршахар кьунай Чарода райондин Цуриб хуьре кьиле фейи турнирда (76 килограммдин заланвиляй) 2-чка къазанмишна.

24-26-апрелдиз Гъалибвилин 70 йисаз талукь яз азаддиз кьуршахар кьунай Карачаево-Черкесия республикада кьиле фейи Вирироссиядин хкягъунин (отборочный) III турнирда Атам Шихмурадова жегьилрин арада 1-чка кьуна.

Дагъви спортсмендин агалкьун Карачаево-Черкесия республикадин физический культурадинни спортдин министр Р.А.Чотчаева грамотадалдини къизилдин медалдалди къейдна. Министрди грамотадалди спортсмендин буба, тренер Амудер Шихмурадовни къейдна.

Лайихлу чка къазанмишай Атам Шихмурадова гила майдин эхирда Якутияда кьиле фидай азаддиз кьуршахар кьунай Россиядин чемпионатда иштиракда. Къуй адахъ гележегдани агалкьунар хьурай!

ЛукIварик акъажунар

Къагьриман **ИБРАГЬИМОВ**

И йикъара Дербент райондин ЛукIварин юкьван школадин спортдин залда 2001-2002-йисариз ханвай аялрин арада, ЧIехи Гъалибвилин 70 йисаз талукьарнавай, райондин кIвенкIвечивал патал азаддиз кьуршахар кьунай акъажунар кьиле фена.

Акъажунра Дербент райондин хуьрерин командайрилай гъейри, Мегьарамдхуьруьн, Сулейман-Стальский районрин ва Дербент шегьердин командайрини иштиракна.

Акъажунар ачухиз мярекатдиз Дербент райондин кьилин везифаяр тамамарзавай **Мегьамед ЖЕЛИЛОВ**, адан сад лагьай заместитель **Али ХАСБУЛАТОВ**, райондин образованидин, физический культурадинни спортдин управленидин начальник **Муьгьуьдин КЪАГЬРИМАНОВ**, Москвадай райондиз мугьман хьанвай писатель ва публицист **Александр КОСТЮНИН** ва масабур атанвай.

Турнирда заланвилин 9 категориядай акъажунар кьиле фена.

Нетижада **Ф.АМИРОВ** (Великент), **Э.КЕРИМОВ** (Белиж поселок), **Н.РЗАЕВ** (ЛукIвар), **АЛИМУРАДОВ** (Белиж поселок), **Р.ИДРИСОВ** (Белиж поселок), **Р.АЛИЕВ** (Великент), **А.АМИРОВ** (Великент), **Ш.МАМЕДОВ** (Мамедкъала), **АЛИЕВ** (Дербент шегьер) 1-чкайриз лайихлу хьана.

Акъажунрин эхирдай М.Желилова гъалибчийриз кубокар, медалар ва къиметлу пишкешар гана.

Райондин культурадин отделдин работникри гайи концертди жаван спортсменрин руьгь мадни хкажна.

Хъсан нетижаяр

ФУТБОЛ

Мегьарамдхуьруьн футболдин "Леки" команда Россиядин кIвенкIвечивал къазанмишун патал ЮФО-дин ва СКФО-дин зонайрин III дивизиондин командайрин арада турнирдин таблицада 1-чкадал акъатнава.

17-июндиз Мегьарамдхуьруьн стадиондал "Леки" командади Махачкъаладин "Политех-ГБОУ-РДЮСШ" команда кьабулна. Сад лагьай тайм садан хийирдизни хьанач, кьвед лагьай таймда Тофик Къадимова (64-декьикьа) ва Играмудин Мирземегьамедова (77-декьикьа) мугьманрин командадин варариз тупар яна.

Къейд авун лазим я хьи, къугъун лап къизгъиндаказ кьиле фена. Тамашачияр, абурун арада Мегьарамдхуьруьн райондин кьил Фарид Агьмедовни авай, къугъунилай рази яз амукьна.

ИкI, гила кьиле фенвай пуд къугъунилай кьулухъ "Лекидихъ" вири санлай 6 очко хьанва. Мадни алава хъийин: "Лекиди" Дагъустандин кIвенкIвечивал патал ("Кьиблепад" зонадин турниррин таблицада ам 1-чкадал ала) ва Дагъустандин Кубок патал (ярумчух финалдиз акъатнава, августдин эхирриз финалда "Агъа СтIал" командадихъ галаз къугъвада) акъажунрани иштиракда.

Жаван спортсменар

Эйзудин **САЙДУМОВ**

Са тIимил вахт идалай вилик Сулейман-Стальский райондин Сардархуьре Ватандин ЧIехи дяведин иштиракчи А.Алимов рикIел хкуниз бахшна дзюдодай республикадин турнир кьиле фена. И турнирда дзюдодай тренер, самбодайни дзюдодай спортдин мастервиле кандидат Фикрет Уружеван гъилик вердишвилер къачузвай ДаркIуш-Къазмайрин жаван спортсменрини иштиракна. ИкI, **Абдулазиз УЬЗДЕНОВА** (36 кг) - 1, **Зугьраб УЬЗДЕНОВА** (27 кг) - 2 ва **Игнат УРУЖЕВА** (30 кг) 3-чкаяр кьуна.

Спортсменриз Кубокар, медалар, грамотаяр ва пишкешар гана.

Жаван спортсменрихъ спортда хьиз кIелунрани агалкьунар ава. Куьн гьамиша сифте жергейра хьурай!

Чин гьазурайди - Рагнеда РАМАЛДАНОВА

США-дик тахсир кутуна

США-диз Россия государство хьиз терг хьана кIанзава ва РФ зайиф хьун патал Украинада государстводин къурулуш дегишарна. “Коммерсантъ” газетдиз интервью гудайла Россиядин Хатасузвилин Советдин секретарь Николай Патрушева гьа ихьтин фикир лагьана.

“США-диз Россия, Уьлкве хьиз, ерли тахьанайтIа кIанзавай”, - лагьана Патрушева. Адан гафаралди, Вашингтонди гьисабзавайвал, россиявияр “законсуздаказ ва лайихсуздаказ” “зурба девлетрин иесияр я”, а девлетар лазим тирвал ишлемишни ийизвач.

Хатасузвилин Советдин кьили Сад Хьанвай Штатрик Европада Россиядиз акси къадагьаяр эцигунин политика кардик кутунайни тахсир кутуна. Патрушева гьисабзавайвал, европавийри “лап зайиф политика кьиле тухузва, гьа са вахтунда США вири дуьньяда агъавал ийиз чалишмиш жезва”.

Патрушева мадни малумарна хьи, “РагъакIидай пата, виридаз ван жедайвал и кар хиве кьазвачтIани, Крым Россиядик эхкечIун законлу кIвалах я лугьузва. “РагъакIидай патаз чизва хьи, Крымда кьиле фейи вири кIвалахар законлубур я, ана референдум кьиле фена. Абурун патай Крымдиз талукь яз кьетIи аксивилер авач. За фикирзава хьи, са тIимил вахт алатайла, вири кIвалахар къайдадик ахкатда”, - къейдна ада.

Украинада государстводин къурулуш дегишаруник халисандаказ кьил кутурди, Патрушева гьисабзавайвал, и мурадар патал 5 миллиард доллар харж авур Америка я. “Украинада власть дегишарун - им ана кьиле фейи вакъиайриз къуват гун хьана”, - къейдна ада. Гьа са вахтунда Хатасузвилин Советдин кьили къейд авурвал, Украинада власть дегишарунин “мярекат” “Россия дибдай зайифарунин такьат арадал гъун патал” кьиле тухвайди я.

Украинадин президент Виктор Янукович гьукумдивай гужуналди къерех авун Вашингтондин политический гьалатI я, къейдна Патрушева. “Эгер абуру са тIимил кьван гуьзлемишнайтIа, абурувай аниз закондин рекьелди чпиз лазим инсанар гъиз жедай, амма абуру государстводин къурулуш гужуналди дегишарна. Государстводин къурулуш дегишарначиртIа, Крымда ва Украинадин РагъэкъечIдай пата ихьтин вакъиаяр арадал къведачир”, - гъавурдик кутуна Хатасузвилин Советдин кьили.

Россиядик Украинадин чуьруькда шерик хьунай тахсир кутун - им себебдинни нетижадин чкаяр какадарун я, лагьана Патрушева. Ада гьакIни къейдна хьи, Москвадихъ и чуьруькда къаришмиш жедай къаст авач, амма чпи-чеб малумарнавай республикайрин ополченийриз россиявияр гьахьуниз адавай манийвал гуз жедач. “Украинадай катнавай кьве миллион кас гьикI кIантIани хьуй лагьана Россиядиз атанвайди туш - абурухъ ина мукьвакьилияр ва дустар ава. Абуру ана кьиле физвай вагьшивилерикай суьгьбетна. Ахпа рикIериз эсер язава, инсанар аниз женгера иштиракиз рекье гьатзава”, - къейдна Патрушева.

Хатасузвилин Советдин кьили гьакIни къейдна хьи, РФ-дивай чпиз-чеб малумарнавай республикайрихъ галаз авай сергьят кIевириз жедач, гьикI лагьайтIа, им абур гьалкъада туниз барабар я. “Чна саки исятда абуруз разу гузва, ана абурун уьмуьр акьалтIай четин шартIара ава. Гьатта Минскдин икьрарра украинвийри чпи Луганскда ва Донецкда яшайишдинни экономикадин гьалар къайдадик кухтаз куьмек гун лазим я лагьанватIани, амма абуру и кар ийизвач”, - гъавурдик кутуна Патрушева.

Януковича вичик тахсир квач лугьузва

Украинадин виликан президент Виктор Януковича Майдандин иштиракчийриз гуьлле гунай вичик тахсир квач лугьузва. Адан гафаралди, ада хатасузвилин къуватриз демонстрантриз гуьлле гунин буйругъ ганач. Идан гьакъиндай ада 23-июндиз ВВС-диз интервью гудайла малумарна.

Януковича къейдна хьи, ивияр экъичунин вилик пад кьун патал бес кьадар кIвалахар авунач, амма ада тахсир аксивал къалурзавайбурук ва гилан властрин арадай тир радикалрик кутуна. Адан гафаралди, политический оппонентри “яракь гьиле кьуна, уьлкведин къурулуш дегишарун” ва акьалтIай эрчIи патанбур чпин терефдал желб авун лазим тушир.

“Абур Майдандал акъваздач, абуру чпин чIуру ниятар мадни яргъал тухуда ва уьлкве чукIурда лагьана за тагькимарайди тир. Абуру и чуьруькдик вири дуьнья кутуна”, къейдна Януковича.

“Зун къуват ишлемишуниз акси тир... Зун ивияр экъичуниз акси тир, амма хатасузвилин къуватрин къуллугъчийри кардик квай законрал асаслу яз чпин везифаяр тамамарна. Абуруз яракь ишлемишдай ихтияр авай”, - лагьана виликан президентди.

Крым къакъатун Януковича “мусибат я”, Донбассда авай дяве “гьакъикъатдиз элкъвенвай азаб гудай ахвар я” лагьана. Ада къейдна хьи, ам властдив гумайтIа, и кIвалахар жедачир.

Крым Украинадив вахкунин месэла гьялуниз ам анжах ислягьвилин рекьелди килигиз гьазур я: “Исятда дяве физва. Абуру Крым элкъвена вахчунин гьакъиндай лугьузва. ГьикI? Дяведин куьмекдалди? Чаз мад са дяве герек яни?”

Ам властдивай къакъудун патал адак коррупциядай тахсир кутуниз Януковича “политический технологиядиз” хьиз къимет гана. Кьилди къачуртIа, ам катайдалай гуьгъуьниз халкьдиз ачухай адан резиденция садрани аданди хьайиди туш. Адан хсусиятда ана 630 квадратный метрдин майдан алай кIвал авай. Ада ам декларацияда къалурнавай такьатрихъ маса къачуна. И мулкунал алай амай вири шейэр, зоопаркни квез, государстводинди тир. “Эхь, коррупция авай, и кар садани инкарзавач. Амма йисни зур алатнава, властдив гвайбурун ихтиярда гьихьтин хьайитIани къайдаяр ава. Гьинва Януковичан банкара авай пул? Абур авайди туш ва садрани хьайиди туш”, - лагьана ада. Януковича гьакIни къейдна хьи, Россиядин Президент Владимир Путина адан уьмуьр къутармишна. 2013-йисан 23-февралдин йифиз ада зун Россиядиз хкунин буйругъ гана. “Владимир Путина вичин махсус метлебдин подразделенийрин тIалабуналди ихьтин къарар кьабулун, - им адан ихтияр ва кар я. Ада захъ галаз меслят авунач, за, гьелбетда, Украинадай акъудун ва зи уьмуьр къутармишун патал буйругъ ва зун хуьзвай къаравулриз куьмек гунай адаз чухсагъул лугьузва”, - малумарна Януковича.

Адан гафаралди, адан уьмуьр исятдани хаталувилик ква, амма ада садра вич гьикI авуртIани Украинадиз хъфиник умуд кутунва.

2013-йисан ноябрдиз Евромайдандин терефдарри аксивилин хейлин серенжемар кьиле тухуз башламишна, и карди виликан президент Виктор Янукович уьлкведай катунал ва уьлкведа власть дегишарунал гьана. 2013-йисан 30-ноябрдилай 2014-йисан 14-апрелдалди аксивилин серенжемар кьиле физвайла, Киевда ва регионра 106 кас телеф хьана. Хер-кьацI хьайи 1200-касдилай гзафбуруз медицинадин куьмек герек атана, абурукай 795 кас больницайра къаткурна.

Июндин юкьвара Одесский областдин губернатор Михаил Саакашвилиди “Одесса регионди стратегический сессиядал” къейд авурвал, уьлкве йиса ВВП-дай 4 процентдин вилик физ хьайитIа, 2013-йисан дережадиз хтун патал 20 йис лазим жеда. “БарбатIвилер, экономикадин рекьяй агъуз аватун акъвазарайтIани ва къайдадик кваз вилик физ хьайитIани, 20 йисалай чун Януковичан девирдин Украинадин дережадиз хкведа”, -губернатордин и гафар гъизва Украина.ру.-ди.

Вич акьулсуз туш лугьузва

“Исламдин государстводин” терориствилин тешкилатдин терефдал алаз женг чIугваз фенвай Тажикистандин ОМОН-дин виликан командир Гулмурод Халимова Интернетда цIийи видеоролик тунва. Ана ада вичин кьил-кьилел аламайди къейдзава ва адаз кIвализ хтуниз ва закондин вилик акъвазуниз эвер гузвай вичин хайи стхадиз къурхуяр гузва. Идан гьакъиндай “Интерфаксди” хабар гузва.

“Зун са синихни квачиз сагъламан я. Зун аламат хьанва. Куьне зун, “акьулсузди”, США-диз гьазурвилер акваз гьикI ракъурнайтIа, заз гьикI полковниквилин чин ганайтIа ва гьикI зун пуд сеферда медалралди къейднайтIа, гьа кардай кьил акъатзавач. Эгер зун акьулсузди ятIа, лагьана кIанда хьи, МВД-да авай муькуь полковникарни гьахьтинбур я”, къейдна Халимова. Роликда ам “Исламдин государстводин” пайдахдин (лацу рагъ алай ва араб гьарфаралди кхьинар авунвай чIулав парча) патав гва,

Идалайни гьейри, военныйди вичин стхадин эвер гуниз жаваб гузва: “Аллагьдин тIварцIихъай за кьин кьазва хьи, зи яракь анжах кафиррин аксина ишлемишда. Эгер стха заз акси яз экъечIайтIа ва кафир хьайитIа, за адан кьил жуван гъилералди атIуда”.

Государстводиз хаинвал авунай ва маса государствойрин законсуз яракьлу дестейра иштиракунай, заочно тахсир кутурдалай гуьгъуьниз Тажикистандин государстводин са жерге СМИ-ри полковник Халимов акьулсуз тирди лагьана. Халимов Тажикистандин МВД-дин Кьилин академиядин выпускник я. Виликрай са шумуд сеферда Россияда ва США-да стажировкада хьана. Алай вахтунда ам Интерполдин рекьяй розыскда авайди яз малумарнава.

31-майдиз Халилован стха, Тажикистандин Минюстдин къуллугъчи, подполковник Саидмурод Халимова катнавайдаз Тажикистандиз хтуниз ва суддин вилик акъвазуниз эвер гузвай ачух чар кхьена.

28-майдиз соцсетра Халимован сад лагьай видеорахун пайда хьана. Роликда пальмайрин ва чуруяр квай яракьлу итимрин патав гваз ада малумарна хьи, ам алай вахтунда Сирияда ава. Ина ада “мусурманрин ихтиярар патал женг чIугвазва” ва Тажикистандиз ам ана шариатдин къанунар эцигун патал хкведа лагьана хиве кьуна. Халимова вич, “Исламдин государстводиз” фин адан уьлкведа, ада гьисабзавайвал, диндин къайдаяр чIурунихъ галаз алакъалу авуна. “Исламдин Государство” - им 2006-йисуз Иракда чкадин “Аль-Каидадин” гуьзчивилик квай са жерге экстремиствилин дестеяр сад хьана арадал атанвай радикальный тешкилат я. 2013-йисалай дестеди “Аль - Каидадихъ галаз алакъаяр кьатIна ва Сирияда кьиле физвай граждан дяведик какахьна”.

2014-йисан гатуз Сириядин ва Иракдин са кьадар мулкар вичин гуьзчивилик кутурдалай гуьгъуьниз Мосул шегьер меркез тир “халифат” тешкилайдан гьакъиндай малумарна. Иракда “Исламдин государстводин” таъсир гегьенш тахьун патал алай вахтунда США-дин, Ирандин, Великобританиядин, Франциядин, Канададин ва маса са жерге государствойрин яракьлу къуватар кардик кутунва.

Боевикар тергна

Афгъанистандин меркез тир Кабулда авай парламентдин дараматдал гьужумай “Талибан” гьерекатдин боевикар яна кьена. Идан гьакъиндай, чкадин полициядин векилрин малуматдал асаслу хьана, Рейтерди хабар гузва. 22-июндин пакамахъ ирид исламистди парламентдал гьужумна. Боевикрикай сада варарин вилик машинда вичи-вич хъиткьинарна. Мад 6 боевикди парламентдин патав гвай дараматрикай сад кьуна, анай гуьлле гуз башламишна.

Виликрай террористрилай дараматдиз гьахьиз алакьайдан гьакъиндай хабар ганай.

Гъужум авунин нетижада ислягь агьалийрал (31 кас) хирер хьана. Экстремистри гьужумайдалай гуьгъуьниз тади гьалда депутатар дараматдай маса чкадиз акъудна, абурун арада хасаратвал хьайибур авач. Исламиствилин “Талибан” гьерекат 1994-йисуз Афгъанистанда тешкилна, 9 йисалай ООН-ди и десте терориствилинди я лагьана хиве кьуна. Жуьреба-жуьре делилралди, боевикрин гуьзчивилик уьлкведин 70 процентдив агакьна территория ква, 27 агъзур касдикай “Талибандин” членар хьана. Россиядин Верховный судди и тешкилат терориствилинди яз гьисабнава, государстводин территориядал и дестедин кIвалах къадагъа авунва.

Виридалайни эйбежер итим

Угандадин 47 йис хьанвай агьали, уьлкведа “Виридалайни эйбежер инсан” лагьай тIвар ганвай Готфрид Багумадикай 8 лагьай сеферда буба хьанва. 30 йиса авай паб Кейт Намандади адаз руш хана, хабар гузва Metроди.

Багумади гьисабзавайвал, илимдиз малум тушир са гьихьтин ятIани азарди адаз азаб гузва. Виликрай ада чекмечи яз кIвалахнай. 2002-йисуз и касди “Виридалайни эйбежер инсан” тIвар алаз кьиле тухузвай конкурсда иштиракна ва гъалибни хьана. Ана иштиракунал ам хизандиз пул къазанмишун патал рази хьанай.

Гуьгъуьнлай Багумади пеше дегишарна. Алай вахтунда ада концертар гузва. Кейт Багумадин сад лагьай паб туш, виликрай ам маса дишегьлидал эвленмиш хьанвай, ада кьве аял хана. Амма папан вафасузвиликай чир хьайила, хизан чкIана.

Багумади хиве кьазвайвал, яргъал вахтунда ам Кейтан мукьва-кьилийрикай чеб санал алайди чуьнуьхиз чалишмиш хьана. Аял жедалди адаз чеб санал алаз акуна кIан хьанач, адаз сусаз вич гадара лугьуз меслятар къалурдайбур хьунихъай кичIезвай. Гьакъикъатдани, аялдик кваз 6 варз тирла ам хъфена. “За адаз лагьана: эгер вуна зун вун патал пар яз гьисабзаватIа, хъфидай ихтияр види я. Фикирзава хьи, гуьгъуьнлай адаз вичин кьисмет зун тирди чир хьана, гьикI лагьайтIа, кьве вацралай ам элкъвена хтана. Инсан бегенмиш хьайила, масадбуру вуч лугьузватIа яб гумир, рикIи вуч лугьузватIа гьам ая. Пул ва винел патан акунар акьван важиблу туш”, - лугьузва Багумади.

Абуруз сифте аял 2008-йисуз хьанай. 2013-йисуз абур эвленмиш хьана. Исятда абурухъ 6 аял ава.

Рекъем

• Къведай йисуз Россиядин экономика гьич тахьайтIа **0,7 процентдин** хкаж жез башламишун патал нафтIадин баррелдин къимет **80 доллар** хьун лазим я.

ЦБ-дин курсуналди къенин юкъуз:

1 доллар - 54,21 манат,
1 евро - 61,05 манат,
къизил (1 гр) - 2062,38 манат,
гимиш (1 гр) - 27,82 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.
Гьазурайди - Шагьисмаил ГЬАЖИМИРЗОЕВ

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:
РД-дин Гьукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЬИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ - ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИННИ ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЬАМИДОВ
65-00-63

ИНФОРМАЦИЯДИН
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Ж. ГЬАСАНОВА

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 17.00
Газет "Лезги газетдин" компьютеррин базада гьазурна.
Газет **"Лотос"** ООО-дин типографияда чапна.
367000, Махачкъала, Пушкинан кьуче, 6.

Тираж 8279

Макъалаяр редакцияди туькIуьр хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахьун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле законодательстводал амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекьяй РФ-дин Федеральный къуллугъдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хъувунва.
ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:
367018, Махачкъала, I Петрдин проспект, 61. 7-мертеба.

(Гь) - И лишандик квай материалар гьакъидихъ чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:
ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"
УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

А.М.Абдуллаев

23-июндиз чавай мидаим яз лезги халкьдин баркаллу хва, машгьур шаир, композитор, прозаик ва драматург, ДАССР-дин искусствойрин лайихлу деятель, РД-дин халкьдин артист Асеф Мегьман къакъатна.

Асеф Мегьманович Абдуллаев 1930-йисан 18-апрелдиз Азербайжан ССР-дин КцIар райондин ЭчIехуьре муаллимдин хизанда дидедиз хьана. Хуьруьн мектеб акьалтIарайдалай кьулухъ ада кIелунар Дербентдин педагогвилин училищеда давамарна. Кьуд йисни ирид вацра авиациядин кьушунра къуллугъ авуналди, Ватандин вилик вичин хивевай пак буржи намуслувилелди кьилиз акъудна. Училище куьтягьайдалай кьулухъ А.Мегьмана Азербайжандин мектебра муаллимвал авуна. Гуьгъуьнлай хейлин йисара Дагъустандин радиокомитетда лезги музыкадин передачайрин редакторвиле кIвалахна.

Асеф Мегьманан хейлин эсерар халкьдин рикI алай манийриз элкъвена. И карди шаирдиз гьам Азербайжанда, гьамни Дагъустанда еке машгьурвал багьишна. Адан шиирриз кхьенвай манияр Рагьимат Гьажиевади, Дурия Рагьимовади, Суьлгьуьят Гьажиевади, Айдунбег Камилова, Тарлан Мамедова, Роза Магьсумовади, Магьира Шириновади ва хейлин масабуру тамамарна. Гьеле аял чIавалай музыкадал рикI алаз чIехи хьайи Асеф Мегьмана 150-далай артух манияр, оркестрдин кьве сюита теснифна.

Лезги музыка вилик тухунихъ галаз санал, Асеф Мегьмана, бажарагьлу шаир яз, лезги литература девлетлу хьуникни лайихлу пай кутуна. Эвел шаирди эсерар анжах азербайжан чIалал теснифзавай ва абур Бакудин газетра чапзавай. Дербентдин педагогвилин училищеда кIелзавай йисара ам лезги чIалал кхьиз гатIунна ва гуьгъуьнин йисара лезги чIалал кхьенвай адан хейлин ктабриз - "Дидедин рикI", "ЯхцIур гатфар", "Дамахда за", "Лепеяр", "Икрам", "Виш гъезел"... экуь дуьньяни акуна.

Лезгийрин СтIал Сулейманан тIварунихъ галай муздрамтеатрди Асеф Мегьманан музыкадин "Зи Седеф", "Шуршурали", "ЦIарубегни Харубег" пьесаяр сегьнеламишна.

Асеф Мегьманан яратмишунар мукьвал-мукьвал Азербайжандин ва Дагъустандин газетризни журналриз акъатзавай. КIелзавайбуру адан шииратдин алем хушдиз кьабулзавай. И кар лезги са жерге литературоведри, критикри шаирдин яратмишунрикай кхьенвай макъалайрай ачухдиз аквазва.

Эхиримжи йисара Асеф Мегьмана лайихлу пенсияда ял язавай. Амма лезги музыкадивай, литературадивай къерех хьанвачир. Ам лезги культурадин уьмуьрда кьиле физвай межлисрал, мярекатрал аквадай, рахадай.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди чIехи ватанперес Асеф Мегьман рагьметдиз финихъ галаз алакъалу яз, адан хизандиз, мукьва-кьилийриз, ярар-дустариз дериндай хажалат чIугуналди башсагълугъвал гузва. Асеф Мегьман заха, къени, мергьяматлу къилихрин, зарафатрал рикI алай, чарадан гьалдикай хабар кьадай инсан тир. Гьахьтинди яз ам чи рикIерани эбеди амукьда.

А.З.Эфендиев

И мукьвара 89 йисан яшда аваз физикадинни математикадин илимрин доктор, ДГУ-дин физический электроникадин кафедрадин профессор Абдул Закиевич Эфендиев кечмиш хьана.

А.З.Эфендиев 1926-йисуз Сулейман-Стальский райондин Агъа СтIалрин хуьре дидедиз хьана. Ам 1943-йисуз ДГПИ-дин физикадинни математикадин факультетдик экечIна. 1947-йисуз вуз лап хъсан къиметар аваз куьтягьайдалай гуьгъуьниз СССР-дин АН-дин аспирантурадиз гьахьна. 1952-йисуз физикадинни математикадин илимрин кандидатвилин, 1967-йисуз лагьайтIа, докторвилин диссертацияр хвена.

1952-йисалай Дагъустандин государстводин университетда кIвалахай А.З.Эфендиева и вузда чирвилер гунин ва илимдин ахтармишунар кьиле тухунин кIвалах тешкилун патал гзаф къуватар серфна. Физический факультетда ада физический электроникадай, квантовый электронникадай, диэлектрикрин ва ярумчух проводникрин физикадай илимдинни педагогвилин школайрин бинеяр кутуна, республикадин промышленностдин са жерге карханайра кафедрадин филиалар ачухна.

А.З.Эфендиева яргъал вахтунда (1970-1988-й.) экспериментальный физикадин кафедрадиз регьбервал гана, ина республикадин Гьукуматдин ва ВПК-дин къарардалди ходдоговордин бинедаллаз, санлай къачурла, 10 миллион манатдилай гзаф къимет авай кIвалахар тамамарна, ида факультетдин ва университетдин материально-технический база хейлин мягькемардай мумкинвал гана. Ада физический факультетда илимдин ахтармишунар кьиле тухунин кIвалах тешкилуник лап еке пай кутуна, алай аямдин илимдин ахтармишунардай лабораторияр тешкилна, вичин кIвалахдин тежрибадикай СССР-дин АН-дин физический месэлайрин Институтда менфят къачуна.

Абдул Закиевича 28 кас илимрин кандидатар ва 4 кас илимрин докторар гьазурна. Ам 200-далай виниз илимдин кIвалахрин, гьа гьисабдай къадав агакьна монографийрин ва учебно-методический пособийрин автор я.

Профессор А.З.Эфендиев хейлин йисара "Агъуз тир температурайрин плазмадин физикадин рекьяй РАН-дин илимдин Советдин газдин разряддин плазма" секциядин член, ДГУ-дин патав гвай докторвилин ва кандидатвилин диссертацияр хуьдай советдин член тир.

Кадрияр гьазурунин, жегьилар тербияламишунин карда лайихлувилерай, илимдик еке пай кутунай А.З.Эфендиеваз РФ-дин ва РД-дин илимрин лайихлу деятелвилин тIварар, "Знак Почета" орден, "КIвалахда лап хъсан агалкьунрай, СССР-дин кьилин образованидин рекьяй лайихлувилерай" знак, "ДГУ-дин лайихлу профессор" лагьай гьуьрметдин тIвар гана.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди рагьметлудан хизандиз, вири багьрийриз, еке хажалат чIугуналди, башсагъ-лугъвал гузва.

Хабар кьазва - жаваб гузва

Гьуьрметлу лезги газетдин редакция!

Даггосуниверситетдин филфакдин лезги отделенидиз гьахьиз кIанзавайбурувай ийизвай истемишунар гьихьтинбур ятIа чир хьана кIанзавай!

АБИТУРИЕНТ

Газетдин редакцияди и суалдиз жаваб гун ДГУ-дин профессор **Гь.Гь.ГАШАРОВАВАЙ** тIалабна.

Школа акьалтIарнавай гьуьрметлу жегьилар! ДГУ-дин филфакдин лезги отделенидиз документар кьабулун патал чарасуз кьве ЕГЭ-дилай (урус чIал, математика) гъейри, урус литературадайни пуд лагьай ЕГЭ вахкана кIанда.

ОЧНО КIЕЛИЗ *кIанзавай абитуриентрин документар 20-июндилай кьабулзава. Са экзамен дидед чIалай (тестирование) июлдин вацран кьвед лагьай паюна, яни 21-числодиз кьабулда.*

ЗАОЧНИДАКАЗ КIЕЛИЗ *кIанзавайбурун документар июлдин вацра кьабулда, са экзамен (тестирование) 8-августдиз жеда.*

ДГУ-да кIелзавай лезги отделенидин студентриз пуд степендия (кьвед ДГУ-ди, сад Сулейман-Стальский райондин администрацияди) гуда, яни гьар са студентди вацра 9800 манат къачуда. Лап хъсан кIелзавайбуруз (кьудралди ва вадралди) йисан эхирдай 50-60 агъзур манат премиярни гуда.

Чна лезги чIалални литературадал, урус чIалални литературадал рикI алай жегьилриз ДГУ-дин филфакдин лезги отделенидиз кIелиз ша, буюр лугьузва!

Уважаемые абитуриенты!
Для вас в очередной раз наступает самая горячая пора!
Поэтому спешим сообщить, что ИННОВАЦИОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ объявляет набор на дневную и заочную форму обучения по направлениям подготовки:
Экономика
Юриспруденция
Государственное и муниципальное управление
Экология и природопользование
Прикладная математика и информатика
Лингвистика
Психология
Социальная работа
Абитуриенты, получившие по результатам 3-х ЕГЭ более 200 баллов, принимаются на дневную бюджетную форму обучения. Занятия проводят кандидаты и доктора наук из ведущих вузов. Для иногородних студентов предоставляется комфортабельное общежитие на территории студенческого городка.
тел.: 8(8722) 56-27-68
Адрес приемной комиссии: г. Махачкала, пр. Насрутдинова, 80; www.miuniver.ru; E-mail: miudag@mail.ru
Научно-образовательный центр Российской академии образования
Инновационный Университет
Лицензия Серия ААА №000082 от 21.07.2010 г.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди эмедин руш
ГУЬЛНАРА
кечмиш хьунихъ галаз алакъалу яз Насият Рашидовадиз, рагьметлудан вири багьрийриз башсагъ-лугъвал гузва.

Куплю слабые пчелосемьи
тел. 8988 201-50-23